

Slovenská národná rada 1947

Stenografický zápis

o priebehu 8. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady, konaného 14. apríla 1947.

Obsah:

1. Otvorenie	— — — — —	3
2. Sľub nového člena SNR Dr. Jozefa Dieška	— —	3
3. Ospravedlnenie neprítomnosti	— — — — —	3
4. Vzdanie sa členstva v SNR člena Štefana Velgosa	—	3
5. Zvolenie nového predsedu úsporného a kontrolného výboru SNR Petra Škodáčka	— — — — —	3
6. Zvolenie nového predsedu rozpočtového výboru Gustava Zemana	— — — — —	3
7. Zpráva o rozdanej tlači	— — — — —	3
8. Odpovede povereníkov na prejavy členov SNR odznelé v rozprave o expozé:		
Odpoveď povereníka spravodlivosti Dr. Ivana Štefánika	— — — — —	3
Odpoveď povereníka priemyslu a obchodu Dr. Jána Púlla	— — — — —	10
Odpoveď povereníka pôšt prof. Jozefa Lukačoviča		15
9. Expozé povereníka vnútra div. gen. Dr. Mikuláša Ferjenčika	— — — — —	23
10. Zpráva právneho a kultúrneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o opatreniach v oblasti filmu na Slovensku podľa § 2 dekrétu prez. Republiky č. 50/1945 Sb.		
Zpravodajca: člen SNR Dr. Ľubomír Baar	— —	59

11. Rozprava o prednesenej zpráve:	
reč člena SNR Pavla Styka	59
reč člena SNR Juraja Pavlíka	67
12. Zpráva právneho výboru o návrhu poverenka vnútra na vydanie nariadenia o samostatnom okrese Šahy.	
Zpravodajca: člen SNR Dr. Ján Beharka	69
13. Zpráva imunitného výboru o žiadosti Hlavného štátneho zastupiteľstva v Bratislave o udelenie súhlasu k trestnému stíhaniu člena a podpredsedu SNR pplk Milana Poláka.	
Zpravodajca: člen SNR škpt. Július Kukiš	70

Stenografický zápis o priebehu 8. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady, konaného dňa 14. apríla 1947 v Bratislave.

Začiatok: 9.20 hod., koniec: 17.30 hod.

Prítomní: predseda SNR Dr. Jozef Lettrich, podpredsedovia: pplk. Milan Polák, Dr. Ivan Horváth, kan. Andrej Cvinček a Karol Šmidke.

Členovia: 92.

Povereníci: predseda SP Dr. Gustav Husák, podpredseda SP Rudolf Fraštacký, gen. Dr. Ferjenčík, Laco Novomeský, Dr. Ivan Štefánik, Dr. Samuel Belluš, Dr. Ján Púll, Ing. Jozef Styk, Jozef Lukačovič a predseda NKD Dr. Fedor Thurzo.

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:
(cengá).

Slávna Slovenská národná rada!

Otváram 8. zasadnutie pléna Slovenskej národnej rady a zisťujem, že Slovenská národná rada je schopná usnášať sa. Pred rokováním o vlastnom programe složil sľub nový člen SNR pán Dr. Jozef Dieška. Prosim menovaného pána, aby predstúpil pred tribúnu a po prečítaní sľubu pánom prednostom Úradu Predsedníctva Slovenskej národnej rady Dr. Martičekom pristúpil ku mne a podaním ruky a vyslovením slova sľubujem složil sľub. Prosim p. Dr. Martinčeka, aby prečítal text sľubu.

Dr. E. M. Martinček: (číta text sľubu)
„Sľubujem na svoju česť a svedomie, že budem verný odkazu Slovenského národného povstania, budem verný Československej republike a Slovenskej národnej rade, budem zachovávať platné zákony a nariadenia, budem plniť svedomite a neustranne svoje povinnosti a vo všetkom konaní budem mať na zreteli len prospech štátu a národa“.

(Dr. Dieška podaním ruky p. predsedovi SNR Dr. Jozefovi Lettrichovi a vyslovením slova „sľubujem“ složil sľub).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Svoju neprítomnosť na dnešnom zasadnutí ospravedlnili členovia Slovenskej národnej rady: pán Dr. Ivan Rohaľ—Íľkiv, Václav Gádoši, Jozef Suchý, Ľudovít Benada a Dr. Anton Rašla.

Oznamujem, že pán Štefan Velgos, člen Slovenskej národnej rady za Stranu slobody vzdal sa členstva v Slovenskej národnej rade a Predsedníctvo Slovenskej národnej rady jeho rezignáciu prijalo.

Oznamujem tiež, že úsporný a kontrolný výbor Slovenskej národnej rady na svojom zasadnutí dňa 1. apríla 1947 na miesto vystúpivšieho pána Dr. Vladimíra Brežného vyvolil za svojho predsedu pána Petra Škodáčka.

Oznamujem ďalej, že rozpočtový výbor na svojom zasadnutí dňa 1. apríla 1947 na miesto zosnulého predsedu pána Ladislava Liptáka vyvolil za svojho predsedu pána Gustava Zemana.

Na dnešnom zasadnutí bola rozdaná táto tlač:

Stenografický zápis o priebehu 5. zasadnutia pléna Slovenskej národnej rady, expozé pána povereníka vnútra div. gen. Dr. Mikuláša Ferjenčíka,

zpráva právneho a kultúrneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o opatreniach v oblasti filmu na Slovensku podľa § 2 dekrétu prezidenta republiky č. 50/1945 Sb. a zpráva imunitného výboru o žiadosti Hlavného štátneho zastupiteľstva v Bratislave o udelenie súhlasu k trestnému stíhaniu člena a podpredsedu SNR pána pplk. Milana Poláka.

Oznamujem, že poštou bola rozoslaná táto tlač:

Návrh Sboru povereníkov na vydanie nariadenia o zalesnení niektorých pozemkov, o premene lesnej kultúry a zákaze pastvy v lesoch.

Návrh prideliť Predsedníctvo výboru právneho a hospodársko-sociálnemu.

Návrh Sboru povereníkov na vydanie nariadenia, ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré ustanovenia zákona o plemenitbe hospodárskych zvierat.

Návrh prideliť Predsedníctvo výboru právneho a hospodársko-sociálnemu.

Návrh Sboru povereníkov na vydanie nariadenia, ktorým sa mení nariadenie o vicinálnych cestách.

Návrh prideliť Predsedníctvo právneho výboru.

Prikróčíme k rokovaniu.

Prvým bodom dnešného programu sú odpovede povereníkov na prejavy členov Slovenskej národnej rady odznelé v rozprave o expozé. K slovu sa prihlásil pán povereník spravodlivosti Dr. Ivan Štefánik. Prosim, aby sa ujal slova.

† Povereník spravodlivosti Dr. Ivan Štefánik:

Slávna Slovenská národná rada!

Pánovia! Na poslednom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady v rozprave o mojom expozé prihlásili sa medzi inými k slovu aj členovia Slovenskej národnej rady pán Ľudvík Bortel a pán Ján Ušiak. Ich kritiku, pokiaľ bola vecná a podložená, vítam. Pokladám však za nutné uviesť na správnu mieru a pravdu niektoré skutočnosti, ktoré boli podložené nesprávnymi alebo mýlnymi informáciami. Predovšetkým chcem reagovať na výtku ohľadne preverovania zamestnancov. Už v expozé som uviedol, že až na nepatrné, doterajším šetrením odôvodnené výnimky je preverovanie v podstate skončené. Príčina toho nevzái len v preverovacej komisii, ale vo veľkej miere je to zapríčinené aj inými orgánmi, na ktoré nemá Povereníctvo spravodlivosti žiadnu ingerenciu. Ide o prípady, kde činnosť preverovaného zamestnanca musela byť podrobená bedlivému vyšetrovaniu stanicami Národnej bezpečnosti, u ktorých neboli veci vybavené dosť rýchle, alebo relácie neboli úplné a preto musely byť vrátené na doplnenie. Nemalo by významu predkladať Slovenskej národnej rade číselné údaje pred definitívnym skončením celého preverovacieho procesu, ktoré síce zodpovedajú dnešnému stavu, ale už zajtra by neskytaly verný obraz, keďže preverovacia komisia vynáša ešte rozhodnutia permanentne a tým sa celkový stav so dňom na deň mení.

Pri tej príležitosti dovoľujem si uviesť, že preverení zamestnanec behom roka má právo podať rozklad, s ktorým rozkladom sa preverovacia komisia spätovne zapodieva.

Slávna Slovenská národná rada! Pokiaľ ide o zamestnancov prevzatých z územia Maďarskom dočasne okupovaného, treba poznamenať, že v prevážnej väčšine boli prijatí zamestnanci slovenskej národnosti a len malé percento tvoria zamestnanci národnosti maďarskej. O týchto bolo prevádzané preverovacie konanie veľmi rigorózne a do služieb Československej republiky boli prijatí len skutočne najlojalnejší. Uvádžam v tejto súvislosti aspoň čísla ohľadne sudcov, keďže sudcovský stav je v danom prípade vystavený najviac kritike. Z obsadeného územia bolo prevzatých celkom 57 sudcov, z toho 50

boli v službách Československej republiky už do roku 1938 a len 7 boli takí, ktorí predtým v službách Československej republiky neboli. Všetci však absolvovali do roku 1938 strednú a vysokú školu a po stránke štátoobčianskej spoľahlivosti nebolo proti nim námietok. Ďalej boli ponechaní 4 sudcovia nemeckej národnosti, ktorí na Slovensku pôsobia už dlhý čas, sú úplne aklimatizovaní a aj za minulého režimu dostatočne preukázali demokratické a protifašistické smýšľanie. Bolo tu vytýkané, že mnohým sudcom povolil sa prechod do iných rezortov verejnej správy a tým bol zmenšený už aj tak katastrofálny malý počet sudcov. Justičná správa sa od prvopočiatku dôsledne bránila uvoľňovaniu sudcov pre službu v iných rezortoch verejnej správy a túto zásadu aj teraz do dôsledkov dodržiava. Nemožno však zaprieť, že napriek tejto zásade vyššie záujmy štátne v sektore politickom, hospodárskom, prípadne administratívnom prinútili justičnú správu, že musela dať súhlas k uvoľneniu sudcov. Je celkom 25 sudcov a konceptných úradníkov, ktorí službu v rezorte justičnom tohto času nekonajú. Z tohoto počtu sú štyria poslancami Ústavodarného národného zhromaždenia, dvaja členovia Slovenskej národnej rady, dvaja na Ministerstve zahraničných vecí v Prahe, jeden na Ministerstve pre sjednotenie zákonov v Prahe, jeden na Úrade Predsedníctva Sboru povereníkov, 4 na Povereníctve pôdohospodárstva a pozemkovej reformy, dvaja na Povereníctve výživy, jeden na Povereníctve priemyslu a obchodu, jeden na Povereníctve vnútra, jeden na Najvyššom správnom súde, dvaja na Osídľovacom úrade a Fonde národnej obnovy a 5 na mimoriadnych dovolenkách, a to ako predsedovia Okresných národných výborov a miestneho národného výboru v Bratislave. Mimo uvedeného počtu 25 sudcov a konceptných úradníkov, ktorí sú vedení ešte v štatuse sudcov, ale nekonajú službu v justičnom rezorte, bolo úplne uvoľnených z rezortu justičného a už prevzatých do iného rezortu celkom len 6 sudcov. To sú väčšinou prípady, kde už štyri, päť i šesť rokov sudca nevykonáva sudcovskú povinnosť a sudcovskú svoju službu.

Pán člen Slovenskej národnej rady Ľudvík Bortel tvrdil, že Povereníctvo spravodlivosti zanedbalo príčiniť sa, aby zákon č. 103 z roku 1946 Sb. o zvláštnych

služobných prídavkoch sudcov z povolania a ostatných justičných zamestnancov platil aj na Slovensku. Toto tvrdenie pána člena Slovenskej národnej rady vonkoncom nezodpovedá skutočnému stavu, lebo Povereniecťvo učinilo všetko, čo je v jeho silách, aby zabezpečilo platnosť citovaného zákona i na Slovensku. Citovaný zákon, ktorý vznikol z iniciatívneho návrhu, totiž neprešiel vôbec pripomienkovým pokračovaním a o obsahu ktorého zákona a obmedzení jeho platnosti na zeme českú a Moravskosliezsku dozvedelo sa Povereniecťvo spravodlivosti až po publikovaní v Sbíerke zákonov a nariadení. Po srovnaní platových pomerov sudcov a justičných zamestnancov v historických zemiach a ich platových pomerov na Slovensku Povereniecťvo vypracovalo ihneď osnovu nariadenia Slovenskej národnej rady o osobitných prídavkoch sudcov a ostatných justičných zamestnancov, obsahove totožnú so znením zákona č. 103 z roku 1945 Sb. a túto rozposlalo listom zo dňa 17. júna 1946 číslo 24.406/1946 do pripomienkového pokračovania. Ministerstvo spravodlivosti listom zo dňa 4. júla 1946 upozornilo Povereniecťvo spravodlivosti, že priznanie služobných prídavkov sudcom a justičným zamestnancom na Slovensku môže sa uskutočniť len cestou zákona so zreteľom na čl. II. bod 17. Dohody z 2. júna 1945 a súčasne doporučilo, aby otázka úpravy služobných prídavkov justičným zamestnancom na Slovensku bola riešená v rámci osnovy zákona sjednotením niektorých predpisov o platových a služobných pomeroch štátnych a iných verejných zamestnancov. Legislatívny sbor pri Slovenskej národnej rade medzi tým prerokoval, prijal osnovu vypracovanú Povereniecťvom spravodlivosti o osobitných prídavkoch, avšak upozornil na nutnosť podrobiť ju pokračovaniu podľa novej Dohody medzi vládou republiky Československej a Slovenskou národnou radou zo dňa 28. júla 1946. Vláda na zasadnutí dňa 25. októbra 1946 napriek podrobne odôvodnenému stanovisku Povereniecťva spravodlivosti vyslovila nesusúhlas s tým, aby Slovenská národná rada prerokovala osnovu nariadenia Slovenskej národnej rady o osobitnom prídavku sudcom a ostatným justičným zamestnancom s odôvodnením, že ide o vec celoštátnu, ktorá nepatrí do pôsobnosti Slovenskej národnej rady.

Povereniecťvo spravodlivosti v dôsledku tohto stanoviska vlády súhlasilo, aby zákon č. 103/1946 Sb. bol na Slovensko rozšírený tak, že by sa pojal do osnovy zákona o sjednotení niektorých predpisov o platových a služobných pomeroch štátnych a iných verejných zamestnancov, ktorá sa súčasne prerokúva vo vláde. Túto osnovu dňa 11. februára 1947 prejednával personálny komitét ministrov v Predsedníctve vlády. Rokovania personálneho komitétu ministrov som sa zúčastnil osobne. Personálny komitét ministrov po prednesení stanoviska Ministerstva financií a Povereniecťva spravodlivosti neakceptoval požiadavku Povereniecťva spravodlivosti v otázke vylúčení zvláštnych služobných prídavkov zo započítania pri úprave služobných plátov jedine z toho dôvodu, že by pripravovaná platová úprava miesto vyrovnania plátov štátnych zamestnancov v oboch častiach Republiky opätovne zväčšovala rozdiel medzi služobnými príjmami u ženatých zamestnancov vyšších kategórií v justičnej správe na Slovensku oproti týmže zamestnancom iných rezortov štátnej správy v zemiach českých a to až na 10 až 11 tisíc korún československých ročne. So zreteľom však na to, že platová úprava podľa navrhovanej osnovy zákona nemohla by poskytnúť niektorým justičným zamestnancom na Slovensku ani spolu so služobným prídavkom podľa zákona č. 103/46 Sb. efektívne vyšší služobný príjem oproti zamestnancom tých istých služobných kategórií iných rezortov štátnej správy na Slovensku, usniesol sa ministerský komitét doporučiť vláde, aby sudcom a ostatným justičným zamestnancom na Slovensku, na újmu ktorých v pomere k zamestnancom iných rezortov štátnej správy na Slovensku nastanú pri úprave jednotných plátov nesrovnalosti, vláda priznala osobný prídavok podľa § 148 ods. 4 platového zákona až do výšky polovice príslušného služobného prídavku ustanoveného zákonom č. 103/1946 Sb.

Povereniecťvo spravodlivosti listom zo dňa 15. februára 1947 navrhlo v tomto smere doplnenie citovanej osnovy zákona a súčasne vypracovalo aj návrh vládneho usnesenia, aby justičným zamestnancom na Slovensku bol priznaný s účinnosťou od 1. januára 1946 osobný prídavok podľa § 148 ods. 4 platového zákona vo výške 50 % príslušného zvláštného služobného

ho prídavku ustanoveného zákonom č. 103/1946 Sb. Tento ústupok v predmetnej otázke bolo Poverenie spravodlivosti nútené urobiť v záujme dosiahnutia jednotnosti v platovej a mzdovej politike a v záujme odstránenia ťažkostí, ktoré Ministerstvo financií predvída pri chystanej definitívnej platovej úprave.

Slávna Slovenská národná rada!

Boly na mňa vznesené dotazy v súvislosti s pozemkovou reformou. K tomu poznamenávam, že vykonávanie pozemkovej reformy nepatrí do rezortu Poverenia spravodlivosti. Je úlohou Poverenia pôdohospodárstva, aby sa vypořádalo aj s právnymi otázkami s pozemkovou reformou súvisiacimi.

Pokiaľ ide o exekučnú vec vymáhajúcej strany Roľníckej vzájomnej pokladnice v Piešťanoch proti povinnej strane Antonovi Leonhardymu, bytom v Piešťanoch, o 750.000 Kčs istiny a príslušenstvom, Okresný súd v Piešťanoch pod č. Nc 19/1946 právom povolil pokračujúcu exekúciu vkladom exekučného záložného práva na nehnuteľnosti, zapísané v pozemnoknižných vložkách katastrálneho územia Šarfia a katastrálneho územia Vozokany. Okresný súd v Nitre pod čís. E 1094/1946 respektíve 2758/1946 vykonal túto exekúciu, lebo v uvedených pozemnoknižných vložkách podľa lustra pozemnoknižného oddelenia Okresného súdu v Nitre nie je dosiaľ v prospech nikoho vložený zákaz scudzenia a obťaženia predmetných nehnuteľností.

Platí totiž ustanovenie § 22 nariadenia č. 104/1945 Sb. n. SNR, podľa ktorého možno s predchádzajúcim súhlasom Poverenia pôdohospodárstva a pozemkovej reformy začať aj skonfiškovaný majetok.

Slávna Slovenská národná rada!

Ani súdy a tým menej Poverenie spravodlivosti nemôže zabrániť, aby sa podávaly neoprávnené žaloby. Je predsa známe, že sa vynášajú aj také rozsudky, v ktorých sa žaloba zamietla. Je práve úlohou súdu, aby v konkrétnom prípade na podklade prevedeného dokazovania zistil, či je žaloba právom podaná. Tak aj v prípade repozičného sporu, vedeného nezvestným Adolfom Fuchsom, zastúpeným opatrovníkom Dr. Aladárom Iványm, advokátom v Michalovciach, proti 15 roľníkom vo Veľkých Rípiňanoch, bu-

de vecou Okresného súdu v Nitre, respektíve — pri použití opravných prostriedkov — príslušných (dvolačných) inštancií, aby po zistení skutkového stavu rozhodly o žalobe. S hľadiska obrany obžalovaným stačí, ak predložia rozhodnutie o konfiškácii, ako aj rozhodnutie príslušného orgánu o pridelení nehnuteľností, o čom boli príslušným súdom poučení.

Výklad zákona a jeho aplikovanie na jednotlivé konkrétne prípady je úlohou súdu a vydávať mu v takýchto prípadoch akékoľvek úpravy bolo by hrubé zasahovanie do neodvislosti sudcovskej.

Slávna Slovenská národná rada!

Pokiaľ sa týka pripomienok k väznenstvu a vznesenej otázky, koľkí z novoprijatých síl sú členmi odbojových složík, uvádzam, že od oslobodenia celého územia Slovenska bolo prijatých 91 nových pomocných dozorcov väzňov, z ktorých 82 boli vojaci povstania, zahraniční vojaci, partizáni a ilegálni pracovníci. Pri prijímaní nových síl dodržiujú sa teda ustanovenia zákona č. 225/1946 Sb., podľa ktorého účastníkom národného boja za oslobodenie sa vyhradzuje polovica voľných miest v štátnej službe.

Pokiaľ ide o úteky uväznených osôb, treba povedať, že od oslobodenia do konca februára 1946 ušlo celkom 48 väzňov politických, pričom však od oslobodenia denný priemer osôb uväznených bol v roku 1945 3.788 a v roku 1946 2.945 osôb. Z týchto hneď po úteku bolo chytených, prípadne sa dobrovoľne prihlásilo 8 väzňov. Počet útekov ostatných väzňov, nepolitických bol v tom istom čase 150, z čoho bolo chytených, prípadne sa prihlásilo 80, takže dosiaľ z nich je na úteku 70. Z porovnania útekov politických väzňov s útekmi väzňov nepolitických plynie, že úteky nepolitických väzňov sú v značnej číselnej prevahe proti útekom politických väzňov. Je preto vylúčené z toho vyvodzovať záver, tvrdený pánom členom SNR Ľudevítom Bortelom, že politickí väzni museli byť výdatne pri úteku napomáhaní. Justičná správa bola by povďačná komukoľvek, kto by uviedol konkrétne taký prípad úteku politického väzňa, ktorý by sa bol stal úmyselným napomáhaním justičného personálu. Proti dozoreckému personálu, ktorý sa prevíni pri úteku nedbanlivým výkonom služby, v každom prípade je zavedené trestné a disciplinárne pokračovanie.

. Dnes už úteky väzňov takmer sa nevyskytujú. Celkovo možno tvrdiť, že väzenské ústavy na Slovensku dnes už sú v takej miere zorganizované, že sú schopné po vecnej i personálnej stránke vykonávať poslanie im sverené.

Nebezpečiu úteku väzňov len vtedy možno účinne čeliť, ak väzenské ústavy sú dokonale zariadené a vybavené všetkými potrebnými prostriedkami. Avšak aj za tohto predpokladu a pri najväčšej ostrážitosti strážneho personálu nemožno úplne vylúčiť možnosť útekov, resp. nemožno vylúčiť, aby nemohlo prísť k neprístojnosti, alebo dokonca k takému činu, ktorý by bol temer nemysliteľný. Tuna by som uviedol len prípad z norimberského procesu Göringa. Ten bol iste svedomite a náležite strážený.

Poverenie spravodlivosti od začiatku venovalo zvýšenú pozornosť, aby jak na štátnych zastupiteľstvách, tak aj na súdoch politické veci vybavovali len obzvlášť spoľahliví úradníci a sudcovia.

Pán člen Slovenskej národnej rady Ludovít Bortel sa zaoberal prípadom Chalmovského a spol. a prípadom zabitia v Čároch. Obidva prípady som dal preskúmať na základe spisov a skutkový stav je tu tento:

Protí obžalovanému Dr. Štefanovi Chalmovskému a spol. sa vedie trestné pokračovanie pod č. Tk 487/1946 pre zločin prípravu úkladov o Republiku podľa § 2 zákona č. 320/1940 Sl. z., pre ktorý čin bola aj podaná obžaloba. Obžalovaní boli uznaní vinnými zločinom sdružovania štátu nepriateľského podľa § 25 citovaného zákona a iné trestné činy a Dr. Chalmovský bol potrestaný na 10 mesiacov žalára — nie na 8 mesiacov, ako uvádza pán člen Slovenskej národnej rady Bortel. Dr. Chalmovský bol vo väzbe 11 mesiacov. U ostatných obžalovaných trest bol odstupňovaný podľa miery viny a kvalifikácie. Rozsudok nie je právoplatný lebo verejný obžalobca podal odvolanie proti celému rozsudku a vecu sa bude zaoberať Hlavný súd, poprípade Najvyšší.

Protí Jozefovi Kollárovi bola podaná obžaloba pod Tk 1433/1946 pre zločin úmyselného zabitia podľa § 279 trestného zákonníka, pretože ranou, vystrelenou z pušky usmrtil Viliama Vajdu v Čároch niekoľko dní pred voľbami v máji roku 1946. Uznaný bol vinným prečinom zabitia z nedbalosti podľa § 290 trestného

zákonníka a odsúdený na 8 mesiacov väzenia bezpodmienečne. Rozsudok tiež nie je právoplatný, štátne zastupiteľstvo podalo odvolanie proti celému rozsahu rozsudku. Predmetný prípad s hľadiska súdu nemohol byť posudzovaný ako politický čin, hoci bol spáchaný v predvolebnom boji, keďže ide o čiste kriminálny prípad.

K uvedeným dvom prípadom na kritiku pana člena Slovenskej národnej rady uvádzam toto:

Poverenie spravodlivosti podľa svojej zákonnej pôsobnosti môže najvyššie vplývať na to, aby verejní obžalobcovia čin kvalifikovali správne v obžalobe, čo sa v daných prípadoch stalo. Poverenie však nemôže nijako vplývať na rozhodovanie súdu. Prípadná mýlna kvalifikácia alebo nízka výmera trestu nemôže byť dôvodom zákroku proti sudcovi. V oboch prípadoch bolo podané odvolanie čo do kvalifikácie i trestu, takže odvolacia inštancia má možnosť eventuelne nesprávnosti pri zachovaní sudcovskej neodvislosti odstrániť.

Pán člen Slovenskej národnej rady vidí chybu v osobe predsedovej. K tomu poznamenávam, že tento nebol ani menovaný ani poverený funkciou predsedu vo veciach politických a v uvedených dvoch, iba v týchto dvoch prípadoch pre náhodný nedostatok iných sudcov vykonával funkciu predsedu.

Slávna Slovenská národná rada—

Zákon č. 115/1946 Sb. o právnosti činov súvisiacich s bojom o znovunadobudnutie slobody Čechov a Slovákov bol uverejnený dňa 4. júna 1946 a Poverenie už 11. júna 1946 pod č. 22.946/1946 a 26.555/1946 vydalo úpravu s vysvetlivkami. V pochybných prípadoch štátni zástupcovia si majú vyžiadať pokyn od Poverenia spravodlivosti. Poverenie s plným pochopením právnych intencií a politických pohnútok zákona vybaví každú konkrétnu vec, s ktorou sa k nemu obrátia. Či ide o činy beztrestné, možno posúdiť len po vykonanom súdnom pokračovaní, prípadne stopovaní a nemôže to posúdiť sám páchatel. Preto nie je správne pripísať sluchu všetkým, ktorí sa predčasne odvolávajú na to, že sú stopovaním alebo súdnym konaním šikanovaní. Poznávam, vážení pánovia, že na Slovensku týchto prípadov je vlastne veľmi málo, lebo beztrestnosť týchto činov Slo-

venská národná rada stanovila už dávno pred účinnosťou zákona č. 114/1946 Sb. v nariadení č. 53/1945 Sb. n. SNR, podľa ktorého sa už takmer všetky takéto veci vybavily.

Pokiaľ v rozprave išlo o kritiku ľudového súdnicstva, dovoľujem si uviesť toto:

Už viackrát som poukázal na to, že k úspechu ľudového súdnicstva nestačí iba práca ľudového súdu, ale sa predpokladá aj potrebná súčinnosť celého občianstva pri usvedčovaní a dokazovaní viny. Márne by bolo z iniciatívy obžalobcov akékoľvek konanie, keď z obce, kde sa obvinený zdržoval alebo páchal činy, nikto nič nedokazuje. V obciach sa dáva na známosť deň pojednávania s výzvou, aby sa svedkovia dostavili. Ak svedkovia alebo poškodení výzve tejto nevyhovujú, nie sú oprávnení nepriaznivo kritizovať rozsudok, ale vinu musia hľadať v sebe.

Poverenictvu spravodlivosti nie je známy prípad, že by za predsedu Okresného ľudového súdu bol býval ustanovený sudca, ktorý „nevie či je Slováč alebo Maďar“. Pre ľudové súdnicstvo nad obvinenými maďarskej národnosti boli vyberaní práve dobrí Slováci, ktorí svoj národný štít nemali ničím zakalený. Pausálne ani o osobách, preverených na B) nemožno tvrdiť, že by neboli dobrí Slováci. Mnohí z nich boli preverení tak, práve aj pod tým zorným uhlom, aby boli prelození na prinavrátené maďarské kraje, kde mohli dať výraz svojej slovenskosti.

Bol spomínaný prípad súdneho radcu a predsedu Okresného súdu v Rožňave, ktorý vykonával aj funkciu predsedu Okresného ľudového súdu v Rožňave. Musím uviesť, že justičná správa nemala vedomosti o tom, že tento bol v roku 1936 odsúdený v Maďarsku za zločin sprenevery. Do súdnych služieb bol prijatý v máji 1939 ako Slováč, ktorého Maďari z Békešskej Čaby vyštvali preto, že sa odvážal povzbudzovať národné povedomie Slovákov v Maďarsku a brojiť proti revizionistickým snahám maďarským. Do tejto práce bol zapojený od r. 1931 a to ako advokát v Békešskej Čabe. Spolupracoval s Národnou radou československou, odbočkou v Bratislave, najmä viedol kultúrne akcie Slovákov v Maďarsku a v tomto rámci dvíhal aj národné povedomie. V roku 1932 napísal do Slovenského denníka v Bratislave článok s nadpisom

„Maďarsko a trianonská smluva.“ Pre obsah tohto článku začali Maďari proti nemu pohon. Rozsudkom advokátskej komory v Segedíne zo dňa 12. novembra 1932 č. 147/1932 bol pozbavený advokátstva v Békešskej Čabe. Dôvodom bolo napísanie uvedeného článku v Slovenskom denníku. Keďže na základe odvolania Kúria v Budapešti zrušila tento rozsudok Advokátskej komory v Segedíne z dôvodov, aby menovaný bol uznaný najprv vinným činom proti maďarskému štátu alebo z iného trestného činu, snažila sa maďarská polícia mu teda dokázať nejaký trestný čin. Viedli proti nemu mnohé vyšetrovania pre viaceré trestné činy, najmä politické, až nakoniec, keď politický čin nebolo možné dokázať, bol uznaný vinným zločinom sprenevery. Tento rozsudok uvádzal p. člen Slovenskej národnej rady Ján Ušiak v svojej reči. Skutočnosti a okolnosti, za ktorých bol menovaný uznaný v Maďarsku vinným pre zločin sprenevery, sú predmetom podrobného šetrenia a na základe výsledku sa rozhodne podľa zákona.

Podľa platného práva ovšem odsudzujúci rozsudok cudzozemského súdu — vynešený nad osobou cudzej štátnej príslušnosti — nie je čo do právnych účinkov rovnocenný s odsudzujúcim rozsudkom tuzemského súdu.

Čo do národného postoja uvedeného sudcu nemôže byť pochybností o tom, že je uvedomelým Slovákom, ktorý to do staatočne preukázal aj svojimi činmi ešte do roku 1938. Veď v Maďarsku od roku 1932 práve pre jeho nekompromisné stanovisko v prospech Slovákov v Maďarsku ho prenasledovali, a pre túto činnosť ho aj pozbavili advokácie, aby ho tak hmotne zničili. Stačí, keď uvediem len niekoľko slov z vyššie uvedeného rozsudku Advokátskej komory v Segedíne z roku 1932, aby bolo jasné, ako ho Maďari posudzovali a či ho považovali za Maďara alebo za Slováka. V dôvodoch tohoto rozsudku je doslovne tento passus: „žalovaný týmto skutkom porušil svoju advokátsku prisahu, lebo v tejto prisahal vernosť Maďarsku, avšak napísaním a uverejnením tohto článku stal sa neverným k Maďarsku, jeho činnosť podľa všeobecnej mienky úplne vyčerpáva aj skutkovú podstatu velezrady.“ Tieto slová menovaného jasne kvalifikujú ako Slováka protimaďarského smýšľania. Ďalej treba v

tejto súvislosti poznamenať, že v čase, keď menovaný bol pozbavený v Maďarsku advokácie, bol v aule Karlovej univerzity v Prahe verejný prejav, odsudzujúci tento prípad a že daný konkrétny prípad aj Ministerstvo zahraničia v Prahe uvádzalo pri zasadnutiach v Spoločnosti národov v Ženeve a to ako jeden z dôkazov, ako prenasledujú Maďari Slovákov v Maďarsku.

Bez ohľadu na teraz uvedené skutočnosti justičná správa prevedie o veci dôkladné šetrenie a podľa jeho výsledku učiní patričné rozhodnutie podľa zákona. Jeho funkcia v ľudovom súdnictve sa už skončila.

Spisy Okresného ľudového súdu v Rožňave proti Kolumanovi Tichému, Ing. E. Lemirovi Ségovi, Eugenovi Krausovi, Vojtechovi Hliviakovi, Dr. Ladislavovi Langhofferovi a Štefanovi Pálovi som preskúmal. Rozsudky vynesené v týchto veciach vyhovujú zistenému skutkovému stavu. Pokiaľ ide o rôznosť rozhodovania proti Dr. Langhofferovi a proti Štefanovi Pálovi, táto je daná tým, že rozhodovali rôzne senáty s rôznymi predsedami. Nie je však pravdou tvrdenie pána člena Slovenskej národnej rady Ušiaka, že Koluman Tichý bol oslobodený, lebo Tichý bol osúdený dvoma rozsudkami na štyri mesiace a jeden týždeň pracovného tábora a 15 rokov straty občianskych práv, pričom trest na slobode si už aj odpykal.

Pokiaľ ide o súdenie nilašov z Rožňavy, poukazujem na to, že ich prihlášky do strany boli na Národnej bezpečnosti II., kde sa však stratili. Vec bola vyšetrovaná aj VI. odborom Povereníctva vnútra. Obžaloby sa podávaly na základe trestných oznámení stanic Národnej bezpečnosti. Okolnosť, že niektorý Maďar bol antifasista, alebo rasovo prenasledovaný, prípadne sa dostal i do koncentračného tábora, nezmyva úplne jeho vinu, záležiacu v tom, že ako horlivý Maďar rozbíjal Československú republiku, alebo dokonca sa zúčastnil perzekvovania Slovákov v Maďarsku počas okupácie a tedy nevylučuje možnosť stíhania pred ľudovým súdom.

Na zlej informácii pána člena Slovenskej národnej rady Ušiaka sa zakladá výrok, že sú sudy, kde na smrť odsúdený sa voľne pohybuje na slobode. Bol by som rád pánu členovi Slovenskej národnej rady,

keby mi pohľadal tento súd, alebo odsúdeného.

Pokiaľ ide o paritné zastúpenie prísediacich, povereníctvo pri každej príležitosti upozorňovalo, že je účelné do ľudového súdnictva zapojiť všetky politické strany. Povereníctvo však v tomto smere nebolo povolané vydať príkaz. Podľa § 42 vykonávacieho nariadenia o ľudovom súdnictve menovanie prísediacich sa má diať so zreteľom na paritné zastúpenie politických strán, nie je tu však ustanovenie na samotné zostavenie senátov. Prísediacich menuje Okresný národný výbor, senát však zostavuje predseda. Takáto je prax aj na Národnom súde a ani Predsedníctvo Slovenskej národnej rady podľa môjho vedomia do zostavovania senátov nezasahovalo.

Lietajúci senát okresného ľudového súdu podľa § 21 bol zriadený v júli 1946, avšak Povereníctvo spravodlivosti našlo oveľa účinnejšiu a primeranejšiu procesnú pomoc ľudového súdnictva v slúčení agendy okresných ľudových súdov na určitých dobre obsadených súdoch, ktorého sa v praxi úspešne používa. Na tejto základni sa prikróčí v blízkej budúcnosti k úplnému skoncentrovaniu okresných súdov do sídiel krajských súdov.

Povereníctvo spravodlivosti dbalo aj na pokračovanie v neprítomnosti obvineného. Nebolo dôvodu tieto prípady osobitne štatisticky vykazovať. Dôkazom toho, že sa v neprítomnosti hodne pojednáva, je skutočnosť, že okrem iných trestov v neprítomnosti bolo vynesenej aj 7 rozsudkov smrti. Povereníctvo zistilo, že proti neprítomným sa pokračuje podľa zákona. Je však predovšetkým vecou Národnej bezpečnosti i príslušných činiteľov, ktorí sú oprávnení podávať trestné oznámenia, aby proti neprítomným viníkom podávaly trestné oznámenia.

Doteraz boli podané žiadosti o mimoriadny opravný prostriedok v roku 1946 255 a v roku 1947 120 prípadov, teda úhrnom 375. Z toho Úrad obžaloby pri Národnom súde vybavil 242 prípadov, t. j. 64%. Z toho počtu mimoriadny opravný prostriedok bol podaný len v 38 prípadoch, 204 prípadov bolo vybavených zamietnutím alebo iným spôsobom. Národný súd v týchto veciach mal prvé termíny vypísané a pokračoval 10. apríla t. r.

Nepriaznivá kritika veľkého počtu oslobodzujúcich rozsudkov tiež nie je cel-

kom odôvodnená. Podľa § 6 vykonávacieho nariadenia obžaloba sám nemôže vec meritórne vybaviť odopretím stíhania, vždy musí rozhodovať súd. Návrh obžalobcu na odopretie stíhania v mnohých prípadoch súd neschválil a nariadil podľa obžaloby, čo malo zpravidla za následok, že v týchto veciach došlo k oslobodeniu. Osobitne by bolo treba s vecou sa zaoberať so zreteľom na dohodu medzi republikou Československou a Maďarskom o výmene obyvateľstva, nemôžem však tak učiniť so zreteľom na medzinárodný dosah veci, ako som to už uviedol vo svojom expozé.

Slávna Slovenská národná rada!

Nemožno správne tvrdiť ani to, že odsúdených bolo len 3686 osôb, ako to tvrdí pán člen Slovenskej národnej rady Ušiak, keďže nielen trest smrti a trest na slobode, ale aj konfiškácia majetku, verejné pokarhanie, strata občianskych práv, ba aj samotné vyslovenie viny je vlastne následkom odsudzujúceho výroku a má v zápäti veľmi závažné právne následky v neprospech odsúdeného.

Poverenie spravodlivosti za funkcionárov ľudového súdnicstva menovalo sudcov najčastejšie na návrh Okresných národných výborov. Kedykoľvek sa vyskytli dôvody, aby túto funkciu naďalej nevykonávali, Poverenie vždy vyhovel predneseným sťažnostiam a funkcionárov odvolalo. Staly sa ovšem prípady, že Okresný národný výbor navrhol funkcionárov, Poverenie však menovania podľa toho nepreviedlo preto, lebo ich nepovažovalo za vhodných pre výkon tejto funkcie. Normy o ľudovom súdnicstve nikde neustanovujú, že sudcovskí funkcionári ľudového súdnicstva majú byť ustanovení so zreteľom na paritné zastúpenie politických strán. Nie je ani mysliteľné, aby úrady mali evidenciu svojich zamestnancov podľa príslušnosti k politickým stranám. Z úhrnného počtu 229 sudcovských úradníkov, činných v ľudovom súdnicstve vôbec bolo 203 osôb preverených na A), 19 preverených na B) a na začiatku ľudového súdnicstva 7 osôb nepreverených, resp. na C) preverených. Osoby preverené na B) alebo C) a nepreverené v smysle horeuvedeného boli činné najmä v ľudovom súdnicstve proti obvineným maďarskej národnosti. Tieto osoby boli neskoršie funkcii zbavené a t. č. ani jedna takáto osoba nie je činná ako nepre-

verená. Zapojenie osôb preverených horšie než na lit. A) do ľudového súdnicstva dialo sa pred ukončením preverovania, totiž ešte v čase, keď sa ešte nevedelo, s akým výsledkom sa skončí ich preverenie, avšak započatie ľudového súdnicstva nestrpelo odklad.

Nie je mi známe, vážení pánovia, že v ľudovom súdnicstve bol činný aj taký sudca, ktorý by bol býval zatvorený. Ostatne vieme, že v roku 1945 — v prvých dňoch po oslobodení — sa prikróčilo aj k zaisťovaniu takých osôb, nevina ktorých potom bola zrejme dokázaná.

Slávna Slovenská národná rada!

Ľudové súdnicstvo sa chýli k úplnému ukončeniu. Stále dochádzajú však nové trestné oznámenia (za január a február 1947 úhrnom 750), ktoré zvyšujú počet neskončených vecí. Práve vzhľadom na malý počet neskončených vecí prevedie Poverenie spravodlivosti sústredenie okresných ľudových súdov rozšírením príslušnosti okresných ľudových súdov v sídle krajských súdov na všetky okresy v ich obvode. Tým sa docielu jednotnejšie rozhodovanie, väčšia špecializácia u sudcov a zvýši kontrola. Pri tomto riešení sa dá dôvodne očakávať, že agenda ľudových súdov už aj pred uplynutím účinnosti nariadenia č. 33/1945 Sb. n. SNR klesne na minimum.

Slávna Slovenská národná rada!

Záverom vyslovujem vďaka pánom členom Slovenskej národnej rady, ktorí sa na predmetnej rozprave zúčastnili, za záujem o činnosť justičného rezortu a dovoľujem si zdôrazniť, že tak teraz, ako aj v budúcnosti prijímam každú vecnú kritiku, ktorá slúži prospechu justície, záujem ktorej bol a zostane pre mňa najvyšším príkazom. (Potlesk.)

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo pánu povereníkovi priemyslu a obchodu Dr. Jánovi Púllovi.

Povereník priemyslu a obchodu Dr. Ján Púll:

Slávna Slovenská národná rada! Prvá časť dotazov, resp. kritiky k môjmu referátu týkala sa premiestnenia priemyslových podnikov, strojného zariadenia, priemyslových podnikov z českého pohraničia na Slovensko. A prvá otázka týkala sa pridelovania tlačiarň. Konfiškáty kniž-

tlačiarňi boli pridelené priamo Ministerstvom priemyslu minulého roku a to politickou komisiou, ktorá bola zriadená pri Ministerstve priemyslu. Teraz sa konfiškáty knihtlačiarňi prideľujú globálne Ministerstvom priemyslu „Družstvu tlač“ na Slovensku a toto ich rozdeľuje v komisii sostavenej z predsedníctva grémia knihtlačiarov a iných inštitúcií a za súhlasu Povereníctva priemyslu a obchodu.

Prideľuje ich jednotlivým slovenským nadobúdateľom. Ak pán člen Slovenskej národnej rady Gáj vyslovil pochybnosť, že či politické vplyvy nezasahujú do prideľovania týchto knihtlačiarňi, môžem ho uistiť na základe podrobnej špecifikácie 80 nadobúdateľov, že grémium slovenských knihtlačiarov prideľuje zariadenie knihtlačiarňi podľa objektívnych potrieb a nie podľa politickej príslušnosti. Nechcem slávnú Slovenskú národnú radu obťažovať čítaním celého soznamu, ktorý sa skladá z mnohých položiek a z mnohých nadobúdateľov, ale ten je u mňa k dispozícii. Pokiaľ ide o premiestňovanie priemyslových podnikov vôbec, môžem slávnej Slovenskej národnej rade sdeliť, že v poslednej dobe táto akcia sa urýchlila menovite po vymenovaní zmocnenca vlády pri Ministerstve priemyslu, ktorý má na starosti urýchlené premiestnenia. K 15. marcu t. r. bolo premiestnených 90 podnikov s 5096 pracovnými príležitosťami. K 31. marcu bolo premiestnených 104 podnikov s 5920 pracovnými príležitosťami. Za dobu od 15. marca do 31. marca bolo teda premiestnených 14 podnikov s 824 pracovnými príležitosťami. Dohromady doteraz 5920 pracovných príležitosť. Ak pán člen Slovenskej národnej rady Gáj vyslovil pochybnosti, či tieto čísla sú správne a vyslovil dotazy po štatistike presnej, ktorá by uvádzala, kde strojné zariadenie, ktorým nadobúdateľom bolo pridelené, zase nechcem slávnú Slovenskú národnú radu niekoľko stranovou špecifikáciou obťažovať, ale táto je u mňa pre pána člena Slovenskej národnej rady, ktorý má o to záujem, k dispozícii.

Pri rozpore premiestnených podnikov do 31. marca, t. j. 104 podnikov, ktoré predstavujú 5900 pracovných príležitosť, to znamená 5900 pracovných príležitosť, ktoré na tomto strojnom zariadení boli zamestnané v českých zemiach, nemožno očakávať, že po premiestnení týchto podnikov na Slovensko zamestnajú okamžite

ten istý počet, ako zamestnávaly v českých zemiach. Každý podnik, keď je premiestnený do nového prostredia, rozvíja sa v ohnisku rôznych vplyvov, ktoré pôsobia na jeho rozvoj. Záleží tu na vedení, doprave, vyspelosti a zapracovanosti robotníctva a iných faktoroch. Len podľa kontroly, ktorú sme urobili v týchto premiestnených podnikoch, zistili sme, že na 4 pracovné príležitosti, ktoré boli zamestnané pri strojoch v českých zemiach, na Slovensku sú zamestnaní 3 zamestnanci. Očakávame však, že vývinom týchto podnikov zamestná sa ten istý počet zamestnancov ako v českých zemiach. Kontrolou sa zisťuje, kde by aký počet zamestnancov neodpovedal skutočnosti, ako bol Ministerstvom priemyslu, resp. hospodárskymi inštitúciami v Prahe zistený a nám oznámený a zisťuje sa tak manko, ktoré reklamujeme na Ministerstve priemyslu vo smysle poslednej dohody medzi Ministerstvom a Povereníctvom. Len k vôli informácii by som slávnej Slovenskej národnej rade pripomenul, že premiestňovanie priemyslových podnikov nie je pre nás jediným prameňom industrializácie Slovenska a ani nie najhlavnejším. Spoliehamo industrializáciu Slovenska postaviť menovite na nových podnikoch, s novým strojným zariadením tak, ako je to v dvojročnom budovateľskom pláne. Okrem toho je v behu akcia premiestňovania jednotlivých strojov, ktorá predstavuje 4.000 pracovných príležitosť. V rámci tejto akcie bolo doteraz premiestnených 1.033 kovo-objabacích strojov, 90 papier spracujúcich strojov, 12 drevo-objabacích, 9 tehelní pre obnovu východného Slovenska, 3 kameňárske podniky, 2 rukavičkárske výrobné, čo reprezentuje 3.200 pracovných príležitosť. Ďalej je v behu dobrovoľné premiestnenie niektorých podnikov z Čiech na Slovensko, ktoré sú mimo rámca našich ujednaní. Ďalej je v behu premiestňovanie priemyselných závodov menovite z Nemecka v rámci reparácií. Ďalej v rámci industrializácie počítame i s budovaním, resp. s premiestnením ťažkého priemyslu z českých zemí zo strategických dôvodov, čo je ovšem akcia na dlhšie doby.

Zahraničné úvery a reparácie. Problém zahraničného úveru, ktorého sa pán poslanec Gáj dotkol, nepatrí vlastne do kompetencie môjho Povereníctva. Predpokladám, že mal pán poslanec na myslí čerpa-

nie úveru, ktorý Československu poskytly Spojené štáty vo výške 50,000,000.— dolárov na nákupy z prebytkov americkej armády a vo výške 2½ mil. lib. šterlingov, ktoré Československu poskytlo Anglicko, taktiež na nákup z prebytkov anglickej armády, do ktorých Povereníctvo priemyslu a obchodu v rámci svojej kompetencie zasiahlo. Úver, ktorý nám poskytly Spojené štáty, z tohoto úveru vyčerpalo Československo spolu 9½ milióna amer. dolárov, rozdelených na jednotlivé ministerstvá podľa podrobného vyčíslenia. Povereníctvo priemyslu a obchodu participovalo primeraným podielom na nákupoch Ministerstva vnútorného obchodu a Ministerstva priemyslu, ktoré v zahraničí ako nákupci figurovaly. Tento podiel sa pohyboval podľa druhov tovaru od 25% až do 33%. Keďže nakupovali jednotlivé ministerstvá priamo pre celú Československú republiku, nebolo vecou Povereníctva priemyslu a obchodu sa starať, aby každé korensponujúce povereníctvo dostalo svoj podiel. Napriek tomu však sme upozorňovali všetky príslušné povereníctva na nutnosť nárokovat' si od príslušného ministerstva primeranú kvótu. Pokiaľ ide o čerpanie anglického úveru, zatiaľ bolo odčerpané len asi za 200,000 lib. šterlingov na nákupy zväčša spotrebných statkov. Pretože z prebytkov anglickej armády nemožno už zakupovať statky spotrebné, ale len statky investičné, bude podiel Slovenska pri čerpaní tohoto úveru činiť najmenej 33% a možno pri konečnom vyúčtovaní dosiahne až 50%. Začiatkom apríla t. r. bol podpísaný kontrakt s anglickými miestami na zakúpenie 128 strojov, frésky, brusky, špeciálne sústruhy a pod. v hodnote asi 60,000 libier šterlingov, ktoré sú určené pre slovenský priemysel a k zakúpeniu ktorých sme dali súhlas. Máme nádej, že sa nám podarí zaistiť pre slovenský priemysel väčší počet moderných a pomerne lacných strojov anglickej a americkej výroby.

Otázku nemeckých reparácií sleduje Povereníctvo priemyslu a obchodu podrobne a starostlivo. O otázke delenia nemeckých reparácií medzi zeme české a Slovensko rokovala vláda vo svojej 19. schôdzi 13. septembra 1946. Riešenie tejto otázky s konečnou platnosťou nevyb'vila. Pri poslednom jednaní s ministrom Laušmanom a s jeho ministerstvom dohodli sme sa, že túto otázku vyriešime koncom apríla

t. r. v Prahe. Až doteraz dostalo Československo v rámci reparácií z Nemecka pridelené priemyslové podniky v hodnote približne 11,000,000 RM. V prvom kole dostalo Československo stroje z podniku „Waldrig“ v Siegene, „Fric Müller“ v Etlingene, „Klubenvenwerck“ v Glinde, „Hanella Lück“ v Düseldorfe v úhrnej hodnote 4,000,293.— RM a podľa dohody všetky strojné zariadenia z prvého kola majú prísť na Slovensko do škodových závodov v Dubnici nad Váhom. Do 1. marca 1947 bolo do Československa už dovezených asi 300 takých strojov, z ktorých okolo 100 je už v Dubnici nad Váhom, zatiaľ čo ostatné sa opravujú a budú dopravené do Dubnice nad Váhom po dokončení stavby druhej veľkej haly. Zo závodu „Ebenhausen“, ktorý dostalo Československo v druhom kole, dostala naša chémia stroje v hodnote asi 75,000 RM. V štvrtom kole sa práca československej delegácie v jari sústreďuje na získanie továrne Fugl—Fischer A. G. Schweingfurt v hodnote 6,000,000.— RM, ktorá má prísť tiež na Slovensko. Možno že sa československej delegácii v jari podarí ešte získať zariadenie jednej lodenice, ktorá by prišla tiež na Slovensko. Konečne vláda sa usniesla 17. decembra 1946 na zriadení ústrednej reparačnej a reštitučnej komisie pri Ministerstve zahraničných vecí, v ktorej je Slovensko zastúpené dvoma členmi, a to zástupcom Povereníctva financií a zástupcom Povereníctva priemyslu a obchodu. Táto komisia má riešiť všetky otázky spojené s prevádzaním a evidenciou reparačných plnení.

K distribučným otázkam, ktoré boli v Slovenskej národnej rade spomenuté. Otázky týkajúce sa kože a obuvi. K tomu, aby bol dvojočný plán splnený, treba na Slovensko doviest' 55 až 60% surových koží zo zahraničia. Prídely surových koží na jednotlivé továrne, resp. medzi znárodnený a súkromný sektor prevádza distribučná komisia surových koží, ktorej členmi sú mimo iných zástupcovia súkromného aj znárodneného kožiarskeho priemyslu na základe percentuálneho kľúča, vypočítaného podľa prevzatých výrobných záväzkov tou ktorou firmou v rámci dvojočného plánu.

K ďalšiemu dotazu, že na vydané odborné listky v roku 1946 nebolo možno dostať obuv, oznamujem, že okresným národným výborom bolo zasielaných toľ-

ko lístkov, koľko bolo do jednotlivých filiálok národného podniku „Baťa“, alebo ostatných obchodov dodané obuvi. Prebytok lístkov bol zdanlivý a vznikol tak, že mnohí držiteľia týchto lístkov si nemohli zakúpiť taký druh obuvi, aký žiadali, hoci v iných druhoch boli lístky obuvou kryté. V roku 1946 činil export okolo 50 000 párov obuvi ako kompenzácia za surové kože a chemikálie. Z výroby obuvi na Slovensku v roku 1947 počítala sa s exportom okolo 1,260.000 párov rôznej obuvi. K dotazu, či sa zabezpečí prídela obuvi a remeňa na poukážky, sdeľujem, že pri dodržaní dvojročného plánu v kožiarske bude každá poukážka krytá.

Otázky týkajúce sa mydla. Mydlo sa distribuje na základe vyhlášky č. 326/1945 a 1440/1946 na zvláštne ústrižky lístkov na cukor, dávky v jednotlivých mesiacoch sa určujú vyhláškou, ktorú vydáva Povereniec výživy. Nateraz je mydlo distribuované tak, že v jednom mesiaci obdrží polovica okresov Slovenska mydlo, v nasledovnom mesiaci druhá polovica okresov a to v dávkach po 10 dkg pracieho mydla na osobu. Okrem toho podľa zásob sa uvoľňuje tiež na ústrižky na cukor toaletné mydlo pre deti do 6. rokov. Tak bolo uvoľnené toaletné mydlo v 23. zásobovacom období pre všetky okresy a v 25. zásobovacom období pre 44 okresov. Výška dávok je závislá od výroby. Výroba je nedostačujúca. Z akcií „UNRRA“ nedošlo na Slovensko mydlo od 10. mája 1946, Slovensko obdržalo 107 vagónov mydla menej, než by mu podľa dohody s Ministerstvom vnútorného obchodu patrilo. Produkcia olejov a tukov je na Slovensku malá, aj tá je používaná k výrobe umelých tukov. Z cudziny neboli doteraz uskutočnené väčšie dodávky surovín. Pre rok 1947 je plánovaná výroba 4.240 ton pracieho mydla, 397 ton toaletného mydla, 58 ton holiaceho mydla, 440 ton mazľavého mydla a 463 ton pracích práškov. Dodržanie tohto výrobného plánu bude zaručené, ak sa nám podarí na svetových trhoch nakúpiť dostatočné zásoby surovín, čo sa dosiaľ nepodarilo.

Otázky týkajúce sa textilu. Slovenský textilný priemysel, i keď prechodom frontu podstatne nepoškodený, evakuáciou surovín, polotovarov a hotových výrobkov utrpel značné straty. I tam, kde nejaké zásoby ostali, staly sa predmetom prednostného zásobovania armád. Rovnako i

nová výroba v podstate kryla len potreby verejného sektoru. K zabezpečeniu toho, ako aj k zdôrazneniu viazanosti textilného tovaru v smysle dovtedajšej distribučnej praxe zavedenej bývalým NÚZ-om, Povereniec výnosom zo dňa 15. mája 1945 vyhradilo si akúkoľvek dispozíciu obehu v dodávkach a v potrebe textilného tovaru a to v celom rozsahu od výroby po konzumenta. Nepatrné zásoby, ktoré boli k dispozícii po krytí potrieb armád, boli hromadne dané k dispozícii Povereniu sociálnej starostlivosti na výpomoc najpotrebnejším obetiam vojny. S distribúciou pre civilný sektor začalo sa v septembri 1945 a to formou tzv. okresných distribútorov, t. j. obchodných firiem, ktoré si podľa dožiadania navrhly okresné národné výbory. Delenie na maloobchod prevádzaly okresné národné výbory samotné. Táto distribúcia, postupne zapájajúca sa od východu na západ na jednotlivé okresy podľa stupňa zničenia a podľa počtu obyvateľstva a dokonca roku 1945 obsiahnuvšia celé Slovensko, spočívala na lístkovom systéme. Lístky vydávaly miestne národné výbory a to vzhľadom na obmedzenosť zásob v presne stanovenom poradí dôležitosti a potrebnosti. Na prechode roku 1945 funkciu distribútorov prevzaly veľkoobchodné firmy. Tovar bol pridelený týmto Poverením a na maloobchod od nich bol deleny príslušnou obchodnou a priemyselnou komorou. Až do konca februára i táto tzv. oblasťná distribúcia spočívala na princípe lístkov. Zavedenie tohoto lístkového systému po šesťročnom pomernom blahobyte v textile pri vtedajších výrobných a prisunových možnostiach, predstavovalo snahu pomôcť drobnému občanovi.

Je nesporným znakom pružnosti distribučného aparátu, že vo chvíli zvýšenej výroby, prisunu UNRRA tovarov a tovarov z Čiech koncom februára upustilo sa od lístkovej viazanosti ako regulátora spotreby a spokojilo sa so zápisom odberu textilného tovaru do potravinovej knižky konzumentov. Život túto práx skrátil na prechodný čas. V jarných mesiacoch 1946 sa situácia na textilnom trhu zlepšila. Ovšem zase len prechodne a to vzhľadom na dostatočné zásoby UNRRA surovín a surovín zo SSSR ako i prebytky z textilných surovín na svetových trhoch.

Povereniec priemyslu a obchodu preto viazalo len odber a dodávku metrové-

ho tovaru slovenskej výroby. Táto zlepšujúca sa tendencia na textilnom trhu bola prerušená v letných mesiacoch 1946 jednak našimi exportnými záväzkami, ktoré boli zameškané a musely byť splnené za kratšiu dobu, jednak zvýšeným odsunom Nemcov zamestnaných v českom textilnom priemysle. I keď tieto príčiny v podstate sa dotýkajú hlavne českých krajín, jednako mali bezprostredný odraz na zásobovanie Slovenska, nakoľko, ako je známe, Slovensko v textilnom sektore je vstave kryť svoje potreby zhruba len z jednej tretiny. Okrem toho prišla značná importná povinnosť podľa dvojročného hospodárskeho plánu, ktorý československému textilnému priemyslu ukladá vývoz takého množstva textilu, ktorým by zaplatil dovoz potrebných textilných surovín. Až tento moment trvalého rázu viedol k podviazaniu i obehu i spotreby tak, ako ho prinášajú vyhlášky č. 1723 a č. 1966.

K problémom konfekčnej výroby. Ne zodpovedá skutočnosti, že po celé dva roky nebolo pridelené konfekčným krajčírmi surovín ani na jeden oblek. Od októbra 1945 do konca septembra 1946 do konfekčnej výroby bol zapojený každý výrobca, ktorý si o to zažiadal. A práve táto prax spôsobila, že od Povereníctva žiadali prídely i úplne drobní živnostníci, hoci v normálnych časoch pracovali len vo mzde, alebo s nákupom v obchode. Nakoľko sa tento stav ukázal byť trvalo neúnosný jak s hľadiska vnútorného trhu, tak s hľadiska dodávateľa, počínajúc štvrtým kvartálom 1946 stanovila sa dolná hranica strojov, päť strojov, od ktorej Povereníctve dotovalo priamo. Výrobná menšieho rozsahu mala možnosť saturácie cestou obchodu. Pretože za účinnosti vyhlášky č. 1966 drobnému živnostníkovi nie je daná možnosť nákupu surovín u maloobchodu, je počínajúc druhým kvartálom 1947 do zásobovania remeselnej konfekčnej výroby zapojený Sväz živnostenských spoločenstiev. Jeho úlohou je rozdeliť globálny remeselný kontingent, ktorý dostane od Povereníctva priemyslu a obchodu, na všetkých remeselných krajčírmi. Hranica pre posúdenie pojmu remeselnej a továrenskej výroby je so stanoviska distribučne-účelového stanovená na 20 nemocensky prihlásených zamestnancov. Nad túto hranicu dotuje Povereníctvo priamo, pod túto hranicu Sväz

živnostenských spoločenstiev. Pokiaľ ide o požiadavku zastúpenia konfekčných krajčírmi v distribučnej komisii, treba povedať, že v tejto je zastúpený práve Sväz živnostenských spoločenstiev, ktorý má zastávať ich záujmy.

Aké množstvo textilu sa zabezpečí pre vnútorný trh v roku 1947. Zo slovenskej výroby včítane konfekcie a verejného sektoru to bude: vlnených látok okolo 4,200.000 metrov, bavlnených a umelých hodvábnych látok okolo 13,000.000 metrov, ľanových tkanín okolo 300.000 metrov, pleteného a stávkového tovaru okolo 1.200 ton, pančúch a ponožiek okolo 5,600.000 párov. Z českej výroby, ak budú splnené 100% kontingentné dohody, bude to vlnených tkanív okolo 400.000 metrov, bavlnených a umele-hodvábnych tkanín okolo 8,400.000 metrov, pleteného a stávkového tvaru, ba i pančúch a ponožiek 1.100 ton, kotonových dámskych hodvábnych pančúch 1.500.000 párov. Ešte k tomu by som len toľko pripomenul, že podľa dohody s Ministerstvom vnútorného obchodu bude v celej Československej republike zavedený jednotný distribučný systém, ktorý sa bude zakladať na tom, že každý obyvateľ má mať právo na rovnaký prídely, či v českých zemiach alebo na Slovensku, to znamená, že sa bude všetko obyvateľstvo zásobovať z jedného koša v celej Československej republike.

Bola tu otázka na vŕaj prílišné zásoby v našich textilných fabrikách a bolo povedené, že je v Ružomberku zásoba okolo 4,000.000.— Kčs. Týchto 4,000.000.— Kčs predstavuje okolo 140.000 metrov bavlneného tovaru. Takáto zásoba dneska v Ružomberku nie je, vznikla v Ružomberku prechodne väčšia zásoba a hlavne ako exportná rezerva. Po snížení exportného plánu bola táto zásoba rozdistribúovaná.

Pokiaľ ide o export v januári a februári zo slovenských tovární, exportný plán „SLOVENY“, národného podniku „SLOVENA“ na prvý kvartál 1947 vo výške 625.000 metrov bude úplne splnený do polovice mája t. r. Naproti tomu z exportného programu slovenských bavnárskych závodov v rozsahu 1,100.000 metrov sa za prvý kvartál uskutočnilo len 140.000 metrov. Rozdiel sa ešte zmenší vybavením objednávok prijatých na Pražskom vzorkovom veľtrhu. Príčinou dnešných ťažkostí v exporte slovenských bavlna-

ných tkanín je jednak charakter masových artiklov slovenskej typickej ľudovej potreby vyrábanej v Kybárpoli, jednak otázky cenové. To, čo sa z titulu exportu neuskutočnilo za prvý kvartál, ako aj to, čo predstavuje sníženie exportného záväzku proti pôvodnému planu, uvoľnilo sa slovenskému vnútornému trhu. Koľko surovín bolo v roku 1946 pridané na zošľachtenie v Čechách a koľko tovaru z týchto surovín došlo späť na Slovensko.

Ako sa kontroluje zošľachtenie. Za celý rok 1946 bolo pridelených na zošľachtenie 50 ton „Vistry“ a 3 tony umelého hodvábu. Okrem toho za hotový tovar sa vykompenzoval 15 ton umelého hodvábu. Hotový tovar z oboch položiek postupne doznáda. Kontrola všetkých surovín, polotovaru a hotových výrobkov z titulu zošľachtenia, mzdovej práce alebo kompenzácie s českými zemiami prevádza sa podľa vyhlášky ministra priemyslu a vnútorného obchodu č. 10/1947. Pokiaľ ide o prídel pamuku, produkcia pamuku v roku 1946 — 1947 160.000 balík v bohu rozdelená takto: 50% „Slovenke“, 25% súkromným obchodom, 25% družstevnému sektoru. Podiel družstevného sektoru s určením pre celý družstevný sektor prevzala Veľkonárodná spoločnosť družstiev v Žilina. Toľko, pokiaľ sa týka jednotlivých konkrétnych dotazov.

Ja by som, slávna Slovenská národná rada, nakoniec uviedol len niekoľko najnovších čísiel, ktoré charakterizujú vývin slovenského priemyslu, tak ako tieto čísla stavilo v posledných dňoch Ústredné združenie slovenského priemyslu.

Hodnota odbytu v tisíc korunách v tomto roku sa vyvíjala takto: vo februári 1198, v novembri 2.148, teda keď január pokladáme za sto percent, index odbytu stúpil do novembra na 191. Odbyť sa teda takmer zdvojnásobil behom roku 1946. Odpracované hodiny robotníkov a učňov sa vyvíjaly takto:

Vo februári 20.000, postupne každý mesiac stúpaly a v novembri činily 30.343, index odpracovaných hodín sa teda od januára do decembra vyvinul tak, keď január počítame za sto percent, v novembri index odpracovaných hodín činil 151. Podobne sa vyvíjala hodnota odbytu prepočítaná na 1 odpracovanú hodinu. Vo februári hodnota odbytu v korunách za 1 hodinu bola 59,50 Kčs, v novembri 71,— Kčs. Index odbytu na 1 odpracovanú ho-

dinu sa teda vyvíjal, keď január počítame za 100 %, v novembri činil 126 %. Úhrn vyplatených miezd a plátov podľa toho stúpil. Vo februári činil v tisíc korunách 260.000.—, v novembri v tisíc korunách 474.000. Index vyplatených miezd a plátov činil teda oproti 101 % vo februári 184 % v novembri.

Veľmi zaujímavá cifra je pomer miezd a plátov odbytu. Kdežto vo februári činilo percento vyplatených miezd z celého obratu 21,8 %, v novembri činilo temer tú istú cifru, to znamená 22 %.

Slávna Slovenská národná rada! Ja som tieto čísla uviedol k vôli tomu, aby sme si charakterizovali vývin slovenského priemyslu, ako on prebiehal v roku 1946 a ako pokračuje aj v roku 1947. Tento vývin je bezosporu zdravý a úspešný. Myslím, že ho môžeme charakterizovať aj ako veľmi úspešný, tak ako ho charakterizujú mnohí českí odborníci i členovia vlády, ktorí do slovenských podnikov sa prídu poďívať. Môžeme z toho konštatovať, že slovenský priemysel v rámci dvojročného plánu nezaostáva, ale drží krok s priemyslom v českých zemiach i pri nižšej jeho mechanizácii a automatizácii a že po stránke rentability a prosperity slovenský priemysel je v mnohých sektoroch v lepšej situácii ako priemysel v českých zemiach. Za tento výsledok sme zaviazaní pracujúcemu ľudu našich závodov, že s takou dôverou pochopil úlohy, ktoré sú kladené v dvojročnom pláne. Sme presvedčení, že tento vývin bude pokračovať i v tomto roku a sme presvedčení, že k tomuto zaručeniu takéhoto úspešného trvalého vývinu je potrebná aj pozornosť Slovenskej národnej rady a jej pochopenie pre potreby nášho priemyslu a pre potreby orgánov, ktoré sú za priemysel zodpovedné (Potlesk).

Predseda SNR Dr. Jozef Lettrich:

Udeľujem slovo ako poslednému, pánu povereníkovi pôšt prof. Jozefovi Lukačovičovi.

Povereník pôšt prof. J. Lukačovič:

Slávna Slovenská národná rada! V mojom expozé v pléne Slovenskej národnej rady dňa 24. februára 1947 mohol som s potešením uviesť, že poštový rezort po každej stránke prichádza do mierových pomerov a že poštová prevádzka sa taktiež navracia vždy viac a viac do mierového stavu a to nielen po stránke rozsahu, ale

i čo do precíznosti výkonu služieb a bezpečnosti. Bolo mi však so strany zástupcov jednotlivých strán politických namietnuté, že sú predsa v mojom rezorte určité zjavy, ktoré by mali byť odstránené a preto dnes chcem dať patričné vysvetlenia.

Predovšetkým musím čo najrozhodnejšie odmietnuť, že východné Slovensko je bez riadneho dopravného spojenia. Poštový rezort práve tejto časti našej Republiky venoval čo najväčšiu pozornosť, aby práve-tie kraje, ktoré najviac trpely vojnou a prechodom frontu, dostaly sa čím skôr i zásluhou pošty do skonsolidovaných pomerov. Preto sme značne vysokým nákladom prevzali niektoré dopravné spoje po hradskejších do vlastnej reže, a to ešte v dobe, keď sa všeobecne platilo za liter benzínu 50.— až 60.— Kčs. Dopravovali sme poštové zásielky našimi vozidlami už vtedy, keď o doprave železničnej nebolo ešte ani slychu. Postupom času na niektorých spojoch sme túto dopravu odovzdali súkromným podnikateľom na základe podnikateľských smlúv a niektoré sme ponechali vo vlastnej reži. Preto môžem dnes konštatovať, že terajší stav poštových spojov na východnom Slovensku je na takom vzostupe a v takom stave, že sa mu nevyrovná ani mierový stav za bývalého Slovenského štátu, ba ani za bývalej Československej republiky. Ako príklad uvádzam, že na spojoch Košice—Kecerovské Pekľany, ďalej Prešov—Stropkov, ďalej Michalovce—Sobrance, kde predtým bola pošta dopravovaná iba koňským záprahom a pešími pochôdzkami, zaviedli sme dopravu pošty vlastnými motorovými vozidlami. Avšak v zlepšovaní dopravy pokračujeme a pre najbližší čas sme už pripravili zmotorizovanie cestných spojov Turná nad Bodvou—Rožňava, Vranov na Topľou—Stropkov a Prešov—široké vlastnými motorovými vozidlami. Máme snahu ísť s touto motorizáciou poštovej dopravy ešte ďalej, ale bráni nám to jednak nevyhovujúci stav ciest a veľmi pomalá a nedostačujúca dodávka motorových vozidiel, ba možno povedať i nepochopenie Ministerstva zahraničného obchodu, ktoré nám nechce povoliť priviezť 25 kusov dvojtónových motorových vozidiel z Francie, ktoré sa práve na túto dopravu veľmi hodia a sú úsporné a keď veľmi dobre vie toto Ministerstvo, aký je nedostatok vozidiel

na Slovensku a špeciálne u poštovej správy a že tunajšie továrne vôbec nemienajú vyrábať dvojtónové autá. Zakročil som však, aby táto dodávka bola povolená už i preto, že bolo by nemysliteľné, aby sme používali neehospodárne trojtónové autá, ktorých spotreba benzínu by bola skoro dvojnásobná na týchto cestných spojoch a ktoré by boli na východnom Slovensku nevyužitú.

Ale i zabezpečenie dopravy sa postupne zlepšovalo a dnes môžem znovu priznávať, že zriadením „bezpečnostnej kontroly“ v júli 1946 sa bezpečnosť dopravy poštových zásielok značne zlepšila, takže postupom času až k dnešným dobám sa reklamácie so strany obecnstva čo do počtu tak zmenšili, že dnes počet týchto reklamácií je omezený na najnižšiu mieru. A tu musím uviesť, že mnoho týchto reklamácií je pre stratu alebo poškodenie zásielok, ktoré sa stalo u zásielok z mimo nášho štátneho územia odoslaných nie na našom území. Zavedením bezpečnostnej kontroly veľmi prísne sme postupovali proti tým neohodným poštovým zamestnancom, ktorí sa nechali zlákať možnosťou ľahkého obohatenia, ale v mnohých prípadoch sme vyšetrovaním zistili, že nešlo o zamestnancov charakterovo upadlých, ale väčšinou šlo o zamestnancov, ktorí z núdze alebo z nemožnosti opatrit si potrebné produkty dennej potreby siahli na poštové zásielky. Zistili sme, že šlo často o zamestnancov v minulosti veľmi svedomitých a poctivých a preto sme volili cestu radšej domáceho a rezortného potrestania disciplinárnou cestou, lebo sme verili, že toto služobné potrestanie bude dostačujúce k ich náprave. Vieme veľmi dobre a máme to i praxou dokázané, že títo zamestnanci po patričnom potrestaní pre svoj nerozmyslený skutok stali sa naďalej veľmi svedomití a poctiví zamestnanci. Podanie trestného oznámenia volili sme len u tých zamestnancov, u ktorých nebola nádej na nápravu po disciplinárnom pokračovaní, keďže už išlo o opakovanie takýchto deliktov. Mimo to ani s podnikového hľadiska nebolo účelné tých zamestnancov, ktorí sa z týchto uvedených deliktov dopustili z nerozmyslenosti, odovzdávať k potrestaniu obecnými trestnými súdmi, keďže obyčajne následkom potrestania trestnými súdmi musí byť i strata úradu a preto škoda spáchaná týmito zamestnancami musí byť po-

tom služitou cestou vymáhaná a mnoho razy sa ani nevymôže. Preto sme menšie prípady prejednávali disciplinárnou cestou a len nenapraviteľných zamestnancov, ako i väčšie prípady krádeží alebo vylúpenia zásielok sme odovzdávali a odovzdávame k potrestaniu obecnými trestnými súdmi. Môžem zodpovedne vyhlásiť, že tento spôsob potrestania zamestnancov, ktorí sa dopustili týchto nečestných činov, sa plne osvedčil pre pozdvihnutie morálky poštového zamestnanectva. V poslednej dobe sú prípady zneužitia dôvery poštovými zamestnancami ojedinelými zjavmi, ktoré poštová správa čo najprisnejšie stíha.

Pri mojom expozé bolo taktiež tvrdené zástupcom určitej politickej strany, že v poštových službách sú zamestnávani takí zamestnanci, ktorí boli za bývalého Slovenského štátu zapletení do známkovej aféry. K tejto veci uvádzam, že konkrétne ide o jedného zamestnanca, ktorý bol pre určité delikty so známkami a s výkonom služby spojené potrestaný Hlavnou disciplinárnou komisiou tým, že bol daný do výslužby so sniženým výslužným. Mimo to proti tomuto zamestnancovi sa viedlo i trestné pokračovanie pred obecnými trestnými súdmi, avšak po potrestaní prvou inštanciou bol naopak druhou a najvyššou inštanciou súdnou oslobodený. Taktiež Najvyšší správny súd rozhodnutie Hlavnej disciplinárnej komisie zrušil a preto zamestnanec musel byť znovu reaktivovaný, čo sa stalo ešte vo februári roku 1945. Napriek tomu proti nemu sa viedlo disciplinárne pokračovanie u prvej stolice a podľa výsledku touto disciplinárnou cestou bude so zamestnancom naložené.

Pokiaľ ide o obchodovanie poštových zamestnancov s košickými známkami v dobe po oslobodení, môžem len to uviesť, že týchto známok mohol si ktokoľvek v tejto dobe nakúpiť, koľko chcel, čo nemohlo byť preto zabránené ani poštovým zamestnancom a preto predaj týchto známok, pokiaľ sa nestalo to, že by ich boli nadobudli spôsobom neprípustným, nemôže byť predmetom disciplinárneho alebo iného pokračovania. Inak pre veľký časový odstup nie je možné dnes túto záležitosť s úspechom vyšetrovať.

Vo svojom expozé konkrétne som dokázal, že poštový rezort postupuje s vývojom pokroku a vo smysle požiadavok doby i po stránke výstavby telekomuni-

kačných technických zariadení. Uviedol som, že poštová správa zamýšľa postaviť Slovensko po stránke technickej vyspelosti na takú úroveň, akú vyžaduje poloha našej Republiky v strednej Európe. Uviedol som, že previedli sme rôzne objednávky vyspelých technických zariadení v ďalekej cudzine, len aby sme obstarali Slovensku potrebné technické zariadenia pre výstavbu telekomunikačnej siete. V tomto pláne je zahrnutý i nový krátkovlnný vysielateľ o výkone 100 kW, ktorý bude postavený vo Veľkých Kostoľanoch koncom tohoto roku a začiatkom budúceho roku. Týmto vysielateľom sa splní túžba nás všetkých, aby sme naše hovorené slovo a našu hudbu dostali po vlnách éteru k našim zámorským bratom v Amerike. Vieme a vedeli sme, že terajší rozsah a výkon krátkovlnného vysielateľa pre vysielanie do Ameriky nestačí a preto spolu s Ministerstvom pôst sme už roku 1946 previedli potrebné prípravy a objednávku tohto krátkovlnného, veľmi silného vysielateľa. Po tejto stránke snaha poštovej správy je i touto cestou pomôcť potrebám národným a našej Republike, avšak je mimo to viazaná obmedzenosťou finančných prostriedkov, pracovných síl a dodávkami národného priemyslu.

Na počiatku svojho expozé zmienil som sa tiež o škodách, ktoré boly poštovej správe spôsobené prechodom frontu a ešte predtým hyenizmom Nemcov, ktorí drancovali i naše poštové technické zariadenia. O toto sa postarali i Maďari, ktorých obeťou sa stala i veľmi technicky vyspelá telegrafná a telefónna ústredňa v Košiciach za maďarskej okupácie a ktorá bola nimi odvečovaná na neznáme miesto. Pátranie po nej skončilo bezvýsledne a preto sme ju prihlásili len na účet reparácií voči Maďarsku. Naopak bola nájdená odvečovaná telefónna ústredňa z Prešova a po jej nájdení zariadenilo sa potrebné pre jej montáž, takže môžeme očakávať, že táto ústredňa bude namontovaná v Prešove koncom tohoto mesiaca, alebo začiatkom mája 1947, ak nenastanú v tom nepredvídané technické a pracovné prekážky.

Poštovej správe je dostatočne známy nedostatok výkonu slovenských vysielacích staníc po stránke kapacity vysielacích zdrojov. I po tejto stránke som sa dostatočne vo svojom expozé zaoberal a vieme všetci, že stav, ktorý nám bol po oslobodení zanechaný, nebolo možné tech-

nicky ani pracovne za dobu dvoch rokov rekonštruovať a prípadne i zlepšiť. Po fronte sme sa snažili zaistiť Slovensku aspoň jeden výkonove silnejší vysielač a preto dali sme do núdzovej prevádzky vysielač Veľké Kostolany o výkone 25 kW, potom postupne 0,5 kW vysielač Banská Bystrica, 2 kW Košice a snaživosťou a technickou vypelosťou poštových technikov a mechanikov umožnilo sa zosilnenie vysielača Banská Bystrica na výkon 25 kW. V poslednej dobe nastupujeme už cestu zlepšovania posluchu v niektorých oblastiach Slovenska a za tým účelom sme už dali do prevádzky vysielač Tatry o výkone 2 kW, takže celá tatranská oblasť má dnes veľmi kvalitný posluch i na lacných prijímačoch. Mimo to už bol vydaný rozkaz na zameriavacie práce pre výstavbu 2 kW vysielača pre oravské kraje a po ich skončení nastúpi sa montáž tohto vysielača asi v oblasti Dolného Kubína a Párnice. Týmto vysielačom umožníme svetlo osvetly i pre naše odľahlé oravské kútičky a to i na lacných prijímačoch.

V auguste t. r. odovzdáme do prevádzky pri Prešove vysielač o výkone 100 kW, ktorý vysielač je najmodernejšej konštrukcie a bude inštalovaný do novej rozhlasovej reprezentatívnej budovy, ktorú poštová správa tiež do tejto doby dokončí. Keď počítam, že bude postavený 100 kW krátkovlnný vysielač vo Veľkých Kostolanoch, ktorý však bude mať úlohu celoštátnu a že zosilníme Banskú Bystricu na výkon 100 kW a zvýšime výkon vysielača v Bratislave po postavení definitívnych anténnych stožiarov na výkon 100 kW, bude výkon všetkých rozhlasových vysielačov na Slovensku 331 kW, čo je o 199 kW výkonu viac, než bolo za bývalého Slovenského štátu.

Všeobecne je známe, ako som i uviedol vo svojom expozé, že stav budov poštových úradov na Slovensku bol v dezolátnom stave. Ani bývalá ČSR a ani bývalý Slovenský štát nemohol dostatočne saturovať potrebu lepších a požadovaných poštových budov na Slovensku. Preto Povereniecťvo pôšt, dobre poznajúc stav poštových budov na Slovensku, položilo si za prvoradú povinnosť v rámci dvojročného budovateľského úsilia vybudovať v dôležitých centrách poštových vyhovujúce poštové budovy, čo dnes sa už i uskutočňuje. Naproti tomu v miestach, kde stav budov odôvodňoval ešte odloženie týchto

stavieb na dobu aspoň 10 rokov, tam k tejto výstavbe sa neprikróčilo a medzi tieto miesta patrí i poštový úrad Bardejov. Za Slovenského štátu bol poštový úrad Bardejov umiestnený v nevyhovujúcich a nezdravých miestnostiach. Okrem toho budova bola i stavebne ohrozená tak, že povaly hrozily zrútením. Preto poštová správa za bývalého Slovenského štátu, vzhľadom na omedzenie stavebných investícií, so súhlasom patričných úradov okupovala bývalý židovský dom, do ktorého sa poštový úrad po stavebnej úprave presťahoval. Za prechodu frontu bola budova poštového úradu značne poškodená. Nakoľko nebolo možné umiestiť tento úrad do inej budovy a prevádzka musela byť čím skôr na tomto úrade zaistená, bola poštová správa nútená urýchlene túto budovu opraviť, aby tak toto dôležité poštové centrum severného Šariša mohlo byť zapojené do poštovej dopravy, a to i za každú cenu. Budova poštového úradu nie je síce ešte vlastníctvom poštovej správy, ale vzhľadom na vykonané investície na tejto budove, ako i k tomu, že takto opravená budova zaisťuje na viac ko 10 rokov vhodné umiestnenie poštového úradu, bolo zariadené, aby na základe § 6 reštitučného zákona bola budova postúpená, resp. navrátená pôvodným vlastníkom a aby ju mohla poštová správa odkúpiť. Preto vynaložené investície na túto budovu neboly marné, ale naopak byly s podnikového hľadiska veľmi vhodné a úsporné.

Zástupcom určitej politickej strany bolo namietané, že riaditeľstvo pôšt v Košiciach nepovolilo adaptáciu miestností pomocného úradu v riaditeľskej budove v Košiciach, ale naopak, že povolilo značným nákladom vystavať nepotrebný skleník na dvore tejto budovy. Vec vo skutočnosti sa má inak. V polovici decembra 1946 bola navrhnutá adaptácia miestností pomocného úradu prerokovaná na mieste zástupcom Povereniecťva pôšt, ktorý navrhovanú adaptáciu v tom rozsahu, ako riaditeľstvo chcelo, neschválil, ale naopak schválil túto po účelnom a správnom usmernení tejto adaptácie v rozsahu, ako to potreba služby, ako i úspornosť personálna vyžadovala. Pokiaľ ide o stavbu skleníka, vec sa má tak, že už za býv. ČSR pri stavbe tohto reprezentatívneho paláca poštového bolo rozhodnuté vystaviť i skleník pre pestovanie kvetín a rastlín na výzdobu tejto budovy (ako sa

to deje i pri podniku železničnom). Vzhľadom na rozšírenú potrebu motorových vozidiel v oblasti košického riaditeľstva bolo potrebné rozšíriť, resp. postaviť garáže pre tieto nové motorové vozidlá. Riaditeľstvo pôšt so súhlasom prednostu prezidiálneho odboru Povereníctva pôšt postavilo nový skleník, keďže starý musel ustúpiť garážam, na inom mieste, a to vo vlastnej pôsobnosti, keďže stavebné úpravy do 100.000 — Kčs môže prevádzkať každé riaditeľstvo vo svojej pôsobnosti. Za ochoty zamestnancov domovej správy tohto riaditeľstva podarilo sa tento skleník postaviť nákladom 40.000.— Kčs, teda asi o 20.000.— Kčs lacnejšie ako podnikateľom. K tomu dovoľujem si ešte uviesť, že je na mieste s podnikového hľadiska, keď výzdobu miestností a spríjemnenie prostredia zamestnancov je možné prevádzkať úsporne, ako je v tomto prípade pestovanie kvetín a rastlín vo vlastnom skleníku riaditeľstva pôšt v Košiciach. Považujem preto postup riaditeľstva pôšt po tejto stránke za správny.

Vo svojom minulom expozé som uviedol, že poštová správa popri svojej prevádzkovej, technickej a investičnej činnosti nezanedbáva ani personálnu stránku svojich zamestnancov a snaží sa v dohode s Ministerstvom pôšt zlepšovať postavenie zamestnancov ako po stránke hmotnej, tak i po stránke sociálneho zabezpečenia. Mimo to má na zreteli i zdravotnú stránku svojich zamestnancov a podniká potrebné opatrenia na zaistenie preventívneho čerovania zdravia svojich zamestnancov, ako i zaistiť potrebnú rekreáciu vo vlastných ústavoch. Zamestnanectvo poštovej správy je veľmi rôznorodé. Sú to jednak zamestnanci pragmatikálni, smluvní, ako i robotníci sezonní. Mimo to má vo svojom stave i zamestnancov v nepriamom pomere, ako sú poštovní, ktorí vlastne poberajú od poštovej správy len náhradu za obstarávanie úkonov v prospech poštovej správy pri vedení poštovne. Na odľahlých miestach nechádzajú sa mnohé poštové úrady, ktoré prevádzkovo sú nie rentabilné pre poštový podnik a udržuje ich poštová správa len z dôvodov verejného záujmu. Ako úradnícka, tak i zriadenecká sila (posol) nie sú plne využití, keďže popyt po poštových službách v tom-ktorom kraji je závislý na úrovni a bohatstve toho kraja. Je samozrejmosťou, že títo zamestnanci, keďže sú nie plne vyu-

žití, musia byť distancovaní od tých zamestnancov i po stránke sociálneho a hmotného zaistenia, ktorí sú plne využití, t. j. konajú viac alebo aspoň 48 hodín. Poštová správa snaží sa sice zlepšovať ich pracovnú príležitosť, t. j. zamestnávať tak, aby stúpol počet ich pracovných hodín, a preto zavádza, kde je to len možné, cezpoľné doručovanie do príľahlých obcí, osád a kopaníc, čím samozrejme zlepši sa platové a pracovné zaradenie týchto zamestnancov na odľahlých miestach. Avšak i v tomto ohľade je poštová správa viazaná jednak prevádzkovými dôvodami, finančnými možnosťami ako i potrebou kraja.

Medzi týchto zamestnancov neplne využitých a zamestnaných patrí kategória neúplne zamestnaných poštových poslov. Bolo nadhodené pri debata o mojom expozé, či povereníctvo hodlá zlepšiť postavenie týchto neúplne zamestnaných poslov tak, že budú plne zamestnaní. Môžem vyhlásiť len kladné stanovisko Povereníctva pôšt k tejto otázke, lebo hneď po oslobodení bola vyslovená zásada, prakticky i prevádzaná, že z dôvodov existenčných nebudú už zriaďované miesta neplne zamestnaných poslov v nižších stupňoch zamestnanosti. Z tej istej príčiny boli ešte jestvujúce miesta v nižšom ako v 5. stupni zamestnanosti postupne upravené aspoň na 5. stupeň (s platom asi 1700.— Kčs mesačne) a miesta v 9. stupni zamestnanosti premenené na miesta plne zamestnávajúce. Súčasne boli vyšetrené predpoklady, za ktorých by bolo možné neplne zamestnávajúce miesta premeniť na miesta plne zamestnávajúce. Zistilo sa, že tieto predpoklady nie sú všade dané. Vo väčšine prípadov nebolo totiž možné zvýšiť rozsah zriadeneckých úkonov zavedením nového cezpoľného doručovania, lebo nebolo v okolí žiadnych obcí, kde by bolo možné cezpoľné doručovanie zaviesť. Naopak však, neodôvodneným zvýšením zamestnanosti takýchto poslov by poštová správa vydávala peniaze, ktoré ani z čiastky neboly by prevádzkovými príjmami kryté. V iných prípadoch je neplne zamestnaný posol už v nižšom stupni zamestnanosti používaný, len aby sa jeho plat mohol zvýšiť, k cezpoľnému doručovaniu a pridaním ešte ďalších obcí, kde by mal cezpoľne doručovať, zatiaľ by sa fyzicky do tej miery, že by vykonávanie služby dlhší čas nevydržal.

Nie je teda žiaľbohu, vzhľadom na zeme-
pisné rozporenie obcí a osád na Sloven-
sku, možné zatiaľ úplne zrušiť neplnú za-
mestnanosť poštových poslov na Sloven-
sku, ale je nutné s hore uvedených dô-
vodov ponechať aspoň vyššie stupne ne-
plnej zamestnanosti, t. j. 5. až 8. stupeň
(s platom 1.700.— až 2.300.— Kčs mesačne).
Pri obsadzovaní týchto miest sa uplatňuje
zásada, že prednosť majú uchádzači
miestni, ktorí si môžu existenčne
vypomôcť z vlastného hospodárstva,
bývajú vo vlastnom dome a pod. Pri tom
však platí i naďalej zásada, aby miesta
neplne zamestnávajúce boli postupne
upravené na miesta plne zamestnávajúce,
keď je to možné z príčin prevádzkových
a systemizačných.

Treba konečne podotknúť, že — ako
predpokladáme — vhodnejšia úprava nor-
malizačných pomerov zriadeneckého per-
sonálu na Slovensku dopomôže nám k to-
mu, aby sme neplne zamestnaných poslov
nemuseli nechať dlhý čas v tejto vlastno-
sti, ale aby sme ich mohli najviac po 5.
rokoch premenovať na poslov plne za-
mestnaných, resp. na pomocných zriaden-
cov.

Podobne povereníctvo pôšt nie je sa-
mostátne vo veci úpravy mzdovej u upra-
tovačiek poštovej správy. Upratovačky
sú námezdnými zamestnankyňami v t. zv.
neodbornej práci. Mzdové pomery takých
zamestnancov možno upravovať len pod-
ľa smerníc a za výslovného súhlasu Po-
vereníctva sociálnej starostlivosti, ktoré
sa pri svojom rozhodovaní riadi vývojom
cien a pomermi vytvárajúcimi sa na pra-
covnom trhu na Slovensku. Podľa toho
sme mzdy upratovačiek u pošty na Slo-
vensku upravili v roku 1945 dva razy, na-
posledy s účinnosťou od 1. XII. 1945. Ne-
bolo teda predpokladu k tomu, aby sme
ďalšiu úpravu miezd previedli znova už
od 1. I. 1946, teda o mesiac neskôr, pre-
tože hospodárske čísla sa tak rapídne
predsa len nemenili, i keď nová úprava
miezd upratovačiek bola v českých kra-
jinách prevedená od 1. I. 1946. Nakoľko
však bolo konštatované, že aj po preve-
dení menovej úpravy cenová hladina ešte
o niečo stúpila, najmä v prvej polovici ro-
ku 1946, preto sme i s ohľadom na zacho-
vanie jednotného postupu s poštovou sprá-
vou v Čechách pristúpili k ďalšej úprave
miezd upratovačiek od 1. júla 1946. Sú te-
da naše upratovačky od 1. júla 1946 po

stránke mzdovej zrovnoprávnené s up-
ratovačkami v krajinách českých, až na
to, že sme na Slovensku z dôvodov úspor-
nosti s personálom v rámci dvojročnice
nepreviedli ešte preskupenie plne zamest-
naných upratovačiek do stavu poštových
poslov. Pri tom všetkom však neuzatvára-
me sa pred možnosťou previesť postupom
času aj túto úpravu, ak budú pre to spl-
nené predpoklady, dané našim normalizač-
ným návrhom a keď nám už bude známe,
že v Čechách sa táto úprava osvedčila a i
ponecháva.

Považujem konečne za vhodné pripome-
núť, že Povereníctvo sociálnej starostli-
vosti považovalo svojho času aj terajšiu
mzdu našich upratovačiek za privysokú
s poukazom na to, že sa táto (priemerne
11.— Kčs za hodinu) rovná priemernej
mzde remeselníka (na pr. kováča) na Slo-
vensku, čo je určitá nesrovnalosť. Dôka-
zom dobrej úrovne mzdy našich upra-
tovačiek je aj skutočnosť, že podľa miezd
našich upratovačiek upravujú mzdy svo-
jich upratovačiek aj ostatné povereníctva
v Bratislave.

Pri rozprave o mojom expozé bol vy-
týkané, že upratovačky na poštách musia
pri prijatí podpísať vyhlásenie, že berú
na vedomie, že môžu byť kedykoľvek bez
výpovede prepustené. K tomu dovoľujem
si podať toto vysvetlenie. Poštová sprá-
va počíta aj s upratovačkami ako tvore
zamestnanými silami a preto vyšetruje
ich národnú a štátnu spoľahlivosť. Keďže
sa však z dôvodov služobných prijímajú
i bez vyčkávania výsledkov predpísaného
šetrenia, dávajú sa im podpísať vyhlásenie,
aby poštová správa mala možnosť rozvia-
zať ich služobný pomer pre ten prípad, že
nesplnia podmienky pre prijatie. Akonáh-
le sa šetrenie skončí s výsledkom priaz-
nivým, výhrada o možnosti prepustenia
bez výpovedi samočinne padá. Podobného
vyhlásenia používa poštová správa aj u
poštových poslov, prijímaných do služby
len na určitý čas. (napr. na dobu zastupo-
vania onemocneného alebo z iného dôvodu
neprítomného zamestnanca). pričom sú
títo poslovia nazývaní „náhradnými po-
slami“ práve tak, ako za obdobných okol-
ností zamestnávajú upratovačky „náhrad-
nými upratovačkami“. Keďže ich služob-
ný pomer končí uplynutím doby, výpoveď
nemôže prísť ani do úvahy.

Pri rozprave o mojom expozé bol som
dotázaný, či zamýšľa Povereníctvo pôšt

zriadiť kategóriu remeselnícku (dielenskú). Predom dovoľujem si uviesť, že podnik pošta je celoštátnym podnikom československým a preto tzv. spoločné záležitosti musia byť riešené i podľa internej rezortnej dohody spoločne s Ministerstvom pôšt. Odhliadnuc od toho, zriadenie kategórie dielenskej vyžaduje vládneho nariadenia, čo v danom prípade teda nebolo by možné na povahu poštového podniku riešiť nariadením SNR. Toto len na vysvetlenie, akým spôsobom je možné dožadovať sa alebo previesť zásadné personálne a štruktúrne zmeny u podniku Československá pošta.

Pokiaľ ide o meritum veci, môžem uviesť, že ani po tejto stránke Povereníctvo pôšt nezanedbalo možnosť zlepšenia hmotného potavenia remeselníckej kategórie. Preto už 17. V. 1946 pod číslom 140 Sb. bolo uverejnené vládne nariadenie, ktoré vypracovalo Ministerstvo pôšt spolu s Povereníctvom pôšt o zriadení novej kategórie remeselníckych zamestnancov, dielenskej. Od vydania spomenutého vládneho nariadenia má teda podnik Československá pošta právne konštituované 4 kategórie remeselníckych zamestnancov a to: mechanikov, montérov, dielenských a konečne kategóriu riadičov automobilov. Konečne v dohode s Povereníctvom pôšt bola vypracovaná osnova vládneho nariadenia o úprave služobných a platových pomerov remeselníckych zamestnancov, ktorá bola i schválená a pod číslom 220 Sb. zo dňa 13. decembra 1946 bola i uverejnená ako vládne nariadenie, meniace vládne nariadenie číslo 16 z roku 1927. Podľa tohto vládneho nariadenia jednak bola zrušená III. platová stupnica remeselníckych zamestnancov, takže dnes remeselní zamestnanci sú platovo zatriedení len do dvoch platových stupníc, keďže najnižšia III. bola spomenutým vládным nariadením zrušená, a platová úprava ich bola značne oproti predošlému stavu zlepšená. Podľa vládneho nariadenia č. 220 do týchto nových kategórií remeselníckych bude zatriedený každý remeselný zamestnanec, keď bude vyhovovať po stránke predbežného vzdelania, ako i odborného remeselníckeho vyučenia.

Na základe tejto normatívnej úpravy podali sme už i návrh na normalizovanie potrebného počtu miest vo všetkých 4 kategóriách remeselníckych a môžem dnes už s radosťou konštatovať, že tento ná-

vrh v rámci celorezortného návrhu normalizačného a systemizačného sa už personálnou komisiou pri Sborn povereníkov prejednáva. Nové normatívne úpravy remeselníckych zamestnancov u poštovej správy, ako i prípadne schválený návrh normalizačný a systemizačný značne lepšie platové a služobné postavenie týchto zamestnancov a naopak som presvedčený, že títo zamestnanci odvdčia sa štátnej správe zvýšeným výkonom pracovným pri budovaní našich telekomunikačných zariadení.

Taktiež pri predmetnej rozprave bol som dotázaný, či by sa nedalo zlepšiť postavenie príslušníkov III. služobnej triedy automatickým postupom do 6. platovej stupnice, I v tomto prípade Povereníctvo pôšt nemôže samostatne postupovať. Pre povyšovanie štátnych zamestnancov doteraz sú platné smernice, ktoré vydala vláda a vzťahujú sa i na povyšovanie štátnych zamestnancov do 6. platovej stupnice na Slovensku. Podľa týchto smerníc podmienkou pre povýšenie je, aby úradník vyhovel všetkým platným zákonným predpisom, t. j., aby viazal miesto systemizované v tej platovej stupnici, do ktorej má byť navrhnutý na povýšenie, ďalej, aby mal patričnú striktno stanovenú započítateľnú služobnú dobu a mal kvalifikáciu aspoň veľmi dobrú. Podľa týchto smerníc a platového zákona povyšovanie do 6. platovej stupnice u tunajšieho rezortu bolo prevedené v rámci navrhovanej systemizácie a to v rozsahu, koľko bolo voľných služobných miest systemizovaných v 6. platovej stupnici. Prakticky prišli do úvahy na povýšenie úradníci III. služobnej triedy, do 6. platovej stupnice poštoví asistenti na prednostenských miestach po 10 ročnej služobnej dobe a na subalterných miestach po 14 ročnej služobnej dobe. Preto požiadavku na mňa vznesenú môže vyriešiť jedine vláda spolu so Sbornom povereníkov, a to jednotne u všetkých rezortov.

Poznamenávam, že na sociálne postavenie príslušníkov III. služobnej triedy kategórie dopravných úradníkov Povereníctvo pôšt pamätalo pri predložení návrhu na novú systemizáciu a v prípade jej schválenia bude možné značne zlepšiť postavenie týchto úradníkov.

Povereníctvo pôšt nezanedbalo ani prácu remeselných zamestnancov v technickej službe mechanickej, ktorú títo vyko-

návajú na určitých technických zariadeniach v dôležitých technických centrách. Zaviedlo honorovanie tohto nadvýkonu tzv. výkonovým honorárom dľa smerníc schválených Sborom povereníkov.

Taktiež Povereníctvo pôšt podalo návrh na novú úpravu vedľajších požitkov technických zamestnancov konajúcich práce mimo služobného pôsobiska, ktorý návrh práve prejednáva spolu s Povereníctvom sociálnej starostlivosti a bude znamenať značné zlepšenie sociálneho postavenia týchto zamestnancov pri prácach mimo služobného pôsobiska.

Konečne pri predmetnom 'expozé' bolo namietané zástupcom určitej politickej strany, že pomery na riaditeľstve pôšt v Košiciach sú neudržateľné po stránke personálnej a príčinu videl v osobe prednostu tohto riaditeľstva. Dovoľujem si uviesť, že pomery na predmetnom riaditeľstve vyšetrovala zvláštna komisia Povereníctva pôšt spolu i so zástupcami Ústredného podnikového poštového výboru a Sväzu dopravných zamestnancov, ktorá nezistila pomery na tomto riaditeľstve v takom svetle, ako tu bolo vyličené. Isté je, že riaditeľstvo pôšt v Košiciach je nové riaditeľstvo, ktoré sa ešte organizačne a personálne dobudováva. Ďalej, na tomto riaditeľstve ešte i dnes sú zamestnávané mnohé sily, ktoré boli prevzaté z prinavráteného územia a hoci sú preverené, nie dostatočne vyhovujú pre prostredie tohto riaditeľstva. Povereníctvo pôšt zamýšľalo tieto sily poprekladať na iné miesta, avšak kritický nedostatok bytov v každom väčšom meste alebo obci na Slovensku zabránil prevedenie tejto dobre myslenej akcie 100%-ne. Mimo toho poštová správa na Slovensku všeobecne pestráa dobre zapracovaných odborníkov po stránke poštovej a technickej a zvlášť tento nedostatok sa prejavuje na tomto riaditeľstve. Hoci v roku 1946 preložené bolo z Bratislavy okolo 50 právnych, technických a prevádzkových úradníkov za účelom započatia prác na riaditeľstve v Košiciach, tento počet ďaleko nestačí na obsadenie vedúcich miest na riaditeľstve, na veľkých poštových úradoch v Košiciach a telegrafnej ústredni a preto prednosta tohoto riaditeľstva mal veľmi ťažkú úlohu pri prevzatí funkcie prednostu tohoto riaditeľstva. Menovaný prednosta je jeden z najlepších úradníkov poštovej správy, ktorý vyniká ako práv-

nými, tak i organizačnými zručnosťami, pre ktoré bol už za býv. ČSR prevzatý do stávy bývalého Ministerstva pôšt v Prahe. Tento úradník samozrejme naráža a narážal pri budovaní tohoto riaditeľstva zpočiatku jednak na pokles disciplíny, zavinenej pomerami na východnom Slovensku a jednak na veľké nedostatky odborné u pridelených zamestnancov. Je preto samozrejme, že jeho prísna odborná ruka narážila na odpor tých zamestnancov, ktorí práve tieto nedostatky disciplíny a odbornosti mali. Dovoľujem si tvrdiť, že tam, kde sa pracuje, stávajú sa i chyby a ten, kto je takýmito ťažkosťami preťažený, môže tým viac tieto chyby robiť. Preto, i keď sa stalv na tomto riaditeľstve i určité morálne poklesky, ako je prípad nedovolenej manipulácie s nadlepšovacimi prídelami pre poštových zamestnancov hlavného poštového tajomníka Ignáca Najdeka, nemožno ešte z toho dedukovať uzávery, že pomery na tomto riaditeľstve sú neudržateľné a chaotické. Prípad nedovolenej manipulácie s nadlepšovacími prídelami uvedeným úradníkom je vyšetrovaný s čo najväčšou prisnosťou ako samou správou, tak i obecným trestným súdom v Košiciach, v tomto prípade Krajským súdom a výsledok vyšetrenia, ako i prípadný rozsudok prinesie v tejto veci jasno. Ak teda dokáže sa vina v tejto veci u hociktorého zamestnanca poštového v Košiciach, Povereníctvo pôšt proti vinníkom bude postupovať čo najprísnejšie.

Mám za to, že nie je dosť možné predpokladať, aby zamestnanec, ktorý má také kvality, ako prednosta riaditeľstva pôšt v Košiciach, by nebol v stave vyhovujúcim spôsobom viesť toto riaditeľstvo, ale i komisia zistila, že tieto rozhárané pomery, ak ich tak možno nazvať, boli zapríčinené značne nedisciplinovanosťou určitých zamestnancov, ktorí požívali dôveru a pomoci i so strany zamestnaneckých organizácií. Keďže niektoré nejasnosti boli vysvetlené i prevádzacím nariadením č. 216 z roku 1946 Sb. o závodných a podnikových radách a keďže i Povereníctvo pôšt vydalo patričné smernice, mám za to, že po vyšetrení a potrestaní vinníkov v záležitosti nedovolenej manipulácie s nadlepšovacími prídelami budú pomery na tomto riaditeľstve urovnané. Mimo toho dovoľujem si uviesť, že špeciálne pomery východného Slovenska i po stránke národnostnej často sú dôvodom nepred-

ložených útokov na vedúce osobnosti správy a preto dúfam, že vyriešenie štátneho občianstva Nemcov a Maďarov, presídľovacia akcia a konečne i návrh nariadenia o definitívnej úprave pomerov zamestnancov prevzatých na prinavrátenom území značne podporia morálku a disciplínu zamestnancov i v rezorte poštovej správy.

Keď tieto moje vývody na poznámky jednotlivých pánov členov Slovenskej národnej rady pri mojom expozé rezumujem, musím znovu zdôrazniť, že mnohé prípady nestatočnej služby poštovej ešte stále je nutné ospravedlniť nedostatkami personálnymi a technickými, čo je zjavom všeobecným u každého rezortu. Mimo toho preťaženosť personálu nie pre nedostatkový počet, ale pre jeho ešte nedostatočné školenie mnoho razy zapríčiňuje mnohé nedostatky a nesprávnosti. Týchto nedostatkov sme si vedomí a preto ubezpečujem slávnú Slovenskú národnú radu, že môj rezort vynaloží všetky sily, aby tieto nedostatky personálne a technické boli čo najskôr odstránené. Dôverujúc morálke a pracovnej vyspelosti našich poštových zamestnancov, verím, že s ich pomocou Poverenieťvo pôšt dosiahne čo najlepších výsledkov pri budovaní našej spoločnej domoviny, Československej republiky. (Potlesk.)

Podpredseda SNR pplk. Milan Polák (cengá):

Druhým bodom dnešného rokovania je (expozé pána povereníka vnútra, divízneho generála Dr. Mikuláša Ferjenčíka) Prosím ho, aby sa ujal slova. (Potlesk.)

Povereník vnútra divíz. gen. Dr. Mikuláš Ferjenčík:

Slávna Slovenská národná rada!

Dovoľujem si Vám podať zprávu o činnosti Poverenieťva vnútra, o tom, čo bolo v rezorte Poverenieťva vnútra vykonané a to so zvláštnym zreteľom na dobu môjho účinkovania, t. j. približne asi od 1. septembra lanského roku, ďalej o tom, čo hodlá Poverenieťvo vnútra v najbližšej dobe v rámci svojej pôsobnosti vykonať. Nakoľko od spracovania mojej zprávy uplynulo už niekoľko týždňov, v ktorej dobe boli už niektoré veci uvedené v pôvodnej Vám rozdanej zpráve riešené a vybavené, dovoľujem si slávnú Slovenskú národnú radu upozorniť, že dnešná moja zpráva je už prispôbena dnešnému stavu.

Pokiaľ ide o pomery bezpečnostné, nutno uviesť, že bezpečnostné pomery na Slovensku s ohľadom na ešte neustálené bezpečnostné pomery v niektorých susedných štátoch a s ohľadom na nevyriešenú dosiaľ otázku odsunu Maďarov, ako aj na niektoré spletilé otázky vlastného vnútorne politického a hospodárskeho života (napríklad vnútorná kolonizácia, konfiškačné otázky, presuny pracovných síl a pod.) a všeobecný pokles obč. morálky vyžadujú nezvyčajnej ostražitosti, stálej pohotovosti, a zvýšenej námahy bezpečnostných orgánov.

Národná a štátna bezpečnosť je od oslobodenia v nepretržitej pohotovosti. Je účasťná, okrem normálnej služby, na strážení severných a južných hraníc a pohraničných krajov proti lupičským bandám, prechádzajúcim k nám zo susedných štátov,

zaistuje spolu s finančnou strážou hranice proti ilegálnym prechodom a pašeráctvu,

spolupôsobí pri nábore pracovných síl na práce do Čiech,

vykonáva potrebné bezpečnostné opatrenia v súvislosti s procesmi proti vojnovým zločincim,

spolupôsobí pri stíhaní čierneho obchodu a predražovania. Za tým cieľom boli zriadené špeciálne útvary NB v sídlach pátracích staníc (v počte 18 útvarov) a 12 útvarov HKNB (hospodárska kontrolná služba) na dôležitých železničných uzloch,

kontroluje špeciálnymi útvarmi cestnú premávku tak, že cestné siete na území Slovenska sú permanentne, vo dne i v noci kontrolované,

poskytuje asistencie a stráži dôležité objekty a budovy verejné, ako aj budovy cudzích zastupiteľstiev,

vyhovuje celému radu rôznych dožiadaní úradov, ministerstiev a povereníctiev, ktoré nesúvisia s jej zákonným poslaním, ako napríklad vyšetrovanie invalidity, starobnej alebo invalidnej renty; zisťovanie pobytov v súkromnoprávných záležitostiach; doručovanie predvolaní za svedkov; asistencie pri vydávaní distribučných článkov, preberaní správcovstiev v znárodnených podnikoch, prevádzanie súpisu obyvateľstva maďarskej a nemeckej národnosti a jeho majetku; vyšetrovanie spoľahlivosti pri vydávaní dokladov rozličného druhu, asistencie pri

exekučnom vyprázdnení bytov; prevádzanie súpisu osôb určených pre osídlenie, súpisu reverzných koní, doručovanie rôznych vyhlášok, doručovanie výmerov na vystahovanie Nemcov; stráženie Nemcov určených na odsun vo sberných táboroch; stráženie zaistencov v pracovných táboroch; prevádzanie súpisu továrenských objektov a hospodárskych dvorcov atď. atď.

Všetky tieto rozličné normálne a mimoriadne úkoly, národná a štátna bezpečnosť napriek niektorým svojim nedostatkom hlavne materiálneho rázu, splňuje s výsledkom dobrým, ba veľmi dobrým.

Početný stav NB:

ku dňu 1. marcú t. r. Sbor NB čo do počtu dosiahol v celku svojho dosiaľ ešte neschváleného (provizórneho) systemizovaného stavu, a to približne vo všetkých služobných triedach a kategóriach. Pomerne dosť vysoké percento príslušníkov Sboru je však odvelené pre iné služby (pracovné tábory, sústreďovacie tábory)

Materiálny stav.

Pokiaľ ide o výzbroj, je tato stále ešte pokiaľ ide o typy a vzory nejednotná, pozostávajúca väčšinou zo zbrani sobjerovaných. U ostatných materiálnych potrieb (výstroj, motor, vozidlá) nastalo v poslednej dobe podstatné zlepšenie. Tak bola pre prevážnu väčšinu členov obstaraná a dodaná khaky látka na rovnošatu a v dosť značnom počte tiež rozdelená látka farby khaky na plášte.

Všetkým definitívnym členom NB a členom NB na skúšku boly dodané čierne čižmy, hnedé poltopánky, podrážková koža po 0.60 kg, po dvoch košeliach farby khaky a pre členov NB na južnom Slovensku vysoké gumové čižmy.

Pre jazdné oddelenie NB Bratislava a Košice bol zakúpený väčší počet koní.

Na útvary NB bolo dané 100 kusov služobných rádioprijímačov, 30 písacích a 4 počítacie stroje.

Bolo zakúpené a dodané rôzne vnútorné a kancelárske zariadenie v sume 2,000.000.— Kčs, ďalej väčší počet autokarov pre pohotovostné oddiely, viac osobných automobilov a motocyklov pre stopovacie stanice, takže tieto útvary po stránke výbavy motorovými vozidlami možno mať zhruba za uspokojené.

Bola ďalej urobená objednávka potrebného počtu výzvedných motorových

člnov a veľkého výzvedného motorového člnu pre riečnu službu NB.

Pre neúplnosť telefonného spojenia na území Slovenska má HVNB pri oblastných veliteľstvách zriadené 16 rádiových staníc pre stálu službu a 3 rádiové mechanické dielne. Okrem toho za účelom dosiahnutia dokonalého spojenia medzi útvarmi NB zriaďuje sa tiež sieť ďalekopisná.

Poverenctvom verejných prác a techniky na návrh HVNB boly vypracované plány na stavbu 10 budov určených pre kasárne NB. Pre vybudovanie ústrednej budovy HVNB v Bratislave bola zaistená základná suma 3,000 000.— Kčs.

Pri vybavovaní tu uvedených materiálnych potrieb HVNB hospodáril tak, že neprekročilo preliminovaný rozpočet na rok 1946.

Morálka-disciplína.

Očisťovaniu, výberu spoľahlivosti, morálke a disciplíne Sboru venuje sa neobyčajná pozornosť. Je samozrejmé, že pri hromadnom nábore a prevzatí v prvých dňoch po oslobodení mohly prekíznúť do Sboru aj osoby, ktoré tam podľa svojich mravných a duševných kvalít a činností za okupácie nepatria. Tieto osoby sú postupne zisťované a odstraňované. Celý sbor je starostlivo presievajú najmä v školách a kurzoch, ako aj prijímacími a očisťovacími komisiami, ktoré svoju činnosť už dokončujú. Prijímanie nových členov do NB robí sa teraz už po veľmi starostlivom a všestrannom výbere, objektívne a nestranné. Politickej, a to výlučne nadstrannickej výchove Sboru, zrovna tak ako disciplíne Sboru je venovaná neobvyčajná pozornosť. Osvetoví dôstojníci NB sú vŕchovávaní a školení vo spoločných kurzoch. Členom NB poskytuje sa plná voľnosť zúčastniť sa politického života podľa ich vnútorného presvedčenia, vo službe však vyžaduje sa nekompromisná nadstrannická a objektívna

Disciplínu Sboru napriek rôznym nedostatkom sociálnym, materiálnym, napriek neobyčajne namáhavej službe, vyžadujúcej každodenné krajné vypätie síl a napriek rôznym vplyvom, ako napríklad všeobecne nižšia občianska morálka, občasná nežiadúca strannicko-politická zásahy do výkonu služby atď. možno sme označiť za dobrú Sbor národnej

bezpečnosti na Slovensku — a tvrdím to pri vedomí plnej zodpovednosti — je dnes všeobecne spoľahlivým nástrojom štátu, je spoľahlivým prostriedkom na udržanie kľudu, poriadku, majetkovej a osobnej bezpečnosti občanov a ako taký je tento sbor hodný dnes všestrannej podpory a úcty ostatných spoluobčanov.

Od 1. septembra 1946 do 1. marca 1947 bolo síce na príslušníkov NB vojenským prokurátorom podaných 326 trestných oznámení, z ktorých bolo však iba 33 odsúdených. V prevážnej väčšine išlo o udania proti členom NB ostatnými spoluobčanmi zpravidla z pomsty a bez dôkazov. Pokleskv, ktorých sa príslušníci NB dopúšťajú, sú ponajviac nepatrné a to vo väčšine prípadov hlavne u mladších členov ide o delikty nešetrenia zákazu používania liehových nápojov.

Pri zmienke o morálke NB nie je možné nezmieniť sa hlavne po kritike pri poslednom zasadaní pléna SNR dňa 28. novembra 1946 tiež o složke štátnej bezpečnosti a VI. teraz VII. odbore Povereníctva vnútra.

Systém bezpečnosti u nás spočíva na NB so složkou kriminálnou a na službe štátnej bezpečnosti. Podobne je tomu skoro vo všetkých štátoch. Služba štátnej bezpečnosti je podstatnou složkou systému bezpečnostného najmä v dobách po stránke bezpečnostnej neobyčajne exponovaných, aké práve prežívame. Každý štát sa snaží využiť do istej miery a v určitom smere chaotickej doby povojnovej, ktorá sa vyznačuje menšími možnosťami kontrol aby nenápadným spôsobom umiestil svojich agentov. Slovensku sa po stránke zpravodajskej pre jeho polohu prikladá význam zvláštny. Okrem úkolov, odhaliť týchto agentov, vykonávajúcich hospodársku a priemyslovú špionáž, je táto složka najúčinnjším prostriedkom pri odhalení a vypátraní rôznych ozbrojených bánd prechádzajúcich k nám z niektorých susedných štátov, ako aj pri sledovaní štátu nepriateľskej činnosti riadenej zahraničnou emigráciou. Vypočítanie činnosti, odhalenie rôznych zločinov proti jednotlivým občanom, ako aj namiereným proti štátu, touto složkou zabralo by hodne miesta a času. Jasnejší obraz o jej činnosti nadobudnete po vypočutí celej mojej zprávy. Nepopieram, že složka štátnej bezpečnosti má ešte rôzne nedostatky, že sa jej členovia dopúšťajú ešte rôznych

chýb a prehmatov; prosím však, aby kritika týchto chýb a prehmatov bola uvážená, vecná a objektívna, lebo keby postrádala vecnosti a uváženosti, bola by pre celkovú bezpečnosť štátu škodlivou. Na to, aby kritika tejto složky bola objektívna, je treba úkoly a službu tejto složky poznať. Boj proti skrytému a rafinovanému nepriateľovi, pracujúcemu pod zemou a všetkými úskokmi, vyžaduje rozhľadu, obrazotvornosti, istej vrodenej schopnosti, neustáleho a dlhodobého školenia, nadovšetko však naprostej oddanosti a spoľahlivosti ku štátu a národu, ako aj osobitný záujem pre tento druh zamestnania. Po oslobodení nedostávalo sa nám takýchto odborníkov. Bolo nutné celú službu stavať s novými ľuďmi, a to až na ojedinelé výnimky s ľuďmi, ktorí nikdy v podobnom smere nepracovali. Základnou podmienkou pre prijatie bola štátna a národná spoľahlivosť prejavovaná účasťou na odboji. Pri hromadnom prijímaní prirodzene mohlo, a aj došlo k omylom, t. j. že sa mnohý z prijatých neosvedčil, alebo ukázal menej spoľahlivým; títo sa z tejto služby postupne odstraňovali a odstraňujú. Celá složka sa podrobuje potrebnému školeniu a prísne mu výberu. Bolo by však priamo nesmyslom žiadať, aby celá táto složka za tak krátku dobu jestvovania a pri takých materiálnych nedostatkoch, aké má, dosahovala úroveň podobných složiek iných štátov, kde sa táto složka budovala po celú radu rokov, má tradíciu, prostriedky, skúsené riadiace orgány. Že však táto služba pri všetkých svojich personálnych a materiálnych nedostatkoch dosiahla pozoruhodných výsledkov, možno si vysvetliť len nezvyčajným oduševnením a únavu nezaujúcim úsilím väčšiny členov tejto složky. Som pevne presvedčený, že i tento odbor a táto složka bezpečnosti dosiahne v pomerne krátkej dobe žiadanej a žiadúcej úrovne, je jej treba len poskytnúť potrebného času, potrebných prostriedkov a hlavne menej, málo prospešných politických zásahov, ako aj trochu kľudu na reorganizovanie a vyškolenie.

Ubytovanie a sociálne pomery.

Ubytovanie.

Vo väčšine prípadov ubytovanie vyhovuje. Na východnom Slovensku je mnoho útvarov SNB ubytovaných len núdzove

a v mnohých prípadoch boli útvary SNB pre nedostatok vhodného ubytovania dočasne premiestené do iných obcí.

Na strednom a západnom Slovensku je ubytovanie až na nepatrné výnimky dobré. HVNB má programované behom dvojročnice postaviť na území Slovenska 20 budov pre útvary SNB a na 23 budov podliehajúcich konfiškácii má podané HVNB žiadosť o pridelenie týchto pre útvary SNB.

Rekonštrukcia poškodených skonfiškovaných budov, v ktorých sú ubytované útvary SNB, robí sa veľmi pomaly a to preto, lebo dosiaľ nie je rozhodnuté, komu bude budova pridelená.

Na celom území Slovenska je veľký nedostatok rodinných bytov pre príslušníkov SNB a najmä v Bratislave. Na HVNB tvorí sa Svojpomocné družstvo, ktorého účelom je získať skonfiškované rodinné domky po Nemcoch pre príslušníkov SNB.

Sociálne pomery.

Sociálne pomery príslušníkov SNB, s prízretím k dnešnej cenovej hladine, možno označiť za zlé. Tu je potrebné zjednať nápravu, nakoľko sa môže stať, že príslušníci SNB nezavinene upadnú do dlžôb, čo by malo nebezpečný vplyv na výkon služby a tiež i na dobrú povesť Sboru NB.

Zlé finančné pomery u príslušníkov SNB majú tiež vplyv na doplňovanie Sboru NB. Mnoho schopných a kvalitných uchádzačov, ktorí by inak do Sboru NB radi vstúpili, vidiac ťažkú a zodpovednú službu členov SNB a zlé finančné pomery, do Sboru NB nevstupujú, ale volia radšej iné povolanie, v ktorom sú lepšie honorovaní ako v Sbere NB a preto mnohí členovia SNB dobrovoľne odchádzajú zo Sboru.

Zo situačných správ oblastných veliteľov SNB je patrné, že mzdy aj nekvalifikovaných robotníkov sú dvoj- až trojnásobne vyššie, než platy tých mladých príslušníkov SNB, ktorí, ako zaslúžilí vlastenci boli prijatí do SNB. Táto disparita je príčinou veľkej nespokojnosti v SNB, preto núti sa potreba v tomto smere vykonať nápravu.

Činnosť Kriminálnej ústredne.

Kriminálna ústredňa v rámci boja proti zločinnosti vykazuje v r. 1946 tieto kriminálno-štatistické dáta:

1. Vybavila 14.185 spisov.
2. Pre útvary NB, na usvedčenie pá-

chatela alebo objasnenie trestného činu vyhotovila alebo obstarala vyhotovenie rôznych odborných znaleckých posudkov (zbrane, strelivo, jedy, ručné a strojové písmo, daktyloskopia, chémia a pod.) v 171 prípadoch, z ktorých 88 prípadov bolo pozitívnych, t. j. bol nimi páchatel usvedčený.

3. Typovaním a pozorovaním v kriminálnej evidencii bolo objasnených (páchatel odhalený) 34 trestných činov.

4. V bezpečnostnom rozhlase (BR) bolo vyhlásených 875 článkov, a to: týkajúcich sa:

osôb	682,
trestných činov	117,
neznámych mŕtvol	8,
rôznych upozornení a pokynov	68.

Z tohto počtu bolo 576 článkov zastavených v dôsledku vystopovania páchatela alebo inej hľadanej alebo nezvestnej osoby, a to:

osôb	540,
trestných činov	31,
neznámych mŕtvol	5.

5. V bezpečnostnom oznamovateli (BO) bolo vyhlásených 706 článkov, a to:

dôležitých stopovaní po osobách a veciach	28,
trestných činov	507,
neznámych mŕtvol	37,
neznámych hluchonemých osôb vecí nájdených, stratených a zabraných	62,
ukradnuté bicykle (1748)	23
a rôznych pokynov a upozornení	46.

Z tohto počtu článkov bolo zastavených, odvolaných 140 článkov, a to:

o dôležitých stopovaniach	14,
o trestných činoch	22,
o neznámych mŕtvolách	6,
o neznámych hluchonemých osobách	1,
o veciach nájdených, stratených a zabraných	50,
iné odvolania (fotografie, upozornenia atď.)	40.

V bezpečnostnom oznamovateli bolo uverejnených rôznych fotografií a vyobrazení . . . . .

62.	Do evidencie hľadaných osôb bolo dané	4500.
-----	---	-------

6. V stopovacej knižke (SK) bolo uverejnených 3.300 zatykačmi stíhaných alebo inak hľadaných alebo nezvestných osôb, z čoho bolo odvolaných 990, ktoré boli buď vystopované bezpečnostnými

orgánmi, alebo ich zatykače boli zrušené z inej príčiny.

7. Do evidencie neznámych mŕtvol bolo zaregistrovaných 66 prípadov, z čoho totožnosť mŕtvol bola zistená na podklade kriminálnej evidencie v 11 prípadoch.

8. V daktyloskopii bolo následkom úmrtia vyradených 8 karát, osobná totožnosť u osôb s falošným menom bola zistená v 16 prípadoch, zistená totožnosť osoby v styku medzinárodnom sa uskutočnila v štyroch prípadoch.

Súhrn kriminálno-štatistických údajov podriadených útvarov a staníc NB na Slovensku:

Podľa došlých zpráv od podriadených

B) Stanice NB a iné útvary NB:

Previedly vyšetovanie trestných činov podľa trestného zákona takto:

proti ľudskému životu	481 zločinov a	446 prečinov,
lúpeže a vydieračstvá	369 „	107 „
vlámanie a krádeže	8.172 „	12.872 „
podpaľačstvá	283 „	727 „
podvody	735 „	897 „
sprenevery	736 „	603 „
proti bezpečnosti tela	1.844 „	5.033 „
proti vrchnosti	420 „	380 „
proti mravnosti	139 „	283 „
iných trestných činov	4.243 „	7.234 „
Úhrnom	17.422 zločinov a	28.582 prečinov.

Vo všetkých vyššie uvedených prípadoch boli trestné činy objasnené, páchatelia zistení, zatknutí alebo oznámení.

Za uvedené trestné činy, t. j. zločiny, prečiny ako aj priestupky dôležité z hľadiska kriminálneho bolo na Slovensku od 1. januára do 31. decembra 1946 vykonané zatknutie, prevedenie a oznámenie bezpečnostnými orgánmi takto:

zatknutých bolo	6.398 osôb,
predvedených bolo	7.226 „
oznámených bolo	109.276 „

z toho:

mužov	102.295,
žien	15.993,
mladistvých	4.612.

Okrem vyššie uvedených zatknutí, predvedení a oznámení vykonaly bezpeč-

Trestné činy, ktorých páchatel nebol vystopovaný:

proti ľudskému životu	91 zločinov,	
proti majetku	5440 „	a 2007 prečinov,
podpaľačstvá	296 „	a 8 „
Úhrnom:	5827 zločinov	a 2015 prečinov.

Všetkými spáchanými trestnými činmi bola na Slovensku spôsobená hospodár. škoda asi 285,686.140.— Kčs.

útvarov NB a staníc NB javí sa zločinnosť na území Slovenska štatisticky takto:

A) Stopovacie stanice NB:

1. Spolupracovali pri vyšetovaní ťažkých kriminálnych deliktov v 1575 prípadoch, z ktorých v 990 prípadoch skončilo sa vyšetovanie pozitívne, t. j. trestný čin bol objasnený a páchatel vystopovaný.

2. Fotografovaly miesta trestných činov a rekonštrukcií trestných činov v 356 prípadoch a okrem toho fotografovaly 322 páchatelov trestných činov pre kriminálnu evidenciu.

nostné orgány na Slovensku pre rôzne administratívne priestupky (hlavne čierne obchod, nedodržovanie premávkových nariadení atď.), zatknutí, predvedení a oznámení takto:

zatknutých bolo	2.610 osôb,
predvedených bolo	1.148 „
oznámených bolo	3.409 „

Dalej bolo na území Slovenska bezpečnostnými orgánmi prevedené zatknutie, predvedenie a oznámenie pre trestné činy podľa zákona na ochranu Republiky takto:

zatknutých bolo	1.258 osôb,
predvedených bolo	127 „
oznámených bolo	18.590 „
Úhrnom:	19.975 osôb.

z toho:

vystopovaním páchatel'a bolo uhradené 163,282.332.— Kčs.

Bezpečnostnými orgánmi na Slovensku bolo v roku 1946 daktyloskopovaných 3.865 osôb.

Nehody:

Na území Slovenska sa v roku 1946 stalo 1.527 rôznych nehôd, pri ktorých prišlo o život 562 osôb a 691 bolo zranených. Hospodárska škoda týmito nehodami bola spôsobená v úhrnnej čiastke asi 41,006.906.— Kčs.

Povyšovanie u NB.

Povyšovanie v stave NB v prítomnosti robí sa podľa platných predpisov a vydaných nariadení. HVNB a Povereníctvo vnútra je si plne vedomé, že nič nepôsobí tak demoralizačne na Sbor, ako práve ukvapené alebo nespravodlivé povyšovanie. Za dobu od 1. septembra 1946 bolo:

1. povýšených za zásluhy podľa výnosu Úradu SNR číslo 4419/1945 zo dňa 4. VIII. 1945: 299 osôb,

2. povýšenie podľa úchyľky povolenej Povereníctvom vnútra číslo 24.035-1/1946/III/1 týkajúcej sa povýšenia strážmajstrov NB na štábnych strážmajstrov NB, celkom v 704 prípadoch.

Prijímanie do SNB, premiestovanie NB a prepúšťanie zo Sboru, školenie príslušníkov SNB a preverovanie:

Prijímanie do SNB.

Vstup do Sboru NB je dobrovoľný. Uchádzač podá si vlastnoručne písanú žiadosť, doloženú patričnými dokladmi, prostredníctvom stanice SNB na HVNB. Stanica SNB po vyšetrení odošle žiadosť Hlavnému veliteľstvu NB, ktoré po doložení aspirantného spisu túto predloží Povereníctvu vnútra, V. odboru na rozhodnutie. Keď uchádzač vyhovuje podmienkam o prijatí do SNB, je povolaný k lekárskej prehliadke a keď je uznaný za schopného, je ihneď podrobený psychotechnickým skúškam. Po úspešnom složení psychotechnickej skúšky je uchádzač prijatý a zaradený do SNB.

Uchádzači boli prijímaní zo zahraničných vojakov, partizánov, ilegálnych pracovníkov a iných podmienkam vyhovujúcich uchádzačov.

Od oslobodenia ČSR bolo prijatých nových členov SNB 2.926, z čoho bolo 2.312 zaslúžilých.

Premiestovanie príslušníkov SNB.

Príslušníci SNB sú premiestovaní:

1. zo služobných dôvodov, v dôsledku povolania na vyššie miesto,

2. zo služobných dôvodov, v dôsledku absolvovania školy pre výcvik veliteľov staníc SNB a školy SNB na skúšku,

3. zo služobných dôvodov, keď výkon služby, alebo iné služobné záujmy to vyžadujú a

4. na vlastné trovy z osobných a rodinných dôvodov.

Prepúšťanie zo Sboru NB.

Príslušníci SNB sú prepúšťaní:

1. podľa §-u 22 : 1 zákona o SNB pre morálnu a intelektuálnu nespôsobilosť k službe SNB a tiež následkom zavedenia trestného pokračovania pre rôzne trestné činy vojenskými prokurátormi,

2. na vlastné prosby, keď príslušník SNB vyslúžil dobu, na ktorú sa zaviazal slúžiť a ďalej si nepraje v SNB sotvať a

3. na vlastné prosby z rodinných dôvodov, keď počas služby u SNB nastaly také zmeny v rodine, že jeho prítomnosť a pomoc je nevyhnutne potrebná.

Za dobu od 1. septembra 1946 do 1. marca 1947 bolo zo Sboru NB prepustených 156 príslušníkov SNB.

Školenie príslušníkov SNB.

Od 1. septembra 1946 do 1. marca 1947 bolo vyškolených 615 príslušníkov SNB a 1.127 sa ešte školí u 18 pohotovostných oddielov SNB a v Odbočke školy pre výcvik členov SNB na skúšku v Trentianskych Tepliciach.

Preverovanie príslušníkov SNB.

Podľa nariadenia SNR číslo 99/1945 Sb. n. SNR boli príslušníci SNB preverení takto:

podľa písmena:

„a“ (nezávadní)	3.851
„b“ (navrhnutí na priemiestenie)	147
„c“ (zastavenie postupu)	35
„d“ (penzionovaní)	23
„e“ (prepustení)	117
Dovedna:	4.173

Dosiaľ nebolo preverených 41 príslušníkov SNB, pretože sa proti nim vedie trestné pokračovanie u OLS, alebo vyšetrovanie u MNV.

24 príslušníkov SNB je nemeckej národnosti, ktorým sa podľa nariadenia číslo 99/1945 Sb. n. SNR § 3 nezamýšľa povoliť výnimku.

Asi 197 príslušníkov SNB je doteraz nezvestných, z ktorých niektorí sú inter-
novaní v SSSR a niektorí sa do služieb
SNB po oslobodení ČSR vôbec neprihlásili.

Činnosť ozbrojených skupín:

Zakrátko po oslobodení a prechode
frontu započaly na našom severnom úze-
mí svoju činnosť rôzne ozbrojené skupiny
a tlupy označované pod súhrnným me-
nom „Benderovci“, ktoré sa zdržovali na
poľskom pohraničí a boli složené z od-
dielov AK (Armija Krajowa), NSZ (Ná-
rodné sily zbrojnie) a UPA (Ukrajinská
povstalecká armáda), složená z ľudí, ktorí
sa nechceli smieriť s vývojom politických
udalostí v Poľsku, ďalej z rôznych indi-
viduí pochybnej minulosti, utečencov,
Vlasovcov, pašerákov, dobrodruhov ne-
meckej, poľskej a ukrajinskej národnosti.
Jadro väčšiny týchto tlúp tvorily pravde-
podobne zpravodajské a sabotážne skupi-
ny vycvičené a ponechané Nemcami za
účelom sabotáže a zpravodajskej činnosti
hlboko na oslobodenom území. Tieto tlu-
py prechádzaly na Slovensko jednak za
účelom lupu, jednak pod tlakom čisti-
cich vládnych oddielov poľských. Ich čin-
nosť z východného Slovenska v priebehu
lanského roku rozšírila sa i na severnú
Oravu, Liptov a Spiš, teda prakticky na
celé severné hranice Slovenska, kde naj-
mä ku koncu minulého roku udržovali
naše obyvateľstvo v neustálom strachu,
lúpiac skoro denne dobytok, kone, potra-
viny, peniaze, obuv i šatstvo. V nieko-
kých prípadoch boli príslušníkmi týchto
tlúp rozširované i letáky vyzývajúce oby-
vateľstvo k boju proti Židom, komu-
nistom a SSSR.

Prirodzene, že šarapatenie týchto tlúp
nemohlo ostať s našej strany bez povšim-
nutia. Boli urobené rozsiahle bezpeč-
nostné opatrenia za súčinnosti vojska. NB
a FS. Bola vybudovaná na celom sever-
nom pohraničí hustá sieť staníc NB, zo-
silená vojenskými strážami a pohotovost-
nými jednotkami, niekoľko desiatok paše-
rákov, dôvodne podozrivých zo spoluprá-
ce s týmito tlupami bolo dodaných do
pracovných táborov, bol zrušený malý po-
hraničný styk, zavedená prisma evidencie
a kontrola osôb, ako aj za spolupráce
s poľskými vládnymi jednotkami boli
jednotlivé kraje prečesávané a očistova-
né od týchto tlúp. Vďaka týmto opatre-
niam, ako aj rozsiahlym čistiacim akciám

vykonávaným poľskými jednotkami na
poľskom území, konsolidácii pomerov
v Poľsku a vyhláseniu amnestie v Poľsku
pre príslušníkov týchto tlúp, prepady na
naše územie v posledných vyše dvoch me-
siacoch značne poklesly, obmedzily sa na
niekoľko bezvýznamných prechodov tlúp,
ktoré zpravidla bez toho, žeby sa im bolo
podarilo niečo ulúpiť, boli zahnané späť
cez hranice.

Niektorí naši ľudia využívajú pr-
tomnosti a činnosti týchto benderovských
tlúp, podnikli podobné lúpeže v nádeji,
že tieto budú pričítané týmto tlupám.
Ostražitosťou našich bezpečnostných or-
gánov sa podarilo odhaliť jednu takúto 8-
člennú tlupu z obce Likavka pri Ružom-
berku dňa 27. decembra 1946 a druhú
6-člennú v okolí Veľkej Bytče. Všetci čle-
novia tlúp boli odovzdaní s príslušnými
trestnými oznámeniami súdu.

Na južnom pohraničí, kde bol až do
náboru pracovných síl pomerný kľud, sa
bezpečnostná situácia započatím tohto ná-
boru rapidne zhoršila. Z mnohých obcí
maďarské obyvateľstvo vystrašené ne-
pravdivou propagandou o týraní, odvlie-
kaní na Sibír a pod. ušlo cez hranice do
Maďarska. Mnohý z týchto Maďarov sa
z Maďarska sklamané vracia, mnohí však
sa tiež v Maďarsku vyzbrojili a v tlupách
prekročujú naše hranice za účelom lúpe-
že a terorizovania obyvateľstva. V posled-
nom čase bolo podniknutých niekoľko de-
siatok takýchto teroristických prepádov,
pričom došlo v niekoľkých prípadoch aj
k použitiu zbraní. Tak napríklad v me-
siaci januári 1947 boli postupne prepa-
dnuté v oblasti Lučenec obce Kováčovce,
Kolary, Bušince, Trenč a Želovce. Naším
orgánom sa podarilo zajať niekoľko tero-
ristov, výsluchom ktorých sa zistilo, že
prepady robili s vedomím a často za pod-
poru maďarských pohraničných orgánov.

V dôsledku týchto prepádov bolo
nútne siahnuť k zvýšeným bezpečnostným
opatreniam, ktoré bude treba v krátkej
dobe ešte zintenzívniť a ochranu a zaiste-
nie týchto hraníc natrvalo zdokonaliť

Ilegálne prechody cez hranice.

V posledných mesiacoch sa počet ile-
gálnych prechodov v dôsledku zvýšených
bezpečnostných opatrení na hraniciach
značne snížil. Okrem už spomínaných
prechodov ozbrojených tlúp prekročovali
naše hranice v značnom počte:

1. pašeráci, a to obidvoma smermi, t. j. k nám i od nás do Poľska, Maďarska a Rakúska. Od nás sa vyvážali rôzne textilie, obuv, šatstvo a cukor, k nám sa privážal tabak, soľ, víno, cesnak a pod.,

2. ďalej Slováci, utečenci z Maďarska, ktorí sa prihlásili k presídleniu a utekajú k nám pred pre nich nesnesiteľnými pomermi a prenasledovaním v Maďarsku,

3. Židia, menovite z Maďarska pred prenasledovaním,

4. a Maďari, utekajúci od nás do Maďarska pred náborom pracovných síl.

Protištátna činnosť a ilegálne organizácie.

Pokiaľ ide o podzemné hnutia vo vnútrozemí Slovenska, t. j. v krajoch obývaných Slovákmi, majú tieto hnutia charakter čiastočne protikomunistický, protizhídovský, pretisovský, t. j. žiadajúci oslobodenie Tisu a v ojedinelých prípadoch tiež proti dnešnému štátovému stavu. Celé toto podzemné hnutie je živé hlavne slovenskou emigráciou, ktorá bola nútená pred príchodom oslobodzovacích vojsk ujsť do zahraničia. Táto emigrácia všetky svoje nádeje vkladá do novej vojny, ktorá by mala byť podľa ich predstáv a želaní vojnou vyslovene protislovenskou, namierenou proti SSSR, Poľsku, Juhoslávii, Bulharsku a ČSR. Priali by si, ako už raz v minulosti, kedy zatiahli slovenský národ po boku Nemcov do boja proti demokratickému a slobodnému svetu, znova náš národ postaviť proti bratskému svetu slovanskému.

Postoj tejto emigrácie k nášmu národu charakterizuje tiež ich stanovisko v otázke odsunu Nemcov a Maďarov, ktorý pokladajú za zločin proti nášmu národu s odôvodnením, že väčšina našich národných veľikášov pochádza podľa nich z Nemcov a Maďarov. Presídlenie Slovákov z Maďarska chcela by táto emigrácia servírovať ako čin protikatolícky, t. j. že má tu ísť výlučne len o vysťahovanie katolíkov a prisťahovanie evanjelíkov.

Snahou a cieľom tejto emigrácie je čo najviac a všetkými prostriedkami hatiť a zdržovať konsolidáciu našich pomerov a zamedzovať nastolenie kludu, mieru, shody a poriadku.

Prostriedkami tejto snahy majú byť:

1. letáky, brošúrky, dopisy adresované na osoby s obsahom, ktorý štvie proti

všetkému, čo je u nás, alebo čo u nás a okolo nás žije a dýcha,

2. šepkaná propaganda o neodvratnom príchode a pripravách na novú svetovú vojnu,

3. výzvy, rozkazy a smernice na sabotážne činy, atentáty a pod.

Máme celú hromadu materiálu a dôkazov o tom, že títo dobrodruhovia alebo zúfalcí, v priamom rozpore so záujmami a so želaním celého národa po klude, mieri a pokoji, volajú a túžia po vojne, podávajú a šíria o našich pomeroch nepravdivé a pre národ škodlivé zprávy, chceli by u nás vyvolať atentáty, protisovietske výtržnosti, náboženské, stranícke, rasové a národnostné roztržky, vzbúry, bratovražedný boj alebo občiansku vojnu, ktoré by znamenali neodvratný koniec všetkých vymožeností a výdobytkov národného povstania, koniec slobody a i koniec našej národnej existencie. Na potvrdenie pravdivosti tohto záveru stačí citovať malú poznámku zo správy člena britskej delegácie, ktorá podnikla zájazd do ČSR., p. poslanca Benu W. Levyho, uverejnenú v liste „Slough Observer“, v ktorej mimo iné doslovne o nás hovorí: „Niet žiadneho rozdielu v zahraničnej politike v programoch strán. Nikto nemôže vyčítať komunistom prílišnú závislosť na Rusku, lebo všetky strany sa opierajú o Rusko, pretože politická prezieravosť môže vidieť jedinú záruku Československa v jeho spojenectve so Sovietskym sväzom. Ostatne ČSR urobila pokus so spojenectvom západných mocností a výsledkom bol Mníchov. Kto ich môže dnes karhať? Pre p. Chamberlaina bolo Československo vzdialenou zemou, o ktorej mnoho nevieme. Stalin o nej vedel. Pokiaľ bude trvať tento jednomyseľný postoj voči Rusku, niet bezpečia ruského zásahu. Tým si tiež vysvetlíme, prečo je Československo slobodnou zemou.“ Tieto slová, ako aj známe slová prezidenta Republiky mali by byť mementom pre všetkých politických špekulantov.

Celou zahraničnou emigráciou vedená protinárodná a protištátna činnosť opiera sa a nachádza ohlas u nás doma len u niekoľkých nezodpovedných individuá, politických dobrodruhov, alebo nezrelých, neuvážaných a krátkozrakých fanatikov, pozostatkov to bývalého tisovsko-tukov-

ského režimu, lebo je nato treba ozaj vyššieho stupňa politickej nezralosti a nevedomosti, aby si niekto mohol myslieť, že by tu mohol byť dnes oživený v akejkoľvek forme Slovenský štát.

Podľa zachyteného materiálu a politických smerníc, rôznych tlačív, letákov, osobných dopisov vedúcich ilegálneho, protištátneho hnutia v zahraničí, ako aj z výsluchu zaistených agentov a exponentov, je zrejmé a jasné, že predstavitelia týchto protištátnych podzemných organizácií ani nerátajú s tým, že by mohli nájsť širšiu ozvenu a oporu u slovenského ľudu, ide im pravdepodobne len o to, a zahrávajú sa s osudom národa len preto, aby sa v zahraničí mohli nejako uchýtiť a pohodlne sa užiť.

Táto podzemná činnosť nezaslúžila by si ani povšimnutia, keby si nezahrávala práve s týmito našimi najcennejšími statkami, t. j. s našou slobodou, samostatnosťou, výdobytkami národného povstania, ba priamo s našou národnou existenciou a životami tisícov našich slovenských spoluobčanov, ako aj keby nehnala nesvedomite do nešťastia desiatky ľudí, ktorí si svoju neuváženosť a ľahkovernosť uvedomujú zpravidla už neskoro, keď ich už zastihla trestajúca ruka zákona. Nesvedomitosť a odsúdeniahodnosť celej tejto akcie, podnikanej zahraničnou emigráciou je práve v tomto hazardovaní s existenciou národa, v sústavnom špinení Československa, ktorého nedeliteľnou súčasťou a slobodnou súčasťou je i náš národ, ako aj v privádzaní do kriminálu a nešťastia ľahkoverných jednotlivcov, zatiaľ čo p. Durčanský a jeho niektorí druhovia si dočasne ešte žijú pomerne pohodlne, pokiaľ im stačia ešte peniaze nakradnuté zo Slovenska, ako aj prostriedky, získané odpredajom opia, pochádzajúceho z alkaloidských závodov v Hlohovci.

Tomuto podzemnému hnutiu venuje štátna a národná bezpečnosť neobyčajnú pozornosť, najmä teraz v priebehu procesu proti Dr. Tisovi zakročuje sa a bude sa zakročovať proti osobám usvedčeným z podobnej činnosti prísne a bezohľadne.

V roku 1946 bolo bezpečnostnými orgánmi odhalených 6 takýchto protištátnych skupín, vydávajúcich a rozširujúcich letáky s obsahom protištátnym, alebo namiereným proti vedúcim osobnostiam nášho verejného alebo politického života,

proti odsúdeniu Dr. Tisu, alebo proti SSSR a pod. Jedna z týchto skupín bola usvedčená tiež z niekoľkých prepadov a krádeží.

Ziveľné pohromy.

Vyskytlo sa pomerne dosť požiarov všetkých druhov. Tak napríklad v obciach bolo 52 požiarov, ktoré vznikli 90% z neopatrnosti, alebo nedbanlivosti. Pováčšine zhorely obytné domy, hospodárske staviská, hospodárske zariadenia, živý inventár a pod. Z týchto požiarov treba spomenúť požiar v obci Soľ, kde zhorelo 50 obytných domov, okrem hospodárskych stavísk. Celková škoda sa odhaduje na 20 mil. Kčs. Ďalší požiar v obci Bobrovček, okres Liptovský Svätý Mikuláš, kde zhorelo 40 obytných domov a vedľajších hospodárskych stavísk v celkovej hodnote 19 mil. Kčs. Tretí požiar veľkých rozmerov bol v obci Švošov, okr. Ružomberok, kde škoda činí 20 mil. Kčs. Posledný veľký požiar sa vyskytol v obci Krivá, okr. Dolný Kubín, kde vyhorelo 17 obytných domov spolu s príslušnými hospodárskymi budovami a s celým zariadením. Škoda činí do 5 mil. Kčs. Týmito požiarimi vznikajú veľmi veľké škody. Bolo preto nutné prikrôčiť k prísnej kontrole všetkých požiaropolicajných opatrení a predpisov.

Väčších lesných požiarov bolo 15. Aj tieto narobili mnohomiliónové škody. Vyšetrovaním sa zistilo, že väčšina z nich vznikla neopatrnosťou. Jeden prípad bol vyšetrený ako úmyselne založený poľskou ozbrojenou tlupou.

Napokon ostávajú požiare v priemysle, ktorých bolo 24. Priemyselné požiare narobili veľa škôd idúcich do mnoho miliónov. Treba spomenúť požiar v Handlovej, kde horela „Východná baňa“. Požiarom bolo ohrozených 12 baníkov, ktorí boli odrezaní a hrozila im smrť. Obetavým nasadením všetkých pomocných prostriedkov sa podarilo zachrániť všetkých baníkov. Vznikla však veľká škoda vyradením tejto bane na 4 týždne. Požiar vznikol od iskry lokomotívy, ktorá zapálila podpornú drevenú klenbu. Ďalší požiar bol v Podbrezovej, kde vyhorela najúspešnejšia výrobná, ktorá svojou produkciou prevyšovala výrobný plán. Vznikla škoda 6 miliónov Kčs a ďalšia strata vyradením tejto výroby. Vyšetrowanie neprineslo uspokojujúci výsledok a bol prijatý ná-

zor, že vzniklý požiar mal príčinu v krátkom spojení elektrického vedenia. Výsledky vyšetrovania ostatných požiarov v priemysle boli podobného druhu. Škody spôsobené požiarimi v priemyselných podnikoch prekročujú sumu niekoľko desiatok miliónov Kčs.

Stávky a pokusy o stávky.

Celkove bolo 11 stávk a pokusov o stávky v rôznych priemyselných podnikoch. Bola tiež jedna stávka profesorov a učiteľov v Košiciach, ktorí sa domáhali zvýšenia plátov. Stávky v priemyselných podnikoch boli vedené z rôznych príčin. Na prvom mieste to boli mzdové pomery a robotníci sa domáhali zvýšenia miezd. Všetky stávky sa urovnali priamym vyjednávaním, trvaly krátky čas, takže nikde nedošlo k ohrozeniu výroby prerušením a trvaním stávky. Zo stávk možno uviesť stávku, ktorá bola v Trnave, kde sa robotníci domáhali zvýšiť vianočnú odmenu. Ďalšia stávka väčšieho rozsahu bola v závodoch „Sandrik“, kde sa robotníctvo tiež dožadovalo zvýšenia vianočnej odmeny. Po krátkej dobe nastúpilo opäť do práce, keď bolo uistené, že sa nič protisociálneho proti robotníctvu nekoná. Bolo tiež hlásených niekoľko pokusov o stávku, ktoré sa však neuskutočnili, nakoľko ešte pred započatím stávky došlo k dohode medzi zamestnávateľom a robotníctvom. Jedna stávka bola ako pokus proti znárodneniu leteckej továrne v Nitre, kde je toho času národná správa. Vyšetrovanie dokázalo, že robotníctvo bolo nahovorené, aby protestovalo proti znárodneniu podniku priamo u Ministerstva priemyslu v Prahe. Ako iniciátor bol zistený národný správca podniku.

Odsun Nemcov.

Posledný všeobecný súpis Nemcov na území Slovenska bol prevedený na základe nariadenia Povereníctva vnútra číslo 37/18 prez. 1946 zo dňa 20. februára 1946. Do tohto súpisu boli pojaté aj smiešané manželstvá, t. j. osoby slovenskej národnosti, žijúce v manželstve s osobou nemeckej národnosti a slovenskí rodinní príslušníci Nemcov. Tento súpis vykazuje celkový počet 62.643 osôb.

Organizovaný odsun Nemcov zo Slovenska sa prevádza podľa smerníc číslo 5000/46 zo dňa 21. marca 1946.

Podľa týchto smerníc sú z odsunu vyjmuté:

1. smiešané manželstvá,
2. muži nad 65, ženy nad 60 ročné a osoby práce neschopné, pokiaľ nemôžu byť odsunuté s ich živiteľmi,
3. osoby, ktoré preukázu, že ostaly verné Čs. republike, nikdy sa neprevinily proti národu českému a slovenskému a buď sa činne zúčastnili boja za oslobodenie, alebo trpely pod fašistickým alebo nacistickým terorom,
4. pri výbere a odsune osôb podľa dohody so sovietskymi a americkými voj. úradmi musela byť mimo iné bezpodmienečne zachovaná tiež podmienka, že rodinné sväzky nesmú byť rozlúčené a že v odsunovej jednotke nesmie chýbať živiteľ rodiny,
5. ďalej osoby nepostrádateľné.

Prvý transport bol vypravený z Bratislavy 30. apríla 1946. Do 31. októbra 1946 bolo odsunutých 32.450 osôb, nepočítajúc do toho Nemcov zo Slovenska, odsunutých do Nemecka z historických zemí. Po 31. októbri 1946 bol odsun prerušený a bude sa v ňom pokračovať v dohľadnom čase.

Podľa výkazov, predložených okresnými národnými výbormi ku dňu 31. januára 1947 je na Slovensku ešte 24.167 osôb nemeckej národnosti. Z toho je:

1. Sústredených v dvoch táboroch a pripravených na odsun . . .	2.000 osôb,
2. v smiešaných manželstvách žije . . .	4.392 „
3. antifaašisti (nepodliehajú odsunu, ale majú byť vystahovaní) . .	1.050 „
4. baníci, vylúčení podľa usnesenia Sboru poverenikov (spolu s ich rodinnými príslušníkmi)	1.158 „
5. nenahraditeľní odborníci (s ich rodinnými príslušníkmi (navrhnutí na vylúčenie z odsunu komisiou Povereníctva priemyslu a obchodu a po schválení Sboru poverenikov .	1.629 „
6. osoby vylúčené z odsunu preto, že im bolo udelené dočasné čsl.	

štátne občianstvo podľa vzoru „B”	3.092	„
7. osoby židovského pôvodu alebo vierovyznania	221	„
8. osoby vylúčené z odsunu komisiami (zriadenými poverenikom vnútra pod č 966/344-46 sekt., z 8. V. 46), na základe úpravy poverenika vnútra č. 857/205-V/5-1946 zo dňa 24. júna 1946) politická a národnostná ohľaduhodnosť, — neodsunuteľnosť pre nemoc, vysoký vek, Nemky, žijúce v manželstve s Maďarmi a pod.	2.404	„
Úhrnom:	15.946	osôb

Rekapitulácia:

Počet všetkých Nemcov, ktorí sú ešte na Slovensku:	24.167	osôb,
Počet Nemcov definitívne a dočasne vylúčených z odsunu:	15.946	osôb.
Počet Nemcov, ktorí majú byť ešte odsunutí, resp. o ich odsune má byť ešte rozhodnuté:	8.221	osôb.

Z osôb uvedených pod číslom 5. (t. j. nenahraditeľní odborníci) budú ponechané na Slovensku len tie osoby, ktoré dostanú definitívne čl. štátne občianstvo.

O odsune osôb dodaných okresnými, v Bratislave a v Košiciach miestnymi výberovými komisiami, rozhoduje na Povereníctve vnútra 12-členná komisia složená okrem zástupcov Povereníctva vnútra (zo zástupcov všetkých politických strán, Osídľovacieho úradu a všetkých odbojových organizácií (SVOJPOV, SPROV, Sväz partizánov, Čs. obec legionárska a Šdruženie zahraničných vojakov I. a II. odboja).

O ponechaní osôb nemeckej narodnosti, ktoré si podaly žiadosti o zachovanie čl. štátneho občianstva podľa § 2 ods. 1 a 2 dekrétu č. 33/45 Sb. a ktorým ONV a OSK vydaly osvedčenia (tzv. osvedčenia B), vykoná kontrolu týchto osvedčení a rozhodne o ponechaní osvedčenia, alebo navrhne horeuvedenej 12-člennej komisii

na odsun osobitná 4-členná komisia Povereníctva vnútra. Týchto osvedčení bolo vydaných 3.092 osobám, z ktorých uvedená trojčlenná komisia asi u polovice osvedčenie neponecháva a navrhuje odsunúť.

Pri organizovaní práce spojenej s odsunom Nemcov najväčšou prekážkou bolo, že doterajší súpisový materiál nevyhovoval pre účely odsunové. Nedal sa z neho ustáliť presný počet osôb nemeckej národnosti, ktoré by prichádzaly do úvahy pre odsun. Preto bolo nutné s každou sústredenou osobou spisovať obsiahlu zápisnicu. V zápisnici uvedené údaje sa doplňujú reláciou príslušnej stanice NB a hlásenie štatistické o národnosti sa zisťuje na Štátnom štatistickom úrade resp. na Povereníctve vnútra.

V niektorých okresoch možno počet odsunutých označiť za nízky a stav odsunovej agendy za neuspokojivý a preto v týchto sú robené osobitné opatrenia cieľom riadneho zvládnutia odsunovej agendy.

Poznamenat' treba, že časť Nemcov, ktorí podliehajú odsunu, sa pred odsunom skrýva, a to nielen na území Slovenska, ale aj v Čechách a na Morave. Sústreďenie týchto osôb bolo nariadené aj ich pojatím do hromadného stopovaciego indexu pre orgány NB.

III.

Zaraďovanie do pracovných táborov.

Do pracovných táborov bolo do 10. III. 1947 zaradených v celku 3.224 osôb. Z toho bolo 1.605 osôb zaradených na základe rozsudkov ľudových súdov a policajných trestných súdov (§ 2 písm. a) nar. č. 105/1945 Sb. n. SNR), 1 297 osôb dopravovaných do pracovných táborov na základe rozkazu HVNB zo dňa 12. VIII. 1946 čís. 358/1946 dôv. a osôb zaradených Osobitnou komisiiou (§ 2 písm. b) a d) nar. čís. 105/1945 Sb. n. SNR (šmelinári a predražovatelia) a 322 asociálnych osôb (§ 2, písm. c) nar. č. 105/1945 Sb. n. SNR.

10. III. 1947 v tábore bolo zaradených vcelku 1.940 osôb, a to:

771 odsúdených osôb ľudovými súdmi a policajnými trestnými súdmi (811 osôb si uložený trest už odpykalo a 23 zaradených z táborov zbeholo; u zbehov ide väčšinou o odsúdených maďarskej národnosti, ktorí utiekli do Maďarska, aby sa tak vyhli výkonu trestu).

975 osôb zaradených na základe rozkazu HVNB zo dňa 12. VIII. 1946 číslo 358/1946 dôv. a osôb, zaradených Osobitnou komisiou (čierni obchodníci predražovatelia atď.), z toho Osobitná komisia zaradila 307 osôb; prepustených bolo 182 osôb, po odpykaní trestu.

194 asociálnych osôb (prepustených po odpykaní trestu bolo 77).

Ustanovizeň pracovných táborov sa vcelku osvedčila.

Počiatkové a základnejšie ťažkosti boli pomerne hladko prekonané. Pracovné tábory sú zriadené (t. č. je ich 5) na miestach, kde je väčší nedostatok pracovných síl a kde sa prevádzajú väčšie práce vo verejnom záujme (Ústie n./Oravou — stavba hydrocentrály, Kráľovany — stavba železničného tunelu, Sv. Jur — odvodnenie šúrskej kotliny, atď.).

Veľkou nevýhodou pracovných táborov je zmenšená pracovná možnosť cez zimné obdobie.

V krátkom čase bude prikročené k zaradeniu asociálnych osôb z celého Slovenska do pracovných táborov.

Treba vyzdvihnúť, že Osobitná komisia, zriadená podľa § 5 nar. čís. 89/1946 Sb. n. SNR, dosiahla už pred vydaním zákona proti čiernemu obchodu pozoruhodný výsledok, menovite v boji proti čiernemu obchodu, a to hlavne rigoróznosťou a neodvolateľnosťou rozhodnutí a zaradení.

Aby sa ustanovizeň pracovných táborov plne osvedčila, je potrebné do dôsledkov zdolať administratívnu časť agendy, ktorá je povahy priekopníckej a ktorej riadne zdolanie trpí na veľký nedostatok primerane kvalifikovaných administratívnych síl.

IV.

Činnosť osobitného policajného trestného súdu — stíhanie čierneho obchodu a predražovateľov.

Sedem osobitných policajných trestných sudcov za dobu od 1. septembra 1946 do 1. marca 1947 vynieslo v 1007 trestných prípadoch (čierny obchod, predražovanie, distribučné priestupky a iné machinácie s tovarom) trest 45.834 denného uzamknutia (z toho 11.343 dní pracovný tábor) a peňažitej pokuty Kčs 23.983.750.—, ktorá sa v prípade nedobytnosti premení na 67.572 denné uzam-

knutie (z toho 18.759 dní pracovný tábor) a 4-mesačný pracovný tábor na vlastné trovy obvinených.

Prípadov prejednaných z poverenia Osobitného policajného trestného súdu u príslušných úradov ONV v dobe od 1. septembra 1946 do 1. marca 1947 bolo spolu 87. Tresty v týchto prípadoch činily: 1.592 denné uzamknutie (z toho 78 dní pracovných táborov) a peňažitá pokuta Kčs 221.950.—.

Počiatkom mesiaca decembra 1946 sústredili sa osobitní policajní sudcovia a kontrolné orgány HKS s veľkou intenzitou na prenasledovaní čierneho obchodu a predražovania článkov dennej potreby, aby očistili predvianočný trh od rušiteľov verejného zásobovania.

Sústredenou a neúnavnou prácou sa im podarilo docieľiť určitú konsolidáciu cenových pomerov.

Právna medzera, ktorá nastala tým, že nebola včas predĺžená platnosť normy o Osobitnom policajnom trestnom súde mala nedobry vplyv na výkonnosť kontrolných orgánov a tiež značne osmelila šmelinárov, ktorí súc si vedomí, že niet právnej normy, opätovne vstúpili do značnej aktivity. Medzi časom však vyšiel zákon č. 15/47 Sb. o Slov. nár. rada usniesla sa tiež na partikulárnej norme, týkajúcej sa Slovenska, takže je existencia Osobitného policajného súdu znovu podložená právnou normou a v predpoklade, že orgány HKS budú vykonávať svoje povinnosti, bude môcť Osobitný policajný trestný súd a tiež normálne policajné trestné súdnictvo už bez prekážok rozvíjať svoju činnosť a tým podstatne prispieť ku konsolidácii hospodárskych pomerov.

V.

Obnova národných výborov a revízia správnych komisií.

Obnova národných výborov na podklade výsledku volieb do ÚNS konaných 26. V. 1946 sa previedla podľa nariadenia čís. 92/1946 Sb. n. SNR. Obnova národných výborov neprebehla tak hladko ako sa očakávalo a sú ešte i teraz niektoré obce, kde obnovovací proces nie je skončený. Asi 10 prípadov obnovy u miestnych národných výborov je v štádiu vybavovania u ÚRK (Ústredná rozhodčia komisia) podľa § 3 ods. 1 písm. b), resp.

podľa § 2 ods. 9, 3. veta nar. čís. 92/1946 Sb. n. SNR. ÚRK nestačila tieto prípady doteraz vybaviť pre pomernú rozsiahlosť agendy a preto, že niektorí jej členovia sú príslušiacimi u NS (Národného súdu).

Niektoré MNV (asi 20—30) sú obnovené, ale v dôsledku neshody politických strán nie sú doteraz ustavené, nemajú totiž zvolené svoje orgány. Z celkového hľadiska je táto skutočnosť prirodzeným zjavom, pretože pri riešení týchto otázok do značnej miery uplatňuje zásadu kontroly národných výborov ľudom (§ 1 ods. 3 nar. čís. 26/1945 Sb. n. SNR).

Okrem ONV v Spišskej Starej Vsi sú obnovené a ustavené všetky okresné národné výbory. Preverenie listiny kandidátov do ONV v Spišskej Starej Vsi nie je u ÚRK vybavené preto, lebo proti jednému kandidátovi (škol. inšp. Klorus) sú vznesené námietky, že bol hosp. ref. OHSELS, miestnym vodcom HM a bral aktívnu i pasívnu účasť na politických školách HSELS. Kandidát sa bráni účasťou na odboji. ÚRK vo veci tohto kandidáta nemôže dospieť k meritórnemu rozhodnutiu.

Pri obnove národných výborov sa vyskytli niektoré nedostatky, zapríčinené strannícko-politickými motívmi. Rozhodčie komisie ponechali na listinách kandidátov osoby, ktoré nevyhovujú podmienkam § 1 nar. čís. 92/1946 Sb. n. SNR a ktoré sa stali členmi obnovených národných výborov.

Predpis § 1 cit. nariadenia je jasný a striktný. Osoba, ktorá nesplňovala podmienky pre poatie do listiny kandidátov, nesplňuje podmienky členstva v národnom výbore i keď rozhodčia komisia ponechala dotyčnú osobu na listine kandidátov. Ide o prípady, v ktorých je objektívne zistiteľné členstvo a činnosť podľa § 1 ods. 3 a v ktorých nemožno aplikovať § 1 ods. 4 cit. nariadenia. Podľa organizačných poriadkov pre národné výbory dozorný orgán je oprávnený i povinný zbaviť funkcie a členstva v národnom výbore takú osobu, ktorá podmienky členstva v národnom výbore nesplňuje (§ 12 a) ods. 1 písm. c) výnosu čís. 298/45 Úr. vest. v znení výnosu 364/45 Úr. vest.

Po revízii preverovacieho materiálu Povereníctvo vnútra požiada politické strany, aby odvolali nevyhovujúcich členov a funkcionárov z národných výborov. V opačnom prípade použije vyššie citova-

né predpisy a nevyhovujúce osoby z národných výborov vylúči samo.

Počet nevyhovujúcich osôb sa pred prevzatím preverovacieho materiálu nedá ustáliť.

V obciach a v okresoch s prevážnou väčšinou obyvateľstva neslovanskej národnosti boli Povereníctvom vnútra menovaní správni komisári a správne komisie podľa § 6 nar. čís. 26/1945 Sb. n. SNR. Správa oslobodeného južného Slovenska vyžaduje, aby členovia a funkcionári správnych orgánov splňovali všetky podmienky vyžadované u členov národných výborov a okrem toho vzhľadom na exponovanosť tejto časti Slovenska, aby boli u nich splnené i morálne predpoklady pre úspešnú konsolidačnú prácu. Cieľom zistenia, či správni komisári, členovia a funkcionári správnych komisií splňujú spomínané predpoklady, prevádza sa podľa vyhlášky Povereníctva vnútra čís. 13/1947 Úr. vest. preverovanie miestnych a okresných komisárov, členov a funkcionárov miestnych a okresných správnych komisií tak, že sa dáva politickým stranám možnosť vzniesť proti nevyhovujúcim osobám námietky. Osoby, o ktorých sa zistí, že nevyhovujú podmienkam § 1 vyhlášky čís. 13/1947 Úr. vest., budú Povereníctvom vnútra pozbavené funkcií a nahradené osobami vyhovujúcimi.

ÚRK skončí svoju prácu v súvislosti s OSK do konca tohto mesiaca. V tej istej dobe môže byť skončené preverovanie členov MSK a miestnych komisárov, za predpokladu, že okresné rozhodčie komisie prevedú urýchlene a bezodkladne svoje úlohy vyhláškou čís. 13/1947 Úr. vest. im uložené. Povereníctvo vnútra vyzvalo ONV a OSK, aby dbali o urýchlené prevedenie preverovania vo svojich obvodoch. Vylúčením osôb, ktoré či po národnej alebo mravnej stránke nevyhovujú, zo správy južného Slovenska, dosiahne sa zlepšenie celého administratívneho aparátu a presnejšie plnenie povinností v tejto časti štátu, čo do veľmi značnej miery prispeje ku celkovej konsolidácii pomerov.

Národné výbory zápasia s ťažkosťami. Systém národných výborov je u nás bez tradície. Niekedy je správne odlišovaná ich nová funkcia od funkcie býv. samo-správnych orgánov. Niektoré NV nevyužívajú dostatočne svojej právomoci. Otázka úradníctva na úradoch národných výborov nie je dosiaľ v súlade s inštitú-

ciou národných výborov. Úrady NV sú podľa §§ 2 a 3 nar. čís. 26/1945 Sb. n. SNR podriadenými, výkonnými orgánmi národných výborov. Tomuto zodpovedne treba upraviť pomer úradníctva k národným výborom, aby sme sa vyhli nebezpečnej dvojkoľajnosti.

Niet najmenej pochybnosti o tom, že národné výbory napriek spomínaným prekážkam sa osvedčili. Vyriešením otázky kompetencie orgánov a složíek NV v duchu ľudovodemokratickom, zvýšením disciplíny a vypestovaním vedomia zodpovednosti u členov a úradníkov NV, sústavným školením členov a funkcionárov NV a zainteresovaním verejnosti na verejnej správe vzniknú predpoklady pre nehatenú tvorivú prácu NV. Splnenie týchto predpokladov si vyžiada určitý čas a isté finančné obete, ktorých ovocím však bude moderná, dobre fungujúca, ľudovodemokratická správa.

VI.

Náhrada vojnových škôd.

Na poskytovanie preddavkov na náhradu vojnových škôd podľa zákona č. 161/1946 Sb. stojí Povereníctvu vnútra k dispozícii predbežne na I. štvrtrok 1947 suma Kčs 150.000.000.— t. j. mesačne Kčs 50.000.000.—, slovom: Päťdesiatmiliónov Kčs.

Túto predbežnú kontokorentnú zálohu pre Slovensko ustálilo Ministerstvo financií, o čom bolo Povereníctvo vnútra vyzumené výnosom Ministerstva vnútra zo dňa 16. decembra 1946, č. G — 7131 — 4/12 — 46 — III/1.

Výnos Ministerstva vnútra zo dňa 16. XII. 1946 č. G-7131.4/12-46-III/1 zneje doslovne takto:

„Keďže zálohy na vojnové škody v budúcnosti majú byť hradené menovaným fondom, o zriadení ktorého sa prejednáva (osnova zákona), boli úvery na tieto zálohy pri prejednávaní štátneho rozpočtu na rok 1947 z rozpočtu vylúčené. Pretože však menovaný fond nebude podľa náhrady Ministerstva financií k 1. januáru 1947 ešte schopný túto funkciu prevádzať, sdelilo sem toto ministerstvo, že je ochotné poskytnúť predbežne na I. štvrtrok 1947 Ministerstvu vnútra kontokorentnú zálohu na zálohovanie vojnových škôd a to pre Slovensko Kčs 50.000.000.— mesačne.

Keďže tento predbežne poskytnutý úver ani pri najúzkostlivejšej šetrnosti nepostačuje pre uspokojenie oprávnených nárokov uchádzačov o preddavky na náhradu vojnových škôd a keďže sa možno obávať, že nedostatočné poskytovanie preddavkov na náhradu vojnových škôd vyvolá nielen v radoch uchádzačov, ale i u politických strán všeobecnú nespokojnosť, požiadalo Povereníctvo vnútra podobne odôvodneným prípisom zo dňa 11. II. 1947, číslo 200/2745/1-III/1-1947 povereníka financií o súrne zakročenie na Ministerstve financií, resp. Ministerstve vnútra, aby pre Slovensko na I. štvrtrok poskytnutý úver bol z mesačných Kčs. 50.000.000.— zvýšený aspoň na mesačných Kčs 150.000.000.—, lebo ináč zákonné a oprávnené nároky uchádzačov uspokojiť nemožno.

Z toho predbežného úveru boli do dnešného dňa niektorým okresným národným výborom poskytnuté zálohy v celkovej výške Kčs 21.000.000.— za tým účelom, aby z obdržaných záloh vyplatili v rámci zákonných predpisov preddavky na náhradu vojnových škôd tým uchádzačom, ktorí v smysle smluvy, uzavretej medzi ČSR a SSSR, a „Protokolu“, spísaného v Moskve dňa 29. VI. 1945, uverejnených v Sbíerke zákonov a nariadení pod číslom 186/1946 Sb. optovali pre SSSR a tieto dni odchádzajú do Zakarpatskej Ukrajiny.

Takéto zálohy obdržaly:

	Kčs
1. ONV Medzilaborce vo výške	3.000.000
2. ONV Snina vo výške	5.000.000
3. ONV Bardejov vo výške	1.000.000
4. ONV Stropkov vo výške	3.000.000
5. ONV Sabinov vo výške	2.000.000
6. ONV Humenné vo výške	500.000
7. ONV Prešov vo výške	500.000
8. ONV Kežmarok vo výške	100.000
9. ONV Spiš. St. Ves vo výške	200.000
10. ONV Poprad vo výške	100.000
11. ONV Levoča vo výške	100.000
12. ONV Spiš. N. Ves vo výške	100.000
13. ONV Gelnica vo výške	100.000
14. ONV St. Lubovňa vo výške	1.000.000
15. ONV Svidník vo výške	3.000.000
16. ONV Giraltovce vo výške	500.000
17. ONV Sobrance vo výške	500.000
18. ONV Michalovce vo výške	100.000
19. ONV Kráľ. Chlumec vo výške	100.000
20. ONV Trebišov vo výške	100.000
Úhrnom Kčs	21.000.000

Poukázanie týchto záloh bolo odôvodnené tou skutočnosťou, že opčná komisia, ktorá určovala dobu odchodu jednotlivých transportov optantov, Povereniecťvo vnútra o odchode transportov vôbec neinformovala. Povereniecťvo vnútra sa dozvedelo o odchode transportov len z telefonných a telegrafných hlásení jednotlivých ONV tesne 3—5 dní pred odchodom transportu, kedy pre krátkosť času už nebolo možné previesť individuálne poukazovanie preddavkov a tým menej, že Povereniecťvo vnútra nemalo po ruke ani patričný spisový materiál, ktorý sa ešte i dnes nachádza na príslušných ONV. Poznámava sa, že opatrenie Povereniecťva vnútra, ktorým byly ONV celkom výnimocťne zmocnené výplatu preddavkov prevádzaať, spočíva na ustanoveniach § 6 ods. 2 zák. čís. 161/1946 Sb. a čl. G ods. 1 smerníc Ministerstva vnútra zo dňa 6. novembra 1946 č. G—8330—1/II-46-III/1, uverejnených v č. 90 Úradného vestníka zo dňa 28. decembra 1946, podľa ktorých Povereniecťvo vnútra je zmocnené výplatu preddavkov poveriť i iný orgán.

Ináč sa však podotýka, že i samé Ministerstvo vnútra dalo telefonný súhlas k takejto výplate preddavkov vzhľadom na súrnosť a nútnosť vyplácania preddavkov odchádzajúcim optantom.

ONV byly dopodrobna a náležite upozornené na zákonné ustanovenia, podľa ktorých majú preddavky poskytovať a vyplácať. ONV sú povinné poukazované zálohy vyúčtovať do 15 dní po odchode posledného transportu z okresu.

Ďalšie preddavky zo zálohy, poskytnutej Ministerstvom financií, doposiaľ neboly vypláčené, takže na tento čas sa javí na kontokorentnej zálohe nevyčerpaný úver Kčs 129,000,000.—.

Dôvod, pre ktorý sa ďalšie výplaty preddavkov doposiaľ nemohly prevádzaať, je ten, že spisové elaboráty, na podklade ktorých by bolo možno preddavky jednotlivcom poukazovať, sú zadržané na okresných národných výboroch.

ONV totiž sú povinné ešte na podklade predpisov nar. č. 130/1945 Sb. n. SNR podané žiadosti a prípadne už i spracovaný materiál prispôbovať predpisom zák. č. 161/1946 Sb. a smerníc Ministerstva vnútra zo dňa 6. novembra 1946, č. G—8330-1/11-46-III/1.

Tento veľmi rozsiahly materiál prepra-

covať a zákonným spôsobom prejednať môžu okresné národné výbory len pomocou vzorcových tlačív, zostavených III/1 oddelením Povereniecťva vnútra a podľa podrobných pokynov obežníka Povereniecťva vnútra zo dňa 25. II. 1947 číslo 200—1569/2/III/1-1947.

Tieto tlačivá, potrebné jednak pre ONV jednak pre Povereniecťvo vnútra, budú štátnou knihtlačiarňou dodané do 2—3 dní a tlačivá potrebné pre ONV budú Okresným národným výborom okamžite rozosláné. Možno počítať s tým, že po uplynutí 2—4 týždňov budú spracované elaboráty hŕfne dochádzať na Povereniecťvo vnútra a k dispozícii stojace prostriedky nijako nebudú postačovať na uspokojenie nárokov uchádzačov.

Povereniecťvo vnútra na tento čas prejednáva tie žiadosti kolonistov, v ktorých je vojnová škoda udaná sumou vyššou ako Kčs 250,000. Ináč všetky ostatné žiadosti a elaboráty, bez ohľadu na výšku utrpenej škody vracia príslušným ONV na vyšetrenie podľa predpisov zákona a smerníc prípadne na kompetentné rozhodnutie podľa § 6 zák. č. 161/1946 Sb.

Takýchto, čiastočne stránkami bezprostredne, čiastočne okresnými národnými výbormi predložených alebo Povereniecťvom financií odstúpených žiadostí je mnoho tisíc, takže patriční referenti sú touto prácou popri inej agende (škody spôsobené živelnou pohromou, súpis majetku čl. št. občanov na Zakarpatskej Ukrajine, hŕfne návštevy stránok a dávajú informácií) plne zamestnaní.

Revízie doposiaľ poskytnutých preddavkov sa už prevádzajú s prípadu na prípad na podklade podaných oznámení, alebo sťažností a proti vinníkom sa zakročuje podľa predpisov § 11 zák. č. 161/1946 Sb. Pokiaľ sa týka verejnej kontroly priznaných alebo poukazovať sa majúcih preddavkov, poukazuje sa na obsah tunajšieho obežníka zo dňa 25. II. 1947 č. 200/1569/2-III/1-1947, podľa ktoréh. ONV byly vyzvané, aby uverejňovaly v mieste bydliska žiadateľa spôsobom v mieste obvyklým všetky doposiaľ už vyplatené preddavky, ako aj s prípadu na prípad poskytnuté preddavky s upozornením, že každý občan je oprávnený podať na MNV sťažnosť proti nároku žiadateľa na preddavok a proti výške priznaného preddavku. Podrobnejšia úprava o spôsobe vyšetřovania takýchto sťažností a o predkla-

danie vyšetrovacieho materiálu Poverenictvu vnútra je uvedená v príslušnej časti obežníka.

Zprávu o vyplatených už preddavkoch za rok 1946 tunajšie oddelenie podať nemôže, keďže Poverenictvo financií, ktoré výplatu preddavkov v roku 1946 prevádzalo, na tunajšie dožiadanie oznámilo, že vyúčtovanie týchto preddavkov ešte nie je zostavené, stane sa tak asj behom 4 — 5 týždňov.

Predbežne bolo zistené iba toľko, že z úveru, poskytnutého Poverenictvu financií na rok 1946 boli jednotlivým okresným národným výborom, poťažne miestnym národným výborom poskytnuté v smysle rozhodnutia Poverenictva financií č. 2363/46-VII/20 č. 2488/46-VII/20 a č. 2534/46-VII/20 tieto zálohy:

	Kčs
1. MNV Bardejov	500.000.—
2. ONV Bardejov	1.000.000.—
3. ONV Giraltovce	1.000.000.—
4. MNV Humenné	500.000.—
5. ONV Humenné	1.500.000.—
6. ONV Košice	2.000.000.—
7. ONV Medzilaborce	4.000.000.—
8. MNV Michalovce	500.000.—
9. ONV Michalovce	1.500.000.—
10. MNV Moldava n/Bodvou	1.800.000.—
11. ONV Moldava	200.000.—
12. MNV Prešov	600.000.—
13. ONV Prešov	900.000.—
14. MNV Sabinov	200.000.—
15. ONV Sabinov	800.000.—
16. ONV Snina	4.000.000.—
17. ONV Sobrance	2.500.000.—
18. ONV Stropkov	4.000.000.—
19. ONV Svidník	4.000.000.—
20. ONV Trebišov	4.000.000.—
21. MNV Veľ. Kapušany	1.000.000.—
22. ONV Veľ. Kapušany	1.000.000.—
23. MNV Vranov	500.000.—
24. ONV Vranov	2.500.000.—

Spolu: Kčs 40.500 000.—

Poverenictvo financií disponovalo v roku 1946 v súvislosti s prevádzaním agendy vojnových škôd úverom vo výške 1.750.000.000.— Kčs, slovom: Jedna miliarda, sedemstopäťdesiatmiliónov korun čsl., ktorý úver bol do konca roku 1946 na spomenuté ciele úplne vyčerpaný. Podrobné vyúčtovanie tohto úveru bude predložené, len čo účtáreň Poverenictva financií vyúčtovanie zostaví.

Náhrada za osobné úkony a vecné plnenia podľa zákona na obranu štátu č. 131/1936 Sb.

Právnym podkladom pre uplatňovanie nárokov na náhradu za osobné úkony a za poskytnutie vecných prostriedkov, ako aj škôd, spôsobených prechodným ubytovaním vojska, sú ustanovenia hlavy VII zákona číslo 131/1936 Sb. o obrane štátu. Ide o nároky na náhradu za tie vecné prostriedky, ktoré počas vojny a pri prechode frontu požadovaly pre seba jednotky sovietskej armády, rumunskej armády, československej armády a uznaných partizánskych útvarov, ako aj ostatných spojeneckých armád. Tieto nároky podľa ustanovení § 156 cit. zákona mohli byť uplatnené najneskoršie do 31. decembra 1946

Prejednanie a zistenie nároku a rozhodnutie o povinnosti k náhrade prislúcha komisiám, zriadeným podľa ods. 2 — 4 § 155 zák. č. 131/1936 Sb. na obranu štátu.

Vecná príslušnosť komisií pri priamom rozhodovaní o nároku na náhradu je upravená takto:

a) do 2.500.— Kčs výšky uplatneného nároku rozhodujú okresné komisie, zriadené u ONV,

b) do 10.000.— Kčs výšky uplatneného nároku rozhoduje krajská komisia zriadená u Poverenictva vnútra a

c) nad 10.000.— Kčs výšky uplatneného nároku rozhoduje ministerská komisia, zriadená u Ministerstva národnej obrany v Prahe.

V komisiách sú, okrem zástupcu verejnej správy vnútornej ako predsedy, zástupcovia vojenskej a finančnej správy a znalci s hlasom poradným.

Na základe návrhov I. stupňových komisií, zriadených u ONV prejednála II. stupňová komisia, zriadená u Poverenictva vnútra do 10. marca 1947 žiadosti strán o preplatenie nárokov v úhrnnom obnose Kčs 315.616.970.—. Zápisnice o prejednávaniach nárokov spolu s návrhom II. stupňovej komisie zaslalo Poverenictvo vnútra ministerskej komisii, zriadenej u MNO na meritórne rozhodnutie. Preddavky na žiadosti strán poskytuje vojenský útvar 2143 v Bratislave, ktorý taktiež likviduje stranám celkovú náhradu podľa rozhodnutí ministerskej komisie v Prahe.

VII.

Finančný a hospodársky stav obcí.

Ani pred vojnou nebol celkom priaznivý a teraz poslednými vojnovými udalosťami sa natoľko zhoršil, že máme na 90 až 95% obcí finančne slabých a odkázaných na štátny príspevok k úhrade rozpočtových schodkov podľa § 11 ods. 2 zákona č. 77/1927 Sb. v znení zákonov č. 169/1930 a 69/1935 Sb. A keď zákonom č. 30/1946 Sb. o novej úprave československého práva v obore nepriamych daní a štátnych finančných monopolov bola zrušená ešte i samosprávna dávka liehová, vyberaná na Slovensku podľa zákona č. 11/1944 Sl. z., ktorej výnos bol výdatným finančným zdrojom, slúžiacim na uhrádzovanie rozpočtových potrieb, boli samosprávne financie obcí veľmi vážne ohrozené. Ozdravenie samosprávnych financií sleduje zákon číslo 249/1946 Sb. o dočasnej úprave finančného hospodárstva sväzkov územnej samosprávy a niektorých iných osôb verejného práva, ktorého prevádzanie je teraz v priebehu.

VIII

Finančný a hospodársky stav okresov.

Do 30. júna 1945 výdavky okresných samospráv boli uhrádzované z finančných prostriedkov, poskytovaných ONV Poverenictvom financií.

Od 1. júla 1945 hospodárili už okresné samosprávy s prídělami, poskytovanými im Poverenictvom vnútra z prostriedkov samosprávneho fondu a to len na osobné a vecné výdavky podľa výkazov za II. polrok 1945, ktoré nahrádzovaly v tej dobe rozpočet.

Vlastné hospodárenie okresných samospráv započalo 1. januárom 1946 na základe nar. č. 10/1946 Sb. n. SNR, od ktorej doby mali právo okresné samosprávy vyberať okresné prirážky. Vydané boli smernice na zostavenie okresných rozpočtov a rozpočty na r. 1946 boli zostavené už podľa týchto smerníc a schválené Poverenictvom vnútra s týmito sumárnymi výsledkami:

A) Bežné hospodárenie.

Potreba	175,310.000.—	Kčs
Úhrada	36,939.000.—	Kčs
Schodok	138,371.000.—	Kčs

Schodky bežného hospodárenia boli uhradené výnosom okresných prirážok, kto-

ré byly povolené v maximálnych výškach (70% a 180%) okrem okresov Ilava, Kežmarok a Spišská Nová Ves (po 150%) a Ružomberok (160%). Smernice na zostavenie rozpočtov na r. 1946 vydané Poverenictvom vnútra obsahovali pokyny v tom smysle, že zásadne sa nebude poskytnúť príspevok na riadne rozpočtové schodky 12 okresom v celkovej výške Kčs 4,801,640.—. V týchto prípadoch išlo o okresy vojnou najviac poškodené, ktoré z vlastných prostriedkov nemohly uhradiť ani tie najnutnejšie výdavky.

Rozpočty okresov na r. 1947 neboly ešte schválené, lebo neboly ešte vydané pokyny k prevedeniu zákona č. 249/46 Sb. Záverečné účty okresných samospráv za rok 1945 predložilo 54 okresov, z čoho zo 42 okresov záverečné účty byly už schválené a z 12 vrátené na doplnenie.

Finančný stav okresov na rok 1947 dá sa posúdiť z rozpočtov, kde na vyrovnávanie rozpočtového schodku žiada príspevok skoro každý okres. Dostal predložilo rozpočty 60 okresov a tieto žiadajú celkovú sumu Kčs 208,756.585.—.

Sväzky územnej samosprávy majú podľa schválených operatívnych plánov previesť v roku 1947 v rámci dvojročnice tieto verejné stavby:

	Kčs
úradov ONV nákladom	16,900.000.—
úradov MNV nákladom	87,848.000.—
bitúnkov nákladom	28,175.000.—
tržnic nákladom	22,030.000.—
nemocníc (mestských) nákladom	30,000.000.—
sociálne zdravotných ustanovizní nákladom	37,960.000.—
iných stavieb v záujme verejnom nákladom	85,962.000.—
obecných ciest nákladom	60,680.000.—
vodohospodárskych stavieb nákladom	128,500.000.—
vicinálnych ciest nákladom	124,610.000.—
400 bytov nákladom	72,000.000.—
Dovedna nákladom	693,665.000.—

IX.

Hospodárenie s finančnými prostriedkami UNRRA.

Z prostriedkov UNRRA malo v roku 1946 Poverenictvo vnútra k dispozícii 190,000 000.— Kčs. Z tejto sumy bolo priznaných príspevkov dovedna 122,150,000 Kčs, a to na:

	Kčs
zariadenie sociálne	13,081.000.—
zariadenie zdravotné	11,436.000.—
vodovody, elektrizáciu a kanalizáciu	15,897.000.—
cesty a mosty	81,736.000.—

Z roku 1946 nevyčerpané finanč. prostriedky UNRRA, ako aj tieto prostriedky, pridelené tnuajšiemu poverenictvu na r. 1947/31 (v obnose 195.000. Kčs), budú použité na podporovanie investícií, ktoré budú samosprávne svázky prevádzať v bežnom roku v rámci dvojročného plánu a v rámci akcie investícií z miestnych zdrojov materiálu a pracovných síl (tzv. 2 M), pokiaľ pravda, pôjde o také investície, ktorých podporovanie dohoda so spoločnosťou UNRRA pripúšťa.

Keďže len v posledných dňoch boli prevedené detailné rozpisy operatívnych plánov dvojročnice a teda nebolo ešte známe, ktorý samosprávny sväzok a s akými investíciami zostane v schválených plánoch a keďže o investíciách z miestnych zdrojov materiálu a pracovných síl (akcia 2 M) nebolo ešte rozhodnuté, (príslušné výkazy sa už spracúvajú a budú predložené Ministerstvu vnútra v najbližších dňoch), považoval som za neúčelné priznávať príspevky UNRRA, kým nebolo, poťažne nie je rozhodnuté o pojatí tej ktorej investície, na ktorú sa príspevok žiada, do dvojročného plánu, poprípade do 2 M. Bude dozajista správnejšie, keď budú výdatnejšie podporené tie akcie, ktoré budú môcť byť aj realizované, než aby boli priznávane príspevky na investície, ktoré v najbližších dvoch rokoch nebudú môcť byť prevedené (lebo neboly pojaté do schváleného plánu. poťažne 2 M).

X.

Konfiškácia nepriateľského majetku podľa dekrétu prezidenta Republiky zo dňa 25. X. 1945 č. 108 Sb.

Konfiškácia má dve fázy:

Prvou fázou je zistenie a deklarovanie nepriateľského majetku za konfiškovaný.

Druhou fázou je disponovanie s konfiškátmi.

Agenda Poverenictva vnútra v prvej fáze pozostáva:

1. Vydávanie pokynov ohľadne započatia konfiškačného pokračovania, spôsobu jeho prevádzania a intimovanie úprav a pokynov príslušných ústred-

ných úradov (Ministerstva vnútra, Ministerstva zahraničných vecí).

2. Rozhodovanie v prvom stupni o tom, či sú splnené podmienky pre konfiškáciu, pokiaľ si to podľa vety 4. odst. 4 § 1 dekr. vyhradilo.

3. Rozhodovanie v druhom stupni v prípade odvolania (veta 3 ods. 4. § 1 dekr.).

Predovšetkým treba zdôrazniť toto:

O tom, či sú splnené podmienky pre konfiškáciu majetku podľa tohto dekrétu, rozhoduje podľa vety prvej, ods. 4 § 1 dekr. v prvom stupni príslušný okresný národný výbor, v Bratislave a v Košiciach národný výbor, prípadne podľa vety 4 ods. 4. § 1 dekr. Poverenictvo vnútra. Spôsob rozhodovania upravený je smer, nímami ministra vnútra uverejnenými vyhláškou Poverenictva vnútra zo dňa 8. apríla 1946 číslo 7.491/2-IV/4-1946 v Úradnom vestníku zo dňa 27. apríla 1946 číslo 31 pod číslom 1.009. Dľa usnesenia Stáleho poradného sboru, zriadeného podľa § 4 dekr. č. 108/45 Sb. u Fondu národnej obnovy v Bratislave, má Poverenictvo vnútra v I. stupni rozhodovať len v celkom výnimočných prípadoch, t. j. v prípadoch, keď je to mimoriadnymi okolnosťami odôvodnené.

Podkladom pre zahájenie konfiškačného pokračovania. správne rozhodovanie o tom, či u tej-ktorej osoby splnené sú podmienky pre konfiškáciu, je zistenie a zahĺásenie nepriateľského majetku príslušnému okresnému národnému výboru, podľa článku 2 Smerníc č. 1009/1946 Úr. v.

Zistiť konfiškovaný majetok príslúcha podľa § 5 dekr. č. 108 Sb. Fondu národnej obnovy. Čo treba pod tým rozumieť, o tom má bližšie ustanovenie článok 9 Smerníc č. 1009/46 Úr. v., ktorý hovorí: „Pokiaľ v pokračovaní, smerujúcom k rozhodnutiu prichádza do úvahy súpis konfiškovaného majetku (§ 5, cit. dekrétu) alebo prípravné práce pre tento súpis, sú národné výbory v záujme jednotnosti a účelnosti povinné riadiť sa pokynmi príslušného Osídľovacieho úradu a Fondu národnej obnovy, týkajúcimi sa technického prevedenia tohto súpisu.“

Z toho je zjavné, že zistiť konfiškovaný majetok je úlohou Fondu národnej obnovy, ktorý mal príslušné národné výbory upraviť, akým spôsobom má byť ten súpis prevedený.

Na prevedenie tohto súpisu vydal Osídľovací úrad pre Slovensko s Fondom národnej obnovy dňa 25. júna 1946 pod číslom 4615 prez. 1946 všetkým miestnym národným výborom pokyny

Na podklade tohto súpisu sú ONV povinné v každom jednotlivom prípade vyniešť rozhodnutie podľa § 1 ods. 4 cit. dekr., t. j. rozhodnúť, či sú u tej-ktorej osoby podmienky pre konfiškáciu splnené alebo nie.

Vecou Fondu národnej obnovy bolo zistiť, či jednotlivé národné výbory tento im nariadený súpis majetku aj previedly a tento príslušnému okresnému národnému výboru aj predložily, a či okresné národné výbory v každom prípade o konfiškácii majetku aj rozhodly. O tomto sa Fond národnej obnovy mohli presvedčiť, lebo podľa ods. 2 čl. 8 smernice 1009/46 Úr. v. sú národné výbory povinné zaslať opisy právoplatných rozhodnutí jednak príslušnému Osídľovaciemu úradu, jednak Fondu národnej obnovy.

Rozhodnutie o tom, že u určitých osôb nie sú splnené podmienky pre konfiškáciu, povinné sú národné výbory doručiť Fondu národnej obnovy, ktorý môže proti nim podať odvolanie. Takéto odvolania Fondom boli už i podané. Okrem tejto smernicami uloženej povinnosti, bolo národným výborom. Osídľovacím úradom a Fondom národnej obnovy uložené predkladať každé rozhodnutie, a to hneď po jeho vynesení, tak Osídľovaciemu úradu, ako aj Fondu národnej obnovy. Toto sa aj pre-
vádza.

O tom, že by súpis nepriateľského majetku alebo konfiškačné výmery mali byť predložené Poverenictvu vnútra, ani dekrét č. 108/45 Sb., ani smernice č. 1009/46 Úr. v. ziaden predpis neobsahujú.

Poverenictvu vnútra majú okresné výbory hlásiť len to, keď zamýšľajú rozhodnúť, že u určitých osôb nie sú splnené podmienky pre konfiškáciu (ods. 1 čl. 7 smernice č. 1009/46 Úr. v.). Nemalo teda ani nemá Poverenictvo vnútra k dispozícii taký spisový materiál, z ktorého by mohlo zistiť osoby, ktoré konfiškácii podliehajú. V každom prípade však, keď sa akýmkoľvek spôsobom dozvedelo, či už o právnickej alebo fyzickej osobe, o ktorej možno predpokladať, že jej majetok má, alebo môže byť konfiškovaný, uprávil príslušný národný výbor, aby so všet-

kým urýchlením previedol konfiškačné pokračovanie.

Doterajšia činnosť Poverenictva vnútra.

Poverenictvo vnútra vydalo tieto obežníky:

1. zo dňa 15. mája 1946 č. 16.615/1-IV/4-1946 o zahájení konfiškačného pokračovania,
2. zo dňa 25. mája 1946 číslo 14773/1-IV/4-1946 o konfiškácii priemyselných podnikov,
3. zo dňa 7. júna 1946 č. 14076/1-IV/4-46 o konfiškácii majetku cudzích štátnych občanov,
4. zo dňa 8. novembra 1946 č. 43546/1-IV/4-1946 o konfiškačnom pokračovaní,
5. zo dňa 16. novembra 1946 č. 37873/1-IV/4-1946 o konfiškácii majetku fyzických osôb maďarskej národnosti. Tento obežník doplnený bol obežníkom zo dňa 10. decembra 1946 číslo 37873/1-IV/4-1946,
6. zo dňa 4. januára 1947 č. 51658/1-IV/4-1946 o konfiškácii majetku nemeckej ev. a v. cirkve.

V obežníku uvedenom pod 1 bolo národným výborom uložené, aby ihneď zahájili konfiškačné pokračovanie dľa platných predpisov a dľa pokynov vydaných im priamo Osídľovacím úradom a Fondom národnej obnovy.

K obežníku uvedenému pod číslom 5 sa poznámenáva, že tento vydaný bol v dôsledku zakročenia Ministerstva zahraničných vecí u Úradu Predsedníctva Slovenskej národnej rady. Obežník zaslaný bol dňa 26. novembra 1946 medzi iným Úradu Predsedníctva Slovenskej národnej rady k číslu 17775/46 adm., Úradu Predsedníctva Sboru povereníkov, Ministerstvu zahraničných vecí v Prahe k číslu 150.325/VI-3/46, Ministerstvu vnútra v Prahe.

Keďže proti tomuto obežníku so strany uvedených úradov do dnešného dňa ničoho namietané nebolo, treba mať za to, že tento je v súlade v Dohodou o výmene obyvateľstva s Maďarskom. Na telegrafický pokyn Ministerstva zahraničných vecí vyžiadal si tento obežník zo dňa 30. novembra 1946 zástupca Československej vlády pri Československo — maďarskej Smiešanej komisii Dr. Winkler, ktorý ho na rokovaní Smiešanej komisie v Bratislave aj použil.

Okrem uvedených obežníkov vyhotovená bola príslušným oddelením Povereníctva vnútra aj obsiahla prednáška, ktorá bola činiteľom okresných národných výborov v rámci informatívnej školy národných výborov zadržanej na Sliachi v dňoch 11.—18. novembra 1946 prednesená a neskôršie aj publikovaná.

Pokiaľ jednotlivé národné výbory predkladajú spisy na udelenie pokynov v konkrétnych prípadoch sa tieto bezokladne vybavujú.

Povereníctvo vnútra v prvom stupni rozhodlo o konfiškácii majetku 128 nemeckých a 482 maďarských právnických osôb. Táto konfiškácia prevedená bola týmito rozhodnutiami:

- a) rozhodnutím zo dňa 12. augusta 1946 číslo 28104/1-IV/4-1946 uverejneným v Úr. v. zo dňa 17. augusta 1946 číslo 56 vyhláškou číslo 1491, konfiškovaný bol majetok 128 nemeckých právnických osôb, hlavne rôznych nemeckých družstiev,
- b) rozhodnutím zo dňa 12. augusta 1946 28.234/1-IV/4-1946 uverejneným v Úradnom vestníku zo dňa 17. augusta 1946 číslo 56 vyhláškou číslo 1492, konfiškovaný bol majetok 474 maďarských právnických osôb. Tieto právnické osoby rozdeľujú sa takto:
Potravné a speňažujúce družstvá 312,
Potravné družstvá 11,
Úverné družstvá 132,
Rôzne družstvá 19.,
- c) Rozhodnutím zo dňa 24. januára 1947 č. 3854/1-VI/3-1947 uverejneným v Úradnom vestníku zo dňa 8. februára 1947 číslo 7. vyhláškou čís. 106 konfiškovaný bol majetok 8 maďarských právnických osôb majúcich sídlo v Maďarsku.

Dovoľujem si poznamenať, že rozhodnutia uvedené pod a -- b vydané boli bez toho, že by bolo prevedené šetrenie, či dotyčné právnické osoby treba považovať za nemecké alebo maďarské právnické osoby, ktorých majetok je podľa čís. 1 odst. 1 § 1 dekr. konfiškovaný.

Takto sa stalo, že rozhodnutím uvedeným pod b) konfiškované boli aj majetky takých družstiev, ktoré nie je možné za maďarské právnické osoby považovať, lebo majú sídlo čiste alebo prevážne v slovenských obciach, ich členmi sú výlučne, alebo prevážne osoby slovenskej ná-

rodnosti a slúžili výlučne, alebo prevážne záujmom osôb slovenskej národnosti. Za maďarské právnické osoby udané boli Fondom národnej obnovy len preto, lebo ich sídlo sa nachádza na území, ktoré na základe viedeňského rozhodnutia zo dňa 2. novembra 1938 pripadlo k Maďarsku a počas okupácie musely sa dať ako maďarské družstvá registrovať.

Z toho dôvodu bude potrebné v niektorých takýchto prípadoch konfiškáciu majetku zrušiť.

V prípadoch, keď o konfiškácii rozhoduje v prvom stupni Okresný národný výbor, odvolaciu inštanciou je podľa vety 3 ods. 4 § 1. dekr. Povereníctvo vnútra. Na druhostupňové rozhodnutie predložily okresné národné výbory do dňa 28. februára 1947 spolu 566 odvolaní.

Z týchto bolo vybavených 563.

Spôsob vybavenia bol tento:

Odvolanie bolo zamietnuté v 12 prípadoch, čím sa stala konfiškácia právoplatná.

Odvolanju bolo vyhovené v 6 prípadoch, čím bola konfiškácia zrušená.

Prvostupňový výmer zrušený bol pre vsady v pokračovaní a pod. v 5 prípadoch. V týchto prípadoch musí I. stupňový úrad znovu rozhodovať. Ostatné odvolania počtom 540 musely byť príslušným okresným národným výborom na doplnenie, prevedenie vyšetrovania, zaujatie stanoviska k dôvodom odvolania, atď. vrátené.

Povereníctvo vnútra považuje konfiškáciu majetku za vec veľmi dôležitú a vážnu; následkom toho dbá na to, aby v konfiškáčnom pokračovaní boli prísne dodržiavané všetky platné predpisy a zachovaná objektivita.

Okresné národné výbory resp. národné výbory pri rozhodovaní, či sú splnené podmienky pre konfiškáciu, pokračujú veľmi povrchno. Výmery ani po stránke formálnej, ani po stránke materiálnej neobstoja. Je badateľné, že pri rozhodovaní často hrajú úlohu dôvody len osobne zamerané, ale vecne ničím nepodložené. Časté sú prípady, že v rozhodnutiach o konfiškácii majetku označujú za politicky nespoľahlivé také osoby, ktorým samy vydali a to krátko pred konfiškáciou majetku alebo po nej, svedectvo o národnej, politickej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti. Konfiškujú majetky osôb nemeckej a maďarskej národnosti, ktoré si podaly podľa § 2 dekr. prez rep. č. 33/45 Sb. žia-

dosť o zachovanie československého štátneho občianstva a ktorým samy vydaly osvedčenie „B“ o tom, že sú u nich splnené podmienky pre zachovanie československého štátneho občianstva podľa ods. 1 § 2 dekr. č. 33/45 Sb. Keďže podmienky pre zachovanie československého štátneho občianstva sú totožné s podmienkami, za existencie ktorých sa majetok fyzických osôb nemeckej a maďarskej národnosti podľa č. 2 ods. 1 § 1 dekr. č. 108/45 Sb. nekonfiškujú, národné výbory musia si byť vedomé toho, že v prípade zachovania československého štátneho občianstva určitej osobe ani jej majetok konfiškovaný byť nemôže. Nie je možné, aby u jednej a tej samej osoby inakšie bolo posudzované splnenie tých samých podmienok vo veci zachovania československého štátneho občianstva a inakšie vo veci konfiškácie majetku. Dalej neberú ohľad na majetky, ktoré sa podľa odst. 3 § 2 dekr. nekonfiškujú (restitučné majetky).

Konfiškujú majetky Maďarov, ktorí sú podľa článku 5 a podľa vety 2 čl. VIII Dohody o výmene obyvateľstva s Maďarskom zo dňa 27. februára 1946 na výmenu, poťažne na presťahovanie určené.

Konfiškujú pôdohospodárske majetky konfiškované nariadením číslo 104/1945 Sb. n. SNR resp. nar. číslo 104/1945 v znení nar. číslo 64/1946 Sb. n. SNR. Konfiškujú majetky cudzích štátnych príslušníkov atď. Výmery nie sú riadne vyhotovené, častokrát chýba na nich podpis. S dôvodmi odvolania sa vôbec nezaoberajú a predkladajú spisy neúplné.

Prevedenie konfiškácie hatia najmä:

1) okolnosť, že veľký počet žiadostí o zachovanie československého štátneho občianstva podľa § 2 dekr. č. 33/45 Sb. do teraz vybavený nebôl.

Nakoľko podmienky pre výnimku z konfiškácie majetku osôb nemeckej a maďarskej národnosti sú podľa čís. 2 odst. 1 § 1 dekr. č. 108/45 Sb. totožné s podmienkami pre zachovanie československého štátneho občianstva podľa § 2 dekr. č. 33/45 Sb., treba až do rozhodnutia Povereníctva vnútra s konfiškáciou vyčkat' v každom takom prípade, kde príslušné okresné národné výbory vydaly stranám podľa odst. 2 § 2 uvedeného dekrétu osvedčenia o tom, že sú u nich splnené podmienky uvedené v ods. 1 § 2 tohto dekrétu.

2). Nevyjasnená otázka Maďarov:

Vzhľadom na Dohodu o výmene obyvateľstva medzi Československom a Maďarskom zo dňa 27. februára 1946 (145/1946 Sb.) a vzhľadom na záväzky, ktoré československá vláda v súvislosti s touto Dohodou prevzala (Protokol zo dňa 27. februára 1946. Výmenný list zo dňa 27. februára 1946 číslo V., na ktoré Ministerstvo zahraničných vecí viackrát poukázalo) nie je možné konfiškovať majetok, respektíve treba predbežne suspendovať konfiškáciu majetku týchto fyzických osôb maďarskej národnosti: .

A.) Podľa Dohody samej:

Majetky osôb, ktoré boli

- 1) podľa čl. V. Dohody na výmenu,
- 2) podľa vety 2 čl. VIII. Dohody na presťahovanie do dňa 26. augusta 1946 maďarskej vláde vykázané.

Ad 1.) Podľa čl. V. Dohody môžu byť vymenené len osoby maďarskej národnosti, ktoré stratili československé štátne občianstvo podľa dekrétu prezidenta Republiky č. 33/1945 Sb. n. SNR a majú stále bydlisko na území Československej republiky. Podľa dodatku čl. V. Dohody do počtu vymeniť sa majúciach osôb maďarskej národnosti zahrnuté sú aj tie osoby maďarskej národnosti, ktoré do dňa 27. februára 1946 boli presťahované alebo sa presťahovali do Maďarska a nedopustili sa trestných činov podľa §§ 1 — 5 nariadenia číslo 33/45 Sb. nariadenia SNR. Tak podobne započítavajú sa do počtu vymeniť sa majúciach Maďarov aj tie osoby maďarskej národnosti, ktoré do dňa 27. februára 1946 boli presťahované, alebo sa presťahovali do Maďarska, boli obvinené trestným činmi podľa §§ 1 — 5 nariadenia čís. 33/45 Sb. nariad. SNR, avšak sa dostavily pred československé súdy a boli oslobodené. Vzhľadom na to, že čl. V. Dohody jedná o osobách, ktoré stratili čl. štátne občianstvo podľa dekrétu prezidenta Republiky číslo 33/45 Sb., vzťahuje sa na dodatok čl. V. Dohody tiež len na osoby, ktoré stratili čl. štátne občianstvo podľa dekrétu prezidenta Republiky číslo 33/45 Sb.

Ad 2.) Podľa vety 2 čl. VIII. Dohody môžu byť presťahovaných maximálne 1000 osôb, ktoré sa previnili podľa § 5 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR a to bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť, pokiaľ majú stále bydlisko na území Československa.

Majetková otázka osôb uvedených pod 1) a 2) riešená bola Dohodou takto:

a) s hnutelným majetkom môžu voľne disponovať (čl. VI. Dohody)

b) vlastnícke právo k ich nehnuteľnostiam prechádza na československý štát (čl. VII. Dohody),

Podrobnosti k prevedeniu čl. VI. Dohody upravené boli československo-maďarskou Smiešanou komisiou rozhodnutím číslo 16 (uverejneným v Úr. v. pod číslom 1552/46) resp. rozhodnutím číslo 21 (uverejneným v Úr. v. pod číslom 90/47).

B.) Podľa Protokolu zo dňa 27. februára 1946.

Podľa tohto protokolu sa československá vláda zaviazala, že konfiškáciu majetku osôb maďarskej národnosti, ktoré sa proti československej republike neprevinili, bude predbežne suspendovať. Aké previnenie je tu myslené, nie je známe.

Vzhľadom na čl. VIII. Dohody mali by sa za previnilcov považovať osoby, ktoré sa dopustily trestných činov §§ 1 — 4 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR. Tomuto nasvedčuje aj rozhodnutie Smiešanej komisie číslo 20, v ktorom sa jedná o ustálení pojmu „dopustily sa trestných činov“. Tento výraz sa v dohode používa len ohľadne osôb uvedených v 1 vete čl. VIII. Dohody.

Ovšem pojem „dopustily sa trestných činov“ doteraz vyriešený nebol. Podľa rozhodnutia Smiešanej komisie číslo 20 (uverejnené v Úr. v. pod číslom 128/47) výklad tohto pojmu určí Smiešaná komisia v osobitnom rozhodnutí.

Ohľadne výkladu tohto pojmu je medzi československou a maďarskou složkou Smiešanej komisie rozpor.

Maďarská složka Smiešanej komisie žiada ako podmienku presťahovania právoplatný odsudzujúci rozsudok, kdežto československá složka pokladá za dostačujúce kritérium trestné oznámenie, eventúálne podanie žaloby.

Podľa cit. rozhodnutia Smiešanej komisie právne účinky čl. VIII. Dohody sa nevzťahujú na rodinných príslušníkov osôb, na ktoré sa vzťahuje čl. VIII. Dohody, t. j. za previnilca považuje sa len osoba, ktorá sa previnila a nie aj jej rodinní príslušníci.

Podľa vedomosti Osídľovací úrad vykázal na presťahovanie podľa vety 1 čl. VIII. Dohody osoby, proti ktorým podané bolo iba trestné oznámenie, alebo pro-

ti ktorým podaná bola obžaloba, avšak rozsudok vynesený nebol. S týmito osobami vykázal na presťahovanie aj všetkých ich rodinných príslušníkov, trebars proti nim ani trestné oznámenie, ani obžaloba podané neboli.

Či sa suspendovanie konfiškácie vzťahuje aj na osoby, ktoré sa previnili podľa § 5 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR, objasnené nie je. Je síce pravda, že ľudové súdy podľa ods. 2 § 8 tohto nariadenia majetky osôb odsúdených za trestné činy podľa § 5 cit. nariadenia konfiškovať nemôžu, ale to neznamená, že by majetok týchto osôb podľa čísla 3 ods. 1 § 1 č. 108/1945 konfiškovaný byť nemohol.

Keďže podľa čísla 3, ods. 1 § 1 dekrétu číslo 108/1945 Sb. môžu byť konfiškované a sa aj konfiškujú majetky osôb, ktoré sú príslušníkmi slovanských národov, treba konfiškovať za tých samých podmienok aj majetky osôb maďarskej národnosti, lebo v opačnom prípade boli by voči príslušníkom slovanských národov vo výhode.

Ovšem v tomto prípade nekonfiškuje sa majetok určitej osoby podľa čís. 2 ods. 1 § 1 dekrétu pre jej príslušnosť k maďarskej národnosti, t. j. na podklade kolektívnej zodpovednosti, ale pre skutky, činy atď., pre ktoré sa konfiškuje majetok každej fyzickej osobe bez ohľadu na jej národnosť, alebo štátnu príslušnosť.

Predsedníctva sa ujal podpredseda SNR Dr. Ivan Horváth.

Podpredseda SNR Dr. Ivan Horváth:

Prerušujem zasadnutie, v ktorom budeme pokračovať odpoludnia o 15. hodine.

(Prerušené o 13,30 hod.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Pokračujeme v zasadnutí pred obedom prerušenom a prosím pána povereníka vnútra divízneho generála Dr. Mikuláša Ferjenčíka, aby pokračoval vo svojom expozé.

Povereník vnútra div. gen. Dr. Mikuláš Ferjenčík:

Slávna Slovenská národná rada!

Dovoľte, aby som vo svojom expozé pokračoval tam, kde som prestal, a to ide o stať konfiškácie nepriateľského majetku.

C) Podľa výmenného listu.

Podľa výmenného listu číslo V. vymeneného medzi predsedami československej a maďarskej delegácie z príležitosti podpisu Dohody zo dňa 27. februára 1946 došľahnutá bola dohoda v tomto smysle:

Osoby maďarskej národnosti, ktoré opustily Československo po znovuzriadení československej správy až do dňa podpisu Dohody (27. februára 1946) bez toho, že by boli mohli odniesť svoje hnutelnosti, budú sa môcť vrátiť za týmto účelom do svojho predošlého bydliska a to bez ohľadu na to, či spadajú pod ustanovenia tejto Dohody alebo nie, vynímajúc však osoby spadajúce pod ustanovenia §§ 1—4 nariadenia SNR zo dňa 15. mája 1945 číslo 33/45 Sb. n. SNR. Podrobnosti sú upravené rozhodnutím Smiešanej komisie číslo 6. Následkom tohto nemajú byť konfiškované hnutelnosti tých osôb maďarskej národnosti, ktoré opustily územie Československa po znovuzriadení československej správy až do 27. februára 1946, pokiaľ sa nedopustily trestných činov podľa §§ 1—4 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR a to bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť. Sem spadajú aj takzvaní „anyáši“, ktorí sa usadili na území Československom po 2. novembri 1938, trebárs sa na nich Dohoda o výmene obyvateľstva nevzťahuje. (čl. XII. Dohody).

Nehnutelné majetky týchto osôb, pokiaľ ich nemožno podľa dodatku k čl. V. Dohody považovať za osoby, ktoré sa majú započítavať do počtu osôb vymeniť sa majúcich Maďarov podľa čl. V. Dohody, treba konfiškovať.

Bolo by však mýlne tvrdiť, že pomalé tempo konfiškovaného pokračovania alebo nerozhodnosť národných výborov v konfiškačnom pokračovaní má svoje príčiny výlučne alebo z prevážnej časti v nejasnosti a neprehľadnosti predpisov už či sa týkajú majetku alebo osôb, ktoré konfiškácii podliehajú. Tak v značnej miere zdržala konfiškačné pokračovanie, pokiaľ ide o osoby maďarskej národnosti, i okolnosť, že Osídľovací úrad až v tomto roku začal s vykazovaním okresným národným výborom tých osôb, ktoré sú určené pre presídlenie poľahne presťahovanie, hoci výkaz tento bol maďarskej vláde predložený už dňa 26. augusta 1946. Možno, že všetky okresy ešte ani dnes

neobdržaly tieto výkazy. Poverenictvu vnútra tieto výkazy ešte dodané a predložené neboli. Pre túto príčinu bolo zdržané konfiškačné pokračovanie temer u všetkých fyzických osôb maďarskej národnosti, keďže majetok fyzických osôb národnosti maďarskej, ktoré boli na presídlenie poľahne presťahovanie vykázané, nemá sa konfiškovať.

Príčiny pre pomalosť a nerozhodnosť v značnej miere treba hľadať i v miestnych pomeroch, ktoré môžu byť tie najrozmanitejšie. Medzi ne v prvom rade je treba uviesť príčiny, ktoré pramenia z nariadenia SNR č. 50/1945 o zaistení nepriateľského majetku. Na nepriateľské majetky vo smysle tohto nariadenia boli uvalené národné správy. Za správcov týchto majetkov neboli vymenovaní vždy takí ľudia, ktorí by boli vyhovovali už či miestnym, hlavne však okresným národným výborom. Keďže tieto orgány nemajú, lebo lepšie povedané nevidia dostatočnej garancie, že konfiškovaný majetok bude pridelený osobe, ktorej by ony prialy, v tých prípadoch, kde vo správach sú ľudia, ktorým by ony spravovaný majetok doprialy, nekonfiškujú ho z obavy, že majetok tento bude po konfiškácii pridelený inej osobe, v prípadoch však, kde majetok spravuje osoba, ktorá sa do správy dostala proti vôli miestnych činiteľov, nekonfiškujú sa zasa majetok z obavy, že po konfiškácii majetku osoba táto stane sa jeho vlastníkom. Bolo úkolom F. N. O. aby si i týchto prípadov všimal a zjednal nápravu už buď priamo alebo prostredníctvom Poverenictva vnútra. Nestačilo súpis konfiškácii podliehajúceho majetku upraviť, bolo treba kontrolovať, či sa súpis tento dľa pokynov i previedol a potom zo súpisového materiálu stále kontrolovať, či sa v daných prípadoch konfiškačné pokračovanie zahájilo, a v akom štádiu sa ono nachádza a to nielen u veľkých majetkových podstát, ale hlavne i u drobného majetku menovite pokiaľ ide o živnostenské podniky a rodinné domy, lebo najširšie vrstvy sú hlavne na týchto objektoch zainteresované a javili sa nejaká nespokojnosť pre pomalé pokračovanie v konfiškácii, tak smeruje ona predovšetkým k urýchlenému pokračovaniu u tohto drobného majetku, ovšem nielen pokiaľ ide o konfiškáciu, ale hlavne pokiaľ sa jedná o pridelenie konfiškovaného majetku do vlastníctva

Prestahovaním konfiškačného pokračovania trpí však predovšetkým štát. Bolo by ťažko vyznačiť straty, ktoré utrpel štát tým, že sa nemohol ujať včas správy majetku, ktorý mu konfiškovaním pripadol. Podľa tohto stavu mal by sa konfiškovať majetok týchto maďarských právnických a fyzických osôb:

1. Právnické osoby.

Majetky právnických osôb uvedených pod č. 1 ods. 1 § 1 dekrétu, pokiaľ sa jedná o právnické osoby zriadené podľa súkromného práva (účastinné spoločnosti, spoločnosti s r. o. zapísané spoločenstvá s ručením obmedzeným, alebo neobmedzeným, družstvá), považujú sa za maďarské právnické osoby tie:

ktoré sa tak samy označily,
ktoré podľa svojej povahy zriadené boli pre maďarských príslušníkov,
v ktorých väčšina členov (podielnikov na majetku, účastinárov) boli osoby maďarskej národnosti.

ktoré mali vnútornú jednajúcu reč a správu ako aj riadenie maďarské.

ktoré majú sídlo v Maďarsku.

Poznamenáva sa, že prípady tieto sú len príkladmi uvedené a že verejné obchodné spoločnosti a komanditné spoločnosti treba posudzovať ako majetok spoločníkov, ktorí podliehajú ustanoveniam § 1 č. 2 a 3 dekrétu číslo 108 1945 Sb.

2. Fyzické osoby.

a) Podľa č. 2 ods. 1 § 1 dekrétu, t. j. pre príslušnosť k maďarskej národnosti:

aa) maďarských a ríšskonemeckých štátnych príslušníkov maďarskej národnosti, pokiaľ nebývali a nebývajú na území Československej republiky (konfiškujú sa celý majetok).

bb) maďarských, ríšskonemeckých a bývalých československých štátnych príslušníkov maďarskej národnosti, ktorí dobrovoľne opustili územie Československej republiky po uzavretí Dohody, **tedy po 27. februári 1946** (konfiškujú sa tiež celý majetok),

cc) maďarských, ríšskonemeckých a bývalých československých štátnych príslušníkov maďarskej národnosti, ktorí opustili československé územie pred znovuzriadením československej správy (konfiškujú sa celý majetok).

Ak sa však jedná o osobu, ktorá stratila československé štátne občianstvo po-

dľa dekrétu prezidenta Republiky číslo 33/1945 Sb. a ktorá sa neprevinila podľa §§ 1—5 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR, alebo v prípade obvinenia z týchto trestných činov sa dostavila pred československé súdy a bola oslobodená, vzťahuje sa na ňu ustanovenie dodatku čl. V. Dohody o výmene obyvateľstva (má sa započítavať do počtu vymeniť sa majúciich Maďarov a tak sa jej majetok nekonfiškujú).

dd) nehnuteľné majetky všetkých maďarských, ríšskonemeckých a bývalých československých štátnych príslušníkov maďarskej národnosti, ktorí opustili československé štátne územie po znovuzriadení československej správy až do dňa 27. februára 1946. Na osoby, ktoré stratily československé štátne občianstvo podľa dekrétu prezidenta Republiky číslo 33/45 Sb. vzťahuje sa ustanovenie uvedené pod a) a c),

b) Podľa čísla 3 ods. 1 § 1 dekrétu, t. j. pre previnenie:

ee) všetkých osôb maďarskej národnosti bez ohľadu na ich štátnu príslušnosť, pokiaľ sa dopustily činov, skutkov, jednaní atď. podľa čísla 3, ods. 1 § 1 dekrétu.

Pokiaľ by sa však jednalo o osobu, ktorá bola vykázaná na prestahovanie podľa vety 1 čl. VIII. Dohody o výmene obyvateľstva, musí byť dokázané, že bola odsúdená pre trestné činy podľa § 1 a 4 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR

Majetok osoby určenej na prestahovanie podľa vety 2 čl. VIII. Dohody (1000 osôb), keď bola odsúdená pre trestný čin podľa § 5 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR a sú u nej splnené podmienky pre konfiškáciu podľa čísla 3 ods. 1 § 1 dekrétu sa nekonfiškujú.

bb) hnutelné majetky všetkých maďarských, ríšskonemeckých a bývalých československých štátnych príslušníkov maďarskej národnosti, ktorí opustili štátne územie československé po znovuzriadení československej správy až do dňa 27. februára 1946 môžu byť konfiškované iba vtedy keď sa dopustily trestných činov podľa §§ 1 až 4 nariadenia číslo 33/45 Sb. n. SNR. Keď sa previnili trestným činom iba podľa § 5 nariadenia číslo 33/45 Sb. n. SNR, movitý majetok sa im nekonfiškujú, preto, lebo sa budú môcť preň vrátiť. Toto sa vzťahuje aj na takzvaných „anyášov“.

Na osoby, ktoré stratili čl. št. občianstvo podľa dekrétu prezidenta Republiky číslo 33/45 Sb., vzťahuje sa ustanovenie uvedené pod a), dd).

Zdôrazňuje sa zvlášť, že v každom prípade, keď sa jedná o konfiškáciu fyzickej osoby maďarskej národnosti, v prvom rade treba zistiť, či dotyčná osoba nebola vykázaná na výmenu, alebo presťahovanie, a len potom pokračovať ďalej podľa toho, čo bolo vyššie uvedené.

Pri rozhodovaní o tom, či sú splnené podmienky pre konfiškáciu podľa ustanovenia číslo 3 ods. 1 § 1 dekrétu 108/45 Sb. treba mať na zreteli toto:

Ak bola určitá osoba odsúdená podľa §§ 1—4 nariadenia číslo 33/45 Sb. n. SNR, má sa za to, že sú u nej splnené podmienky pre konfiškáciu podľa čísla 3 ods. 1 § 1 dekrétu. (V tomto prípade sa konfiškujú celý majetok, pokiaľ nebol súdom už konfiškovaný. V prípade, že súd konfiškoval už čiastku majetku, konfiškujú sa iba tá časť majetku, ktorá súdom konfiškovaná nebola.)

V prípade odsúdenia podľa § 5 nariadenia číslo 33/45 Sb. n. SNR treba zistiť, či odsúdenie nestalo sa z dôvodu, pre ktorý je majetok podľa čísla 3 ods. 1 § 1 dekrétu konfiškovaný. V prípade kladnom konfiškujú sa celý majetok a to preto, lebo súd v prípade odsúdenia podľa § 5 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR v smysle ods. 2 § 8 cit. nariadenia konfiškáciu majetku vypovedať nemôže.

Ak rozsudok v prípade obžaloby pre trestné činy podľa §§ 1—5 nariadenia číslo 33/1945 Sb. n. SNR doteraz vyneseny nebol, treba konfiškáciu až do vynesenia rozsudku suspendovať, ale ak okresný národný výbor nemá za to, že sú u dotyčnej osoby splnené podmienky pre konfiškáciu podľa čísla 3 ods. 1 § 1 dekrétu. Konfiškáciu majetku ostatných osôb maďarskej národnosti, pokiaľ im možno vytýkať len príslušnosť k maďarskej národnosti, treba predbežne suspendovať.

Ohľadne konfiškácie majetku štátnych príslušníkov štátov spriatelených a neutrálnych, ďalej Talianska, Bulharska, Fínska, Rumunska a Rakúska, pokiaľ sú národnosti maďarskej, obdržaly príslušné národné výbory obežníkom číslo 14076/1-IV/4-1946 príslušné pokyny. Suspendovanie konfiškácie majetku osôb maďarskej národnosti, ktoré sa neprevinily, treba

suspendovať už aj z toho dôvodu, lebo určitý počet Maďarov bude reslovakizovaný a určitý počet zostane po prevedenej výmene resp. po prevedenom presťahovaní aj naďalej na území Československa; prípadne bude v dôsledku mierovej zmluvy s Maďarskom nová Dohoda uskutočnená, v ktorej budú ohľadne majetko-právnych otázok Maďarov určité zvláštne ustanovenia dojednané.

Poznamenáva sa, že Osídľovací úrad, či už na výmenu podľa čl. V. alebo na presťahovanie podľa čl. VIII. Dohody vykázal aj také osoby, ktoré majú podanú žiadosť o zachovanie čl. št. občianstva podľa § 2 dekrétu prezidenta Republiky číslo 33/45 Sb., a príslušné okresné národné výbory im aj vydali osvedčenie „B“ o tom, že sú u nich splnené podmienky pre zachovanie čl. štátneho občianstva, alebo ktoré podaly reslovakizačnú prihlášku.

Pokiaľ sa týka konfiškácie majetku fyzických osôb nemeckej národnosti, poznamenáva sa toto:

Nekonfiškujú sa iba majetky tých osôb nemeckej národnosti, na ktoré sa vzťahuje výnimka podľa čísla 2 ods. 1 § 1 dekrétu. Až na cudzích štátnych príslušníkov nemeckej národnosti, vynímajúc štátnych príslušníkov ríšskonemeckých a maďarských, konfiškujú sa majetok pre príslušnosť k národnosti nemeckej. Konfiškácia podľa čísla 3 ods. 1 § 1 dekrétu prichádza do ohľadu len pri cudzích štátnych občanoch. Postup je upravený podobne ako u konfiškácií majetku cudzích štátnych občanov národnosti maďarskej (obežník 14.076/1-IV/4-1946). Väčšina konfiškovaných výmerov, ktorými boli konfiškované majetky osôb nemeckej národnosti, stala sa právoplatnou, keďže následkom odsunu Nemcov nebolo strany, ktorá by sa proti výmeru mohla odvolať.

Pokiaľ pôjde o nemecké právnické osoby, platí to, čo bolo uvedené pre právnické osoby maďarské (viď IV. c. 1).

Vo všetkých prípadoch konfiškácia je podľa ods. 1 § 1 dekr. 108/45 z konfiškácie vyňatá tá časť hnutelného majetku, ktorej nevyhnutne treba k ukončeniu životných potrieb, alebo k osobnému vykonávaniu zamestnania týchto osôb a ich členov rodiny. Podrobnosti o rozsahu tohto majetku mala stanoviť vláda, čo sa tiež nestalo, preto o veci tejto z prípadu na prípad rozhodujú podľa voľného uvá-

ženia okresné národné výbory, prípadne Fond národnej obnovy.

Ku koncu treba ešte poznamenať, že je podaný už návrh zákona na novelizáciu dekrétu 108/1945 Sb., v dôsledku ktorého bude môcť byť ešte ďalšia časť majetku určitých osôb vyňatá z konfiškácie, resp. konfiškácia do istej miery obmedzená s hľadiska sociálneho a štát. príslušnosti býv. čsl. št. občanov a tiež i ohľadom osôb príslušníkov cudzích štátov.

XI.

Osvedčenia o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti.

Osvedčenia o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti na Slovensku sú vydávané podľa výnosu Povereníctva vnútra zo dňa 12. novembra 1945 č. 2607/4-II/1-1945.

Tento výnos nie je podložený zákonom. Vydanie jednotného zákona pre územie celej Republiky pripravuje Ministerstvo vnútra. Aj v historických zemiach v tomto smere dosiaľ postráda sa zákonná úprava.

U štátnych zamestnancov národná, štátna a ľudovodemokratická spoľahlivosť rieši sa podľa nariadenia SNR zo dňa 23. augusta 1945 č. 99/1945 Sb. n. SNR. Hlavné zásady tohto nariadenia boli prevzaté aj do citovaného výnosu Povereníctva vnútra.

V súvislosti s uvedeným nariadením Povereníctva vnútra vydalo tieto ďalšie výnosy:

zo dňa 4. júna 1946 č. 15820/1-III/2-1946 a

zo dňa 28. októbra 1946 č. 15820/7-III/2-1946.

Každú žiadosť o vydanie osvedčenia o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti prejedná okresná preverovacia komisia, zistí, či ide o osobu slovenskej národnosti, či sa žiadateľ nedopustil zradcovskej, fašistickej alebo kolaborantskej činnosti, pre ktorú bol potrestaný, alebo je vyšetrovaný podľa ustanovení nariadenia č. 33/1945 Sb. n. SNR, alebo či nie je dôvodne podozrelý, že sa takýchto trestných činov dopustil a podľa výsledku vyšetrenia podá užšiemu okresnému národnému výboru návrh na vybavenie. Ak Okresná preverovacia komisia nezistila závažnosti, usnesie sa užší okresný národný výbor vydať žiadateľovi

osvedčenie o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti. Oproti zamietavému výmeru ONV možno v 15-dňovej lehote podať odvolanie na Povereníctvo vnútra. U Povereníctva vnútra agenda táto je vybavovaná v komisiách. Keď je usnesenie komisie jednohlasné, konečné rozhodnutie vydá a podpíše prednosta príslušného oddelenia, ak nie je jednohlasné, o vydaní kladného alebo záporného rozhodnutia rozhoduje sám.

Osobám nemeckej a maďarskej národnosti sa osvedčenie o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti nevydáva, nakoľko v smysle ustanovení § 1 ústavného dekrétu prezidenta Republiky zo dňa 2. augusta 1945 číslo 33/45 Sb. v zásade stratili štátne občianstvo Československej republiky.

Výnimočne sa osobám maďarskej a nemeckej národnosti vydávajú osvedčenia o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti za tých istých podmienok, ako osobám slavianskej národnosti v týchto prípadoch:

a) keď sa na ne vzťahujú ustanovenia § 2 ústavného dekrétu prezidenta Republiky č. 33/45 Sb. Keď dokážu, že ostali verné Československej republike, nikdy sa neprevinili proti národom českému a slovenskému a buď sa činne zúčastnili boja za oslobodenie, alebo trpeli pod nacistickým alebo fašistickým terorom a definitívne bolo im zachované československé štátne občianstvo.

b) Keď v dobe zvýšeného ohrozenia Republiky v úradnom hlásení prihlásili sa za Slováka alebo Čecha a túto okolnosť úradným svedectvom preukážu.

Čechom, Slovákom a príslušníkom iných slovanských národov, ktorí v dobe zvýšeného ohrozenia Republiky prihlásili sa za Maďarov a Nemcov, vydáva sa osvedčenie o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti len, keď boli donútení ku tomu nátlakom alebo okolnosťami zvláštneho zreteľa hodnými a keď dostanú od Ministerstva vnútra v Prahe poľažne od Povereníctva vnútra v Bratislave schválené osvedčenie o národnej spoľahlivosti podľa § 1 ods. 4 ústavného dekrétu prezidenta Republiky č. 33/1945 Sb.

Taktiež zpravidla vydávajú sa osvedčenia o spoľahlivosti krajanom repatriovaným z cudziny, ak im bolo českoslo-

venské štátne občianstvo udelené podľa ústavného zákona číslo 74/1946 Sb. a ak složili štátoobčiansku prisahu.

Obdobne postupuje sa u krajanov presídlených z Maďarska v rámci presídľovacej akcie podľa ústavného zákona číslo 179/1946 Sb., ktorí o presídlení obdržali potvrdenie od Ústrednej presídľovacej komisie v Maďarsku, opatrené klauzulou, že boli touto komisiou preverení. Týmto osobám vydáva sa osvedčenie o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti, i keď neovládajú štátny jazyk.

Dosiaľ niet zákonného predpisu o ustálení charakteristických znakov pre túktorú národnosť. Preto okresné národné výbory nepostupujú jednotne. Zvlášť na pohraničí, kde I. stupňovým úradom politickej správy nemôžu byť smerodajné maďarské štatistiky.

Za tým účelom vydal som výnos pod číslom 11788/1-VI/2-1947, v ktorom uvádzam, že za Maďara považuje Nemca má byť považovaný po dôkladnej úvahe ten, u koho prevažujú charakteristické znaky uvedené v § 12 výnosu Povereníctva vnútra zo dňa 12. novembra 1945 číslo 2607/4-II 1-1945, t. j. jazyk užívaný v rodinnom styku, prislusnosť ku nemeckej alebo maďarskej politickej strane po 6. októbri 1938, alebo priznanie sa ku národnosti pri poslednom sčítaní ľudu.

Keď by len jeden z týchto charakteristických znakov mal stačiť na ustálenie národnosti, mohlo by dôjsť ku nežiadúcim tvrdomiam. Uvediem len niekoľko prípadov:

1. Slovák vzal si za manželku Maďarku, ktorá ešte neovláda slovenský jazyk, v dôsledku čoho obcovacia reč v domácnosti je maďarská.

2. Maďarské štatistiky v pohraničí, o ktorých vieme, že sa na ne spoliehať nemôžeme.

3. Zapísanie do soznamu príslušníkov maďarskej alebo nemeckej strany bez podania prihlášky, ktoré prípady zvlášť na Maďarmi okupovanom území boli časté.

Ohľadom ustálenia národnosti osôb židovského náboženstva bol vydaný samostatný obežník zo dňa 4. júna 1946 číslo 15820/1-1946-III/2, podľa ktorého ak tieto osoby nemôžu pre technické prekážky predložiť doklad o tom, že sa v roku 1938 hlásily k národnosti slovenskej alebo ži-

dovskej, treba ich národnosť zisťovať týmito pomôckami:

1. hlásením sa k slovenskej alebo českej národnosti teraz, podpísaním hlásenia o národnosti pred úradom, policajnou prihláškou a podobne, ak inak vyhovujú podmienkam smerníc pre reslovakizáciu.

2. Znalosťou slovenského alebo českého jazyka.

3. Dokladom o hlásení sa k národnosti slovenskej pred úradmi (napr. vo vojenských evidenciách, policajnou prihláškou a pod.).

4. Dokladom o návšteve školy s vyučovacím jazykom slovenským.

5. Dokladom o hlásení sa k národnosti pri sčítaní ľudu v roku 1930, pričom hociktorý uvedený znak stačí k zisteniu slovenskej národnosti, ak dotyčná osoba bola a zostala verná Československej republike, nikdy sa neprehrešila proti národom českému a slovenskému a ak ich terajší život zodpovedá tomuto duchu.

Výnos tento bol doplnený výnosom zo dňa 23. októbra 1946 č. 14820/7-1946/III/2, podľa ktorého vzťahuje sa len na československých štátnych občanov z dnešného územia Československej republiky.

Podľa došlých mi sťažností niektoré I. stupňové úrady politickej správy vydávajú osvedčenia o národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti aj osobám preukázateľne maďarskej a nemeckej národnosti a preto vydal som v tomto smere úpravu výnosom zo dňa 7. marca 1947 pod číslom 11788/1-VI/2-1947, v ktorom je uvedené, že za Maďara považuje Nemca má byť po dôkladnej úvahe považovaný ten, u koho prevažujú charakteristické znaky uvedené v § 12 výnosu Povereníctva vnútra zo dňa 12. novembra 1945 číslo 2607/4-II 1-1945 vyššie spomenuté. Predložené mi sťažnosti odbojových složíek, prípadne politických strán dám preskúmať, ukladám všetkým ONV, OSK a NV Bratislava a Košice, aby previedli dôkladnú kontrolu už vydaných osvedčení o národnej, štátnej a ľudovo-demokratickej spoľahlivosti a osobám maďarskej a nemeckej národnosti, ktorým tieto osvedčenia boli vydané v rozpore s vydanými ustanoveniami, aby boli tieto odňaté. Súčasne boli vyzvané sekretariáty politických strán a jednotlivé odbojové organizácie, aby cieľom riadne a urýchlene prevedenej revízie vydaných osvedčení

predložili do 15. apríla t. r. soznamy osôb, ktorým podľa ich náhľadu osvedčenia nemali byť vydané.

Je nevyhnutne potrebné, aby otázka národnej, štátnej a ľudovodemokratickej spoľahlivosti bola čím skôr zákonom upravená a v zákone samotnom aby bolo vyslovené, kedy má byť od strán toto osvedčenie požadované.

Stávajú sa prípady, že niektoré úrady a ústavy žiadajú predloženie politickej spoľahlivosti k ústavnému liečeniu, ďalej od osôb umiestených v chudobinci, od robotníkov v ktoromkoľvek sektore zamestnaných a pod. Veľká časť ľudí je nezamestnaných len preto, že neobdržala osvedčenie o politickej spoľahlivosti a tým je hatené prevedenie dvojročného plánu.

XII.

Štátne občianstvo osôb nemeckej a maďarskej národnosti.

Podľa ústavného dekrétu prezidenta Republiky číslo 33/1945 Sb. osoby nemeckej a maďarskej národnosti stratili čl. štátne občianstvo.

Týmto dekrétom je určené, ktorí Nemci alebo Maďari a za akých okolností ostávajú, resp. stanú sa znovu čl. št. občianmi.

1. § 1—3 dekrétu určuje, že na Nemcov alebo Maďarov, ktorí sa v dobe zvýšeného ohrozenia Republiky prihlásili pri úradnom hlásení za Čechov alebo Slovákov sa dekrét nevzťahuje, t. j. títo hoci sú pôvodom Nemci alebo Maďari, tým že sa za celú dobu ohrozenia Republiky pri každej príležitosti hlásili za Čechov alebo Slovákov, čl. št. občianstvo nestratili.

2. § 1—4 dekrétu určuje, že Češi, Slováci a príslušníci iných slovanských národov, ktorí sa v dobe zvýšeného ohrozenia Republiky prihlásili za Nemcov alebo Maďarov, ak k tomuto prihláseniu došlo následkom donútenia, alebo za okolností zvláštneho zreteľa hodných, nemajú byť posudzovaní podľa toho dekrétu za Nemcov, alebo Maďarov, ak Ministerstvo vnútra (Poverenictvo vnútra) schváli osvedčenie o národnej spoľahlivosti, ktoré im vydá ONV po preskúmaní uvedených skutočností.

3. § 3 dekrétu určuje, ktorým Nemcom alebo Maďarom sa zachováva čl. št. občianstvo.

Odst. 1 ustanovuje podmienky pre zachovanie št. občianstva, najmä musia preukázať 1. že ostali verní ČSR, 2. že sa nikdy neprevinili proti národom českému a slovenskému a 3. že sa alebo činne zúčastnili boja za oslobodenie ČSR, alebo že trpeli pod fašistickým alebo nacistickým terorom.

Odst. 2 ustanovuje, kde a dokedy mohli byť žiadosti o zachovanie čl. štátneho občianstva podané a kto o nich rozhoduje, ďalej, že tieto osoby majú byť až do rozhodnutia o ich žiadosti považované za čl. štátnych občianov, ak im príslušný ONV, alebo ak bývajú v cudzine, zástupiteľský úrad vydal osvedčenie (vzor B).

Odst. 3 ustanovuje, že o zachovaní čl. št. občianstva príslušníkom vojenských jednotiek nemeckej alebo maďarskej národnosti rozhoduje z moci úradnej Ministerstvo vnútra na návrh Ministerstva národnej obrany.

§ 3 určuje, ktorým osobám nemeckej alebo maďarskej národnosti a za akých podmienok môže byť čl. štátne občianstvo vrátené. Podľa vyhlášky Ministerstva vnútra číslo 51/1945 Sb. o vrátenie čl. št. občianstva žiadať mohli do 11. II. 1946 len Nemky alebo Maďarky, poľažne maloleté deti, ktorých manžel, poľažne otec nie je príslušníkom nemeckej alebo maďarskej národnosti a preto čl. št. občianstvo nestratil. Ďalej môžu podľa vyhlášky Ministerstva vnútra číslo 254/1946 Sb. do 30. VI. 1947 o vrátenie čl. štátneho občianstva žiadať osoby nemeckej alebo maďarskej národnosti, ktorých manželky sú českej alebo slovenskej národnosti, ak ich manželstvo pred 16. III. 1939 bolo uzavreté a ak toto manželstvo doteraz trvá.

K dekrétu nebolo vydané zvláštne prevádzajúce nariadenie, ale len úradné pokyny pre orgány, ktoré majú za úkol ustanovenia dekrétu prevádzať. Tieto pokyny obsažené sú v obežníku Ministerstva vnútra zo dňa 24. VIII. 1945 číslo A-4600-16/8-1945, ktorý bol tunajším poverenictvom prevzatý a v slovenskej reči v Úradnom vestníku číslo 29, ročník 1945 pod číslom 10.000/1-IV/1-45 publikovaný. Ďalej vydalo Ministerstvo vnútra obežník zo dňa 13. XI. 1945 číslo A-4600/5/10-45-VI/3, ktorým bol predošlý obežník Ministerstva vnútra doplnený a v slovenskej reči ako obežník Poverenictva vnútra pod číslom 8528/1-IV/1-1946 vydaný.

Riadiac sa podľa týchto pokynov ONV (v Bratislave a v Košiciach NV) boly, resp. sú kompetentné prijímať žiadosti, ich opodstatnenosť preskúmať a v prvej inštancii rozhodnúť o tom, či žiadateľovi môže byť vydané dočasné osvedčenie, dľa ktorého rozhodnutia o žiadosti má byť pokladaný za čl. štátneho občana.

Pokiaľ ide o osoby, spadajúce pod ustanovenia § 1 ods. 3 a ods. 4 dekrétu, vyšetri ONV žiadateľom v žiadosti uvedené skutočnosti, zhodnotí predložené doklady, najmä pokiaľ ide o zistenie národnosti, zaujme k veci svoje stanovisko a predloží vec na meritórne rozhodnutie s príslušným návrhom Povereníctvu vnútra.

Pre pokračovanie o žiadosti o zachovanie čl. št. občianstva podľa § 2 dekrétu v smysle pokynov ONV zvolia zo svojho stredú zpravidla trojčlennú preverovaciu komisiu, ktorej povinnosťou je bezodkladne previesť vyšetrovanie a rozhodne, či má byť žiadateľovi osvedčenie (vzor B) vydané. Pred týmto rozhodnutím vyžiada si posudok tri až päť členného protifašistického výboru, složeného z osvedčených a štátne spoľahlivých osôb nemeckej, poľskej, maďarskej národnosti. O jednaní týchto výborov spíšu sa zápisnice, ktoré sa so spismi predložia Povereníctvu vnútra.

Pre tieto komisie sú smerodajné pokyny vyššie citovaným obežníkom vydané, obsahujúce podrobné inštrukcie, ktorí Nemci a Maďari majú byť uznaní ako antinacisti a ako takí príslušnými úradmi legitimovaní.

Pridržiavajúc sa uvedených pokynov, Povereníctvo vnútra pred rozhodnutím o podaných žiadostiach preskúma každý jednotlivý prípad po stránke právnej. K tomuto účelu zostavené sú u tunajšieho úradu trojčlenné komisie, ktorých úkolom je: žiadosti, pripojené ich doklady, prevedené už vyšetrovanie, návrhy preverovacej a antifašistickej komisie a návrh ONV po stránke právnej preskúmať a vypracovať návrh na meritórne rozhodnutie. Ak je žiadosť nedostatočne vystrojená, alebo nesprávne prejednaná, vracia sa na doplnenie. Vyhovujúce žiadosti predkladajú sa na rozhodnutie s príslušným návrhom povereníkovi. Žiadosti, ktoré nie sú opodstatnené, resp., keď nie sú splnené podmienky pre kladné vybavenie, zamietajú sa výmerom.

Doteraz boly vydané osvedčenia o zachovaní čl. št. občianstva podľa § 2 dekrétu asi v 300 prípadoch. Komisiou bolo prejednané asi 5000 prípadov, z toho asi 4000 na zamietnutie, 1000 kladne, z týchto 700 ešte nie je schválených. Do konca tohto mesiaca bude prejednané ďalších asi 15.000 žiadostí, ktoré ešte prichádzajú od ONV. Podľa ústneho dojednania s ministrom vnútra vydávajú sa nateraz len osvedčenia podľa § 2 ods. 3, t. j. príslušníkom čl. voj. jednotiek v zahraničí, maďarskej alebo nemeckej národnosti, ďalej osvedčenia o vrátenie čl. št. občianstva podľa § 3, t. j. Nemkám, alebo Maďarkám, ktorých manžel čl. št. občianstvo nestratil, a Maďarom a Nemcom, ktorých manželky sú českej alebo slovenskej národnosti, ak ich manželstvo bolo uzavreté pred 16. III. 1939 a ostali verní Československej republike a konečne osobám podľa § 1 ods. 4, t. j. Čechom a Slovákam alebo príslušníkom iných slovanských národností, ktorí sa v dobe zvýšeného ohrozenia Republiky prihlásili za Nemcov a Maďarov, ak môžu dokázať, že k tomuto prihláseniu došlo následkom donútenia, alebo okolností zvláštneho zreteľa hodných.

Za účelom zdolania tejto práce bol notársky kurz na 14 dní zastavený, poslucháči tohto kurzu v počte 35 boli k týmto prácam pribraní, takže veci štátneho občianstva Nemcov, ktorí prichádzajú v úvahu pre odsun, budú asi do 31. III. skončené.

Oddeleniu pre veci štátneho občianstva došlo do dňa 1. marca 1947 — 22.196 záležitostí.

Z toho 1. žiadosti o udelenie štátneho občianstva (naturalizácia):

došlo	968
z týchto bolo vyhovené	361
zamietnuté	2
na doplnenie na ONV	108
v priebehu pokračovania	497
2. opčných prehlásení podľa smluvy medzi ČSR a SSSR došlo	960
vydaných opčných osvedčení	212
zamietnutých	252
v priebehu pokračovania	496

3. Podľa dekrétu prezidenta Republiky č. 33/45 Sb. došlo 19.618 žiadostí.

Spôsob prejednávania podľa pripojenej tabuley.

650 podaných záležitostí týka sa rôz-

nych vecí, najmä normatívnych, rôznych dotazov úradov, úpravy atď.

Pokiaľ ide o prevedenie revízie dočasných osvedčení o čl. št. občianstve (vzor B) vydaných okresnými národnými výbormi, poznamenávam, že Povereníctvo vnútra na základe predložených spisov zisťuje, či podmienky pre zachovanie štátneho občianstva sú splnené alebo nie. Ak žiadosť je opodstatnená a žiadateľ vyhovie podmienkam § 2 cit. dekrétu vydá žiadateľovi príslušné osvedčenie. V opačnom prípade sa žiadosť zamieta a tým stráca platnosť aj dočasné osvedčenie vydané okresným národným výborom.

Pri vybavovaní dekretálnych vecí tujšie povereníctvo pokračuje presne podľa úprav vydaných Ministerstvom vnútra, takže jednotný postup pri vybavovaní týchto záležitostí je zachovaný.

Vzhľadom na nastávajúci odsun Nemcov vybavujú sa toho času len žiadosti Nemcov, žiadosti Maďarov so zreteľom na reslovakizáciu sa toho času nevybavujú.

Povereníctvom vnútra bolo zistené, že niektoré okresné národné výbory a OSK vydávaly osvedčenia o československom štátnom občianstve osobám k tomu neoprávneným, bol preto Povereníctvom vnútra vydaný obežník všetkým ONV, OSK a MNV Bratislava a Košice, v ktorom bolo jasne uvedené ktorým osobám môžu byť štátne občianstva vydané. Súčasne bolo nariadené vykonať revíziu všetkých vydaných osvedčení o štát. občianstve. Osvedčenia, ktoré boli vydané proti zásadám uvedeným v obežníku, bolo nariadené okamžite zrušiť. Proti úradníkom ktorí by sa v budúcnosti dopustili podobných nesprávností bude podané trestné oznámenie pre zneužitie úradnej moci.

XIII.

Legislatívna činnosť.

Povereníctvo vnútra podalo v čase od 1. I. do 31. XII. 1946 pre Slovenskú národnú radu celkom 29 návrhov nariadení, z týchto po obnovení SNR (3. sept. 1946) 9, okrem toho niekoľko návrhov nariadení a usnesení pre Sbor povereníkov.

V legislatívnom pokračovaní vyskytujú sa ťažkosti vzhľadom na Dohodu zo dňa 28. júna 1946, podľa ktorej každý návrh právneho predpisu, ktorý sa predkladá Slovenskej národnej rade na usnesenie, vyžaduje súhlas vlády Českosloven-

skej republiky. Ak vláda rozhodne, že predložená osnova upravuje vec, ktorá nepatrí do kompetencie Slovenskej národnej rady, alebo že rieši otázku v rozpore s vládnyim programom alebo platným zákonom, nemôže táto osnova byť predmetom rokovania v plenárnej schôdzke Slovenskej národnej rady. Vo vyhláske č. 66/1946 Sb. je síce uvedené, ktoré veci treba považovať za spoločné, celoštátne-hospodárske, sociálne-kultúrne a administratívne-politické veci, avšak prax ministerstiev pri posudzovaní týchto vecí nie je jednotná. Za takéhoto stavu je mnohokrát nemožné včas docieľiť vydanie normy, potreba ktorej sa javí byť nevyhnutnou v rámci pôsobnosti Povereníctva vnútra. Takéto ťažkosti vyskytujú sa najmä vo veciach, ktoré súvisia so štátnou bezpečnosťou a v ktorých Povereníctvo vnútra potrebuje zmocnenie k rôznym opatreniam, a to normou, vydanou kompetentným zákonodarným sborom. Návrhy, ktoré Povereníctvo vnútra v týchto veciach podalo, narazily na odpor, buď ústredným úradom v Prahe alebo aj na Slovensku. V tomto smere poukazujem na návrh nariadenia o mimoriadnych opatreniach v poštovom styku s cudzinou a pri doprave a rozširovaní tlačív z cudziny a na návrh nariadenia SP o určení rozsahu možnosti použitia výnimiek podľa zákona o ochrane osobnej slobody, domového pokoja, ich dočasnom obsadení, ako o obmedzení iných práv a slobôd po skončení brannej pohotovosti štátu.

Nedošlo doteraz k uskutočneniu návrhov Povereníctva vnútra aj v iných odboroch a tieto návrhy strácajú potom následkom zdĺhavého postupu na aktualite. Tak sa stalo s návrhom na zriadenie samostatného okresu Šahy ktorý bol podaný ešte dňa 18. VI. 1946 s návrhom nariadenia o príročí proti poisťovniam pre pohľadávky, ktoré vznikly pred 30. aprílom 1945 z poisťných smlúv na území Slovenska dočasne okupovanom cudzím štátom ktorý návrh bol rozoslaný na legislatívne pokračovanie ešte dňa 30. VIII. 1946 a návrhom nariadenia, ktorým sa dopĺňuje nariadenie o zriadení pracovných táborov, ktoré byly predložené na legislatívne pokračovanie dňa 23. XI. 1946.

Z návrhov celoštátnych noriem, pripravených pre vládu, treba poukázať najmä na návrh zákona o sľedení niektorých predpisov o platových a služobných

pomerach štátnych a iných verejných zamestnancov. Tento návrh zmocňuje vládu, aby upravila platové a služobné pomery štátnych zamestnancov na Slovensku podľa obdoby predpisov platných v zemiach Českej a Moravskosliezskej a bol predložený Ministerstvom financií po pripomienkovom pokračovaní ešte dňa 30. septembra 1946 vláde, nestal sa však doteraz normou, ačkoľvek je v eminentnom záujme štátnych zamestnancov na Slovensku.

Ťažkosti zapríčiňuje tiež oneskorené dodanie návrhov celoštátnych noriem na pripomienkové pokračovanie ústrednými úradmi v Prahe, čo ide na úkor včasného vybavenia pripomienok.

Hospodárenie s rozpočtovými prostriedkami Povereníctva vnútra.

Návrh rozpočtu Povereníctva vnútra na rok 1947 bol zostavený reálne pri dodržaní smerníc vydaných Ministerstvom financií a zásad všeobecnej úspornosti. Napriek tomu bol návrh rozpočtu pri pojednávaní tohto Povereníctvom financií a v rozpočtovom výbore značne snižený. V dôsledku toho sníženia nastávajú pri hospodárení s rozpočtovými úvermi určité ťažkosti, zvlášť v tých prípadoch, v ktorých nastaly nové okolnosti, ktoré vyžadujú zvýšené náklady, na ktoré pri zostavovaní rozpočtu nemohlo byť pamätané. Sú to menovite osobné opatrenia (zrovnoprávnenie vydatých zamestnankýň so slobodnými, úprava zvláštneho drahotného prídavku, pokiaľ ide o zvýšenie výšky hranice, znovuprijatie prepustených zamestnancov a to vo väčšine prípadoch vo vyšších platových stupniciach, zmena sľavy na železničiach, zvýšenie diét a nocľážneho atď.), ako aj vecné opatrenia (zvýšenie niektorých poštových poplatkov a iné).

Povereníctvo dopravy žiada od Povereníctva vnútra hradenie dopravných trov v spojitosti s odsunom Nemcov vo výške asi 15,000.000.— Kčs. V súvislosti s dokončením odsunu Nemcov, keďže tento nebol, ako bolo predpokladané do konca roku 1946 ukončený, vyskytnú sa ďalšie výdavky v sume asi 10,000.000.— Kčs, takže celá potreba bude činiť v roku 1947 úhrne asi 25,000.000.— Kčs. Povereníctvo vnútra požiadalo Povereníctvo finan-

ci, aby na tieto výdavky bola povolená kontokorentná záloha do výšky 25,000.000.— Kčs.

Umiestenie podriadených úradov, menovite úradov ONV je na mnohých miestach nevyhovujúce, keďže patričné budovy boli vojnovými udalosťami na mnohých miestach značne poškodené a opravné práce neboli ešte všade prevedené. Na mnohých miestach, ako napríklad v samej Bratislave nielo zodpovednej budovy na umiestenie Úradu ONV, čomu sa dá odpomôcť jedine postavením novej budovy. Povereníctvo vnútra požadovalo, aby novostavby budov pre úrady ONV, ako aj rekonštrukcie dotýčajúcich budov boli pojaté do dvojročného budovateľského programu. Táto požiadavka nebola ale plne splnená a do dvojročného budovateľského programu boli pojaté len okresné sídla v počte sedem, a to: Bratislava (2,000.000.— Kčs), Banská Bystrica (2,000.000.— Kčs), Lučenec (1,000.000.— Kčs), Medzilaborce (1,300.000.— Kčs), Sobranec (7,000.000.— Kčs), Veľké Kapušany (600.000.— Kčs) a Želiezovce (3,000.000.— Kčs). V ostatných prípadoch, kde je potrebná novostavba, alebo rekonštrukcia, prevádzajú sa prípravné práce tak, aby po ukončení dvojročného budovateľského programu mohlo sa ihneď prikrčiť k prevedeniu dotýčajúcich stavieb.

XV.

Personálny stav.

I.

Systemizácia.

Povereníctvo vnútra podalo návrh na dočasnú systemizáciu služobných miest v rezorte Povereníctva vnútra ešte zprávu zo dňa 18. augusta 1945 číslo 5/145-I/1-1945.

Tento návrh bol personálnou komisiou, zriadenou pri Úrade Predsedníctva Sboru povereníkov už preskúmaný a odporúčaný na schválenie Sborom povereníkov.

II.

Počet personálu.

Terajší stav personálu v zamestnanec-kých kategóriach verejnej správy vnútornej v ústredí a na podriadených úradoch je tento:

Úradníci právni	247	oproti system. menej o	110
„ archívni	5	„ „ „	1
„ poisťno-techn.	—	„ „ „	2
„ aktuárski	160	„ „ „	3
„ notárski	1194	„ „ „	126
„ účtovní	241	„ „ „	27
kanc. úradníci	272 + 1	smluvný „	40
zamestnanci pom. kanc. služby	879 + 49	„ oproti system. viac o	335
kanc. zriadení	271 + 11	„ „	70
zriadení pre odbor. služby	8	menej	8
príslušníci SPS doteraz nepreradení	13	viac	13
spolu: 3351		viac	101

Ako vidno, zatiaľ čo vo vyšších zamestnaneckých kategóriách je oproti systemizačným dátam nedostatok, pri nižších kategóriách sa javí nadstav. Tento nadstav vznikol tým, že v revolučných časoch si ONV samotné prijímali sily, ktoré nutne potrebovaly. Kanc. sily teraz na mnohých miestach nahrádzajú referentov (najmä právnikov), ktorých je v tunajšom rezorte značný nedostatok. Vzhľadom na zvýšenú zapaženosť v rezorte Povereníctva vnútra (vojnové škody, odsun, presídlenie, štátne občianstvo, polit. spoľahlivosti atď.) sú títo zamestnanci plne zamestnaní.

Okrem vyššie uvedených zamestnancov pôsobia v rezorte vnútra tiež tzv. smluvní tajomníci v počte 151. Služobný pomer týchto je upravený smluvou, podľa ktorej dostávajú počiatočné služné

III. plat. stupnice zamestnancov pomoc. kanc. služby. Otázka ich preradenia do II. služobnej triedy v kategórii obecných a obvodných notárov sa prejednáva.

Pre vybavovanie agendy verejného zásobovania obyvateľstva v obciach zamestnáva Povereníctvo vnútra u tých úradov MNV, ktoré z vlastných prostriedkov nie sú ich schopné platiť, tzv. smluvné zásobovacie sily v počte 791 smluvných kanc. pom. síl. Na každý úrad MNV prideľuje sa najviac jedna takáto sila. Všetky tieto sily, pokiaľ podliehajú prevereniu podľa nar. 99/1945 Sb. n. SNR, boli už preverené.

Terajší stav personálu v zamestnaneckých kategóriách civilných zamestnancov NB v ústredí a na podriadených úradoch je tento:

úradníci právni	17	oproti system. menej	48
úradníci aktuárski	66	„ „ menej	231
úradníci kanc. služ. triedy III.	—	„ „ menej	110
kanc. úradníci služ. triedy IV.	42	„ „ menej	73
zamest. pom. kanc. služ.	223 + 5	smluvných viac	73
kanc. zriadení	34	viac	8
zriadení pre odb. služ.	11 + 3	„ viac	14
Spolu: 401		menej	367

f) Veľkému nedostatku civilných zamestnancov NB je čiastočne odpomôžené tak, že tu vypomáhajú príslušníci uniformovaného Sboru NB.

III.

Terajší stav preverenia.

Zo zamestnancov v zamestnaneckých kategóriách verejnej správy vnútornej v ústredí a na podriadených úradoch,

ktorí teraz konajú službu, bolo preverených na a) 2235, na b) 128, na b), c) 14, na c) 8, výnimky boli udelené 6 Nemcom a 14 Maďarom, doteraz nebolo preverených 112. Zamestnancov, ktorí nepodliehajú prevereniu, je v tunajšom rezorte v kategóriách verejnej správy vnútornej v ústredí a na podriadených úradoch 834. Úhrnom teda 3351 zamestnancov. V tomto počte nie je zahrnutých 159

smluvných tajomníkov NV, ktorí nepodliehajú prevereniu (noví zamestnanci) a 791 smluvných zásobovacích síl, ktoré boli preverené.

Zo zamestnancov v zamestnaneckých kategóriách civilných zamestnancov NB v ústredí a na podriadených úradoch, ktorí teraz konajú službu, bolo preverených na a) 129, na b) 3. Výnimka bola udelená 1 Maďarovi. Doteraz nepreverených je 13. Zamestnancov nepodliehajúcich preverovaciemu pokračovaniu je 255. Úhrnom 401 zamestnancov.

Zamestnanci vykazovaní ako doteraz nepreverení, neboli doteraz preverení v dôsledku toho, že sa ešte neskončilo trestné pokračovanie, ktoré sa vedie proti nim a ľudových súdoch, alebo doteraz nebolo skončené vyšetrowanie o ich politickej spoľahlivosti.

IV.

Premiesťovanie zamestnancov.

Rezort Povereníctva vnútra sa vyhýba prekladaniu zamestnancov, nakoľko je to len možné a so záujmami služby slučiteľné. K preloženiu zamestnanca prikráča, len keď to vyžaduje mimoriadne naliehavý verejný záujem, miestne potreby alebo pomery, alebo zvláštneho zreteľa hodné záujmy zamestnanca, keď tieto možno do súladu uviesť so záujmami verejnými. Systematicky sa však prekladajú na čisto slovenské územie zamestnanci, ktorí pracovali u maďarskej správy na prinavrátanom území. Podobne i presídlenci z Maďarska sa služobne zadržujú na čisto slovenské územie.

Pri prekladaní zamestnancov robí ešte stále veľké ťažkosti nedostatok bytov. V dôsledku toho skoro každému preloženému zamestnancovi vzniká nárok na diéty a nočné z titulu vedenia dvojitej domácnosti.

V.

Nedostatky personálne.

Tunajší rezort trpí veľkým nedostatkom kvalifikovaných zamestnancov, najmä právnikov. Najhoršie je to s právnickým dorastom. Rezort vnútra nedostal od oslobodenia z Právnickej fakulty ani jediného právnika. Celý právnický dorast prijatý od oslobodenia do služieb rezortu vnútra, keď nepočítam s presídlencami z Maďarska, (ktorí sa musia ešte len slo-

venský učiť) sú dvaja Slováci a jeden Rus. Je to stav katastrofálny a možno mu odpomôcť len náležitým honorovaním mladých právnikov.

Celkove rezort Povereníctva vnútra trpí nedostatkom úradníkov I. a II. služobnej triedy, najmä úradníkov zapracovaných. Čiastočne je nedostatok tohto úradníctva (vzhľadom k systemizácii nedostatok 269) krytý nadstavom pomocného kancelárskeho zamestnanectva (oproti systemizácii nadstav 295). V dôsledku toho na mnohých miestach musia schopnejší kancelárski zamestnanci nahrádzať referenta.

Tunajší úrad má značné ťažkosti s obsadzovaním prinavráteneho a najmä vojnou zničeného územia. Preloženie zamestnanca do týchto území má obyčajne v zápäti množstvo intervencií v prospech zamestnanca, ktorý tam nechce prejsť a často sa stáva, že schopní zamestnanci, aby sa vyhli preloženiu do týchto krajov, vystupujú podľa §§ 84—86 Služobnej pragmatiky zo štátnej služby. To je príčina, prečo prinavrátene územie, ale najmä vojnou zničené východné oblasti štátu nie sú ešte náležite obsadené kvalifikovaným úradníctvom. Odpomôcť by sa tu dalo len zvýšeným honorovaním služby v týchto krajoch.

XVI.

Revízná činnosť.

Revíznym oddelením, poľažne účtovným oddelením pre revíziu Povereníctva vnútra a exozitúrou revízneho oddelenia v Košiciach v čase od 1. septembra 1946 do 1. marca 1947 bola vykonaná revízia u 33 ONV poľažne OSK, u 7 MNV poľažne MSK, u 5 oblastných veliteľstiev NB.

(Pri revíziach ONV poľažne OSK bolo zistené, že

a) je značný nedostatok konceptného úradníctva vôbec, keďže najlepší úradníci odišli do iných rezortov. Preto ONV si vypomáhajú tým spôsobom, že schopnejších kancelárskych zamestnancov poverujú konceptnou službou, či už ako referentov alebo pomocných referentov. Tento spôsob svojpomoci má za následok, že sa prejavuje veľký nedostatok kancelárskych síl, najmä zapracovaných, čo má zase za ďalší následok, že kancelárska manipulácia viazne.) referenti nedostávajú

na čas pridelenú dennú poštu, táto nie je riadne vystrojená, preto spisy sa vracajú registratúre na správne vystrojenie alebo doplnenie, čím sa zas oddiaľuje meritórne vybavenie vecí.

Pre nedostatok kvalifikovaného pomocného personálu referenti, aby spisy urýchlene boli vybavené a vypravené, sú nútení vykonať aj také práce, ktoré by vlastne pomocný personál mal konať.

b) Na miestach vedúceho úradu ONV a najmä v okresoch politicky exponovaných sa najlepšie osvedčujú úradníci s kvalifikáciou dlhoročnej praxe a širším administratívnym rozhľadom a ktorí sa už ako bývalí okresní náčelníci dobre osvedčili.

c) Pre upevnenie autority prednostu úradu ONV alebo vedúceho úradu (obvodného úradu) MNV by značne prispelo, keby tieto úradné osoby ex offio boli **povinné použiť právo véta proti usneseniam samosprávnych sväzkov** nokiaľ týmito opatreniami alebo usneseniami bol porušený zákon, pokračovaním spôsobená škoda alebo bol ohrozený verejný záujem. Pri danej praxi upozornenia prednostu ONV alebo MNV so strany prednostu úradu resp. vedúceho úradu MNV to rušive pôsobí na spoluprácu, obzvlášť ak politická orientácia predsedu a prednostu úradu resp. vedúceho úradu sa neshodujú, lebo začiatočná nedôvera u ľudových orgánov voči úradníctvu ešte vždy nie je úplne odstránená. Toto sa ukazuje obzvlášť škodlivo u MNV.

d) Úradovanie ešte vždy zápasí s istými ťažkosťami pre nedostatok potrebných zákonníkov, predpisov, pokynov, príručiek najmä z doby prvej Republiky, ktoré vojnovými udalosťami boli poväčšine zničené. Tento nedostatok je obzvlášť citeľný tam, kde na čele okresov alebo obcí stoia ľudia bez potrebných skúseností.

Naiväčšie a najväčšie nedostatky sa ukázali v správnom účtovaní a hospodárení samosprávnych sväzkov, a to nedostatok odborných síl a nedostatok predpisov a smerníc.

Zpracované sily odišli do iných rezortov, novopriaté sily, ktoré dotiaľ buď vôbec nevykonávaly túto agendu alebo len čiastočne, ani pri najväčšej usilovnosti a pocitu zodpovednosti nemohly zabezpečiť riadny chod tejto služby, lebo Povereníctvo vnútra nemalo možnosť za-

riadiť ich školenie v takom rozsahu, ako si táto agenda vyžaduje.

Revízne oddelenie sa snažilo prispieť k organizovaniu a usporiadaniu tejto agendy nielen vydaním podrobných písomných smerníc, ale hlavne častejšími prehliadkami a to obzvlášť v tých úradoch, kde personál je najmenej oboznámený s platnými predpismi. Boly to predovšetkým obce a okresy na prinavrátenom území, kde vo väčšine prípadov sú miesta úradníkov obsadené novoprijatými silami, alebo vôbec nie sú obsadené. Ďalej byly navštívené tie úrady, oproti úradovaniu ktorých sa vyskytly konkrétne sťažnosti.

e) Ako z výkazu vyššie uvedeného je vidno, revízne oddelenie nebolo vstave venovať vonkajšej službe tú usilovnosť, akú by si jej význam zasluhoval. Príčinou toho je hlavne nedostatok úradníkov — právnikov s potrebnými skúsenosťami pre túto službu. Do konca roku malo oddelenie okrem prednostu oddelenia, ktorý bol v tom čase súčasne prednostom aj iného oddelenia, len jedného právnicka a dvoch notárov. Od 1. januára má spolu s prednostom už dvoch právnikov a dvoch notárov, ktorý počet ďaleko nedostačuje. Do tohto oddelenia nemožno dostať právnikov, lebo služba je duševne a telesne veľmi namáhavá. Po stránke duševnej vyžaduje od referentov zvýšené a rozsiahle znalosti a vedomosti a pri vykonávaní revízie vyžaduje od referenta čo najintenzívnejšie sústredenie sa, aby jednak mohol vec správne posúdiť, jednak aby podľa potreby na mieste samom ihneď správne rozhodol o spôsobe odstránenia zistených nedostatkov.

Po stránke fyzickej je táto služba spojená s mnohým strádaním, ako nevýdatnou stravou, nevhovujúcim ubytovaním nepriaznivými poveternostnými pomermi, ktoré často ohrožujú zdravie, k čomu sa pridružujú ešte nadmierne opotrebovanie šatstva a obuvi. Všetko toto znamená naďvďavky pre dotvčných úradníkov. Preto táto služba predpokladá v prvom rade lásku a idealizmus k povolaniu.

f) Keďže pre nedostatok času a úradníctva revízne oddelenie nemôže uskutočniť to, aby do dvoch rokov všetky väčšie obce resp. MNV byly zrevidované, oddelenie, resp. jeho úradníci zostavili praktické príručky pre prednostov úradu

ONV a pre vedúcich úradov MNV. V týchto príručkách sú stručne shrnuté najpotrebnejšie zákonné normy, predpisy a pokyny jednak pre správne vedenie úradu, jednak pre správne vykonávanie tak

administratívnej agendy ako aj účtovnej a pokladničnej služby, takže sú cennými pomôckami tak pre predsedov ONV a MNV, ako aj pre prednostov úradov ONV a MNV.

O d p i s.

Kriminálna ústredňa v Bratislave.

útvár.

Číslo: 799/46-III-E.

V ý k a z
kriminálno-štatistický
 za mesiac 10., 11. a 12. 1947.

Porad. číslo	Označenie trestného činu	Trestné činy				Páchatelia			Z celkového počtu páchateľov.		
		Celkom spáchané	Vystopované	Nevystopované	Dodat. vystop. (spáchané v predch. mes. a rok.)	Muži	Ženy	Mladí	Celkom páchateľov	Zločinci a povel.	Cigáni
1	vražda	35	22	13	3	47	5	2	54		3
2	zabitie	82	75	7		90	16		106	2	
3	vydieračstvo	33	32	1	1	31	1	6	38		
4	lúpež	79	51	28	1	124	3	6	133		
5	vyhnanie plodu	33	31	2		19	21		40		
6	poškodenie na tele	1713	1698	15		1911	188	62	2161		56
7	násilné smilstvo	29	28	1		23		6	29		3
8	homosexualita a iná pohlavná zvrátenosť	6	6			7	1		8		1
9	iné trestné činy proti mravnosti	167	167			199	13		212		4
10	podpaľačstvo	323	177	145	38	230	49	61	340		5
11	poškodenie cudzieho majetku	445	402	43		421	50	26	497		9
12	iné nebezpečné jednanie proti osobe a majetku (atentáty, sabotáže a pod.)	155	142	13		158	8	12	178		1
13	vylámanie pokladníc	6			1						

Porad. číslo	Označenie trestného činu	Trestné činy				Páchatelia			Z cel. počtu páchatelov		
		Celkom spáchané	Vystopované	Nevystopované	Dotatč. vystop. (späťh. v predch. mes. a rok.)	Muži	Ženy	Mladi	Celkom páchatelov	Zločinci z povol.	Cigáni
14	iné vlámanie	740	300	440	173	401	21	51	473	33	42
15	krádeže motorových vozidiel	27	25	2		28	—	1	29	2	
16	krádeže bicyklov	704	101	603	156	139	2	17	158	9	1
17	krádeže vreckové	110	43	67	1	47	21	11	79	3	5
18	krádeže zveri (pytliactvo)	181	177	4		214	1	25	240	1	3
19	iné krádeže	4192	2976	1216	206	3013	586	323	3922	82	212
20	ukrývačstvo	456	453	3	4	438	80	12	530	1	11
21	podvody	468	451	17	5	423	51	3	477	6	13
22	sprenevery	315	310	5	1	293	39	6	338	1	2
23	falšovanie peňazí a cenných papierov	14	11	3		10	2	—			
24	iné falšovania	122	120	2		123	10	4	137		1
25	ostatné súdne trestné činy	3383	3292	91	19	3227	402	77	3706	2	64
Úhrn:		13818	11090	2728	609	11616	1570	7111	3897	142	439
Celkový počet zatknutí:											1453
Celkový počet oznámení:											13446

Nehody	Počet nehód	Počet usmrtených osôb	Počet zranených osôb	Hospodárska škoda
Nehody železničné:	43	17	14	8,457.835
Nehody automobilové:	344	55	288	3,084.763
Nehody iné:	225	79	127	9,999.195
Úhrn:	612	151	429	21,511.793

V Bratislave 15. februára 1947.

Prednosta KRIUS
plk. Stančík v. r.

Slávna Slovenská národná rada! Dodatkom k mojej zpráve Vás prosím, aby ste mne a mojím orgánom podľa vašich možností boli nápomocní. Nie som príslušníkom žiadnej politickej strany. Hľadám preto oporu u Vás bez rozdielu a snažne vás prosím, aby ste i sami pôsobili k takému vývoju, aby úrad a najmä Sbor Národnej bezpečnosti staly sa ustanovizňami skutočne nadstranníckymi výlučne len vo službách národa a štátu, lebo len v tomto prípade budú používať tieto dôležité složky štátnej moci, ktoré mám česť riadiť a viesť, dôvery všetkých nás a nášho ľudu. (Potlesk).

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Oznamujem, že podľa usnesenia Predsedníctva Slovenskej národnej rady rozprava o tomto exozé bude v najbližšom zasadnutí pléna Slovenskej národnej rady.

Nasleduje tretí bod programu, ktorým je zpráva právneho a kultúrneho výboru o návrhu Predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o opatreniach v oblasti filmu na Slovensku podľa § 2 dekrétu prezidenta Republiky čís. 50/1945 Sb. Zpravodajcom je člen Slovenskej národnej rady pán Dr. Lubomír Baar. Dávam mu slovo.

Člen SNR Dr. Lubomír Baar:

Slávna Slovenská národná rada!

Zpráva právneho a kultúrneho výboru o návrhu predsedníctva Slovenskej národnej rady na vydanie nariadenia o opatreniach v oblasti filmu na Slovensku podľa § 2 dekrétu prezidenta Republiky čís. 50/1945 Sb. Dekrét prezidenta Republiky čís. 50/1945 Sb. uzákonil ďalekosiahle opatrenia v oblasti filmu. Ukázalo sa však, že citovaný dekrét má značné nedostatky jak po stránke právnej, tak aj materiálnej. Preto v kultúrnom a informačnom výbore Ústavodárneho národného zhromaždenia bolo v hlavných rysoch dohodnuté, že matéria bude znova upravená celoštátnym zákonom ako definitívne riešenie.

Jednou z právnych nedostatkov spomínaného dekrétu je to, že povinnosti uložené dosavadným prevodzovateľom, správnejšie majiteľom podnikov uvedených v § 1 ods. 1 a 2 citovaného dekrétu sa ustanovením § 2 ods. 1 tohto dekrétu ob-

medzuje výslovne iba na prevodzovateľov v zemiach Českej a Moravskosliezskej, alebo v colnej cudzine. Nevzťahujú sa teda na prevodzovateľov a majiteľov na Slovensku. Na Slovensku sa však aj ustanovenie § 2 ods. 1 dekrétu prevádzalo a až na nepatrné výnimky dôsledne previedlo, ale bez opory v zákone.

Všetky opatrenia v oblasti filmu vykonané podľa ustanovenia citovaného paragrafu by tedy na Slovensku boli neplatné. Tomuto chce aspoň dodatočne zabrániť a dať právny podklad faktickému stavu navrhované nariadenie Slovenskej národnej rady.

Právny výbor dňa 25. februára t. r. sa rozhodol, že nepredloží plénu Slovenskej národnej rady žiadne nariadenie, ktoré by malo spätnú platnosť. Avšak tento návrh nariadenia Slovenskej národnej rady prešiel právnym výborom a bol schválený ešte pred týmto vyhlásením a tiež z tých dôvodov, že by štátu veľmi veľká miliónová ujma nastala vtedy, ak by sme toto nariadenie neodhlasovali, preto odporúčam, aby Slovenská národná rada odhlasovala v tej forme, ako je jej predložený tento návrh a aby mu dala aj spätnú platnosť. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Nasleduje rozprava o prednesenej zpráve. K slovu sa hlásia dvaja členovia Slovenskej národnej rady, a to pán Pavel Styk a Juraj Pavlík. Udeľujem slovo pánu Pavlovi Stykovi, členovi Národnej rady.

Člen SNR Pavel Styk:

Slávna Slovenská národná rada!

V súvis s predloženým návrhom z poverenia Klubu členov SNR za Komunistickú stranu Slovenska mám hovoriť o filmovníctve a dovoľte mi, prosím, aby som sa nakrátko dotkol aj rozhlasu a Zpravodajskej agentúry Slovenska, pretože tieto ustanovizne svojím spôsobom konajú tú istú činnosť ako aj film.

Úvodom dovoľte mi pripomenúť všeobecne známu skúsenosť, že film, najmä dobre vytvorený sugestívnou vizuálnou silou pôsobí na státisíce, ba milióny divákov, vyvoláva v nich podnety, rozhodnutia, často vedie aj k mimovoľným činom. Práve preto môžeme hľadiť na film ako na akúsi veľmoc, svrchovane reálnu, kto-

rú chtiac-nechtiac musí rešpektovať a o nej uvažovať každý verejný činiteľ, zvlášť však politik, sociolog a menovite pedagóg.

Z nedávnej našej minulosti pripomeňme si napríklad nemecké filmy, akým rafinovaným spôsobom soznámaly celý svet s nemeckým spôsobom života, s nemeckým svetonáhľadom, s nemeckou rečou, spevom, hudbou atď., ako vnášaly aj do slovenských duší jed nacistu a pripravovali pôdu pre germánsku nadvládu a pre našu a slovanskú skazu. A že film takto sugestívne môže ovplyvňovať jednotlivcov celé zástupy, práve preto mu treba venovať zvýšenú a čo najdôkladnejšiu pozornosť aj v Slovenskej národnej rade. Viem, pánovia a dámy, že problém filmovníctva úzko súvisí s náhľadom na život. Preto, ako o umení vôbec, tak aj o filme sú medzi komunistami a nekomunistami zásadne rozdiely, ale pritom všetkom shodujeme sa všetci v tom, že ide nám predovšetkým o zdarný vývin jednotlivcov i celého nášho národa a najdôležitejšou spoločnou úlohou našou je zdokonaľovať život na našom Slovensku a v našej Československej republike. To znamená, že sa máme všetci pričínať, aby sme odstraňovali to, čo u nás život kazí a špatí a aby sme podporovali, zveľaďovali to, čo život robí lepším a krajším. A pod týmto zorným uhlom treba nám hľadiť aj na filmy a na všetko, čo s nimi súvisí. Veď vytykáť a ľutovať treba, že aj tento veľkolepý moderný vynález zneužilo prebujnené sebecko na zveľaďovanie svojich ziskov.

Ako film, ktorý bol vytvorený len pre zárobok, otravuje smýšľanie a vrhá ľudí do duchovného cynizmu, na to aspoň tento príklad:

Filmové noviny, týždenník pre československý film písal nedávno o dopise, v ktorom pisatelia-študenti, žiaci hrdo priznávajú svoju lásku k nekultúrnym pôžitkom a kričia v tom dopise: „Neberte nám naše braky a kýče! Dajte nám kýče!“ Dopis, chcem veriť je ojedinelý úkaz, ale poukazuje na krízu mládeže. A či len mládeže? Či mladí netancujú, ako im dospelí pískajú? V biografoch bývajú demonštrácie proti filmom hodnotným a obecnstvo žiada si braky — produkty bez myšlienok, bez ideálov. Pokladníci biografov hovoria, že umelecky i obsahovo bezcenné filmy s hodnou dávkou sexualitý nesú peniaze

do pokladnice a hodnotné diela bývajú veľmi často slabo navštevované. „My chceme filmy, kde sa môžeme smiať a kde do nás nepumpujú tendencie a propagandy!“ — takto sa vyslovila istá dáma a zaiste je mnoho aj medzi vzdelanými dospelými, ktorí podobne smýšľajú i žijú, bez uvažovania, bez presvedčenia, nevšímajúc si, že žijeme na prelome časov, na úsvite celkom iného nového sveta, ako bol starý.

Tu len tak mimochodom podotknem, slávna Slovenská národná rada! Duchovný a mravný úpadok, čoho prejavy som v súvisi s brakovými filmami spomínal, istí povrchne mysliaci odporcovia za vinu kladú pokroku, modernizmu, no a zvlášť komunizmu. Komunisti vraj zbavili ľudí idealizmu, oni zavinili zhmotárenie a mravnú skazu. Lenže, dámy a páni, dnešná spoločnosť, dospelí a mladí sú výslednicou tej civilizácie a výchovy, ktorú cez mnohé a mnohé stáročia inšpirovaly a viedly neraz vplyvom neobmedzeným práve tie inštitúcie, ktoré odsudzujú dnes komunizmus. A keď by aj naozaj sme pripustili, že komunizmus je na vine tej všetelijakej mravnej skazy a úpadku duchovného, akáže to bola výchova, ktorá na prvý náraz komunizmu bola rozrušená a vplyvu zbavená? A ešte jedno. Filmy, tie ľahké, zábavné, na smiatie, zväčša sú to americké a anglické, sú zväčša mládeži neprístupné, kdežto zase na sovietske, teda komunistami, tými takzvanými bezbožníkmi vyrobené filmy, môžu chodiť aj deti bez akéhokoľvek pohoršovania. (Hlas: „Sotva, u nás nie!“)

Páni a dámy, nie v komunizme, ani nie v pokroku, ale celkom inde je koreň zla a skazy, v zhnílych složkách starej civilizácie a v ich metódach, ktorými zneužívané boly a sú večné pravdy náboženské a mravné. Ale na tieto otázky ťažko nájdeme vhodné odovode. No, všetci si svorne uvedomujeme, že s filmom je spojená veľká sociálna a národná zodpovednosť. A za slovenskú mládež i za vývin dospelých sme mv. členovia Slovenskej národnej rady, pred Bohom, pred vlastným svedomím i pred históriou plne zodpovední. Nikto z nás nechce z biografov odstrániť veselohry, ale i tieto nech podávajú veľké a správne myšlienky, nech učia žiť, nech pomáhajú riešiť problémy života. Nemôžeme súhlasiť s filmami, ktoré život skresľujú, ktoré podávajú prípadv rýchleho zbohatnutia bez poctivej a užitočnej práce. Týmto spôsobom odvá-

dzajú sa ľudia od tvrdej skutočnosti, ktorá je celkom iná aj v tej zámožnej Amerike, ako lesk a nádhera.

Ziadame si filmy, ktoré idú ruka v ruku s pracujúcim človekom; upravujú ho, ako poctive premáhať ťažkosti podľa hlasu živého svedomia a s cítením zodpovednosti. Pri takýchto hodnotách a tendenciách radi odpustíme, ak je film aj nie celkom dokonalý a nádherne veľkolepe vypravený po stránke výtvarnej, nech len zreteľne podáva riešenie problémov, ktoré život donáša a požaduje.

Nesmieme počúvať na hlasy cynizmu, žiadajúce braky a kýče; nesmieme si pustiť z ruky film, túto veľmoc, ktorá zvýšenou mierou utvára dušu dnešného pokolenia. Túto veľmoc musíme ovládať a usmerňovať, nedáme sa pomýliť nijakou dočasnou popularitou, ani zväbiť finančnými úspechmi, ale máme na zreteli budúcnosť národa a štátu, za čo sme plne zodpovední

Slávna Slovenská národná rada!

Dekrétom prezidenta Republiky č. 50/1945 Sb. bolo poštátnené celé filmovníctvo v ČSR. Tomu je už vyše poldruha roka, čo sa poštátnenie na Slovensku sto-percentne uskutočnilo aj v praxi. Nešťastnou shodou okolností však § 2 tohto dekrétu bol tak štylizovaný, že jeho platnosť sa nevzťahovala na Slovensko. Trvalo to teda 20 mesiacov, kým sa podarilo dostať pred plénum SNR návrh, ktorý má nahradiť a doplniť chýbajúce ustanovenia § 2 spomínaného dekrétu. Tento návrh nariadenia SNR ukladá povinnosť vlastníkom a držiteľom odovzdať všetky prevádzkové prostriedky v oblasti filmu do vlastníctva štátu.

Na Slovensku sa poštátnenie v smysle spomínaného dekrétu, čiže návrhu nariadenia SNR, § 2 týka predovšetkým kinematografických prevádzovní, za ktoré sa ich býv. majiteľom poskytne v smysle príslušných zákonných ustanovení primeraná náhrada. Poštátnenie filmovníctva na Slovensku týka sa predovšetkým právnických osôb, z ktorých väčšina bola nepriateľská štátu, teda príslušníci HG, DP, HSLS, atď., čiže na tieto by sa aj tak vzťahoval zákon o konfiškácii nepriateľského majetku. Aby bol možný rozkvet slovenského filmu, potrebuje k tomu dve základne, a to umeleckú a finančnú. Finančnú základňu slovenskému filmu

dávajú práve poštátnené kiná. Z výnosov týchto je totiž umožnená výroba slovenských celovečerných i krátkych filmov, ďalej je umožnená výstavba jednak technicko-výrobných statkov, jednak kinematografických prevádzovní. Účelom však je základňa umelecká, ktorá musí dávať verejnosti diela hodnotné. Účel bez prostriedku nemožno však uskutočniť a tak bez poštátnenia kín by nebolo ani umeleckej základne.

Poštátnenie umožňuje zhustenie siete kín, ktorá v minulosti nebola priamo úmerná čo do počtu obyvateľov v zemiach českých. Poštátnený film stal sa tak najúčinnejším kultúrno-výchovným prostriedkom širokých mäs nášho ľudu, súc zbavený súkromno-podnikateľského neblahého vplyvu. Uvedomujúc si dostatočne veľký význam poštátnenia filmovníctva, schvaľujeme návrh § 2 dekrétu č. 50/1945 Sb. s tým vedomím, že pre ďalší zdarný rozkvet poštátnenia v obore kinematografie musia byť splnené aj formálne právne náležitosti.

Oneskorenie predloženia tohto návrhu pred plénum SNR treba si však dostatočne vysvetliť a objasniť. Od poldruha roka filmoví pracovníci predložili niekoľko návrhov na nariadenie Slovenskej národnej rade, Povereníctvu informácií, ktoré najako zámerne toto úsilie znemožňovalo tým, že celkom v opačnom smere snažilo sa vnieť medzi bývalých kinomajiteľov verziu, že dekrét prezidenta Republiky o poštátnení na Slovensku neplatí. Na opodstatnenie tohto tvrdenia uvediem konkrétny prípad. Povereníctvo na prednesenie tejto svojej tézy snažilo sa dosadiť do podniku Slofisu namiesto osôb, ktoré vlastne celé poštátnenie na Slovensku do dôsledkov previedly, takých ľudí, ktorí nielen že nemali k poštátneniu filmu kladný pomer, ale stavali sa priamo proti poštátneniu, či už opakovaním spomínanej verzie Povereníctva, alebo zdôrazňovaním, že menšie kiná sú nerentabilné a v dôsledku toho je ich treba zpod poštátnenia vyňať, hoci rentabilnosť alebo nerentabilnosť toho-ktorého kina musíme klasifikovať pod zorným uhlom jeho kultúrno-výchovného poslania medzi širokými vrstvami nášho ľudu. Z doterajších hospodárskych výsledkov činnosti poštátnených kín na Slovensku je zrejmé, že tieto sú ako celok vysoko aktívne.

Poštátnenie kín vykazuje zrejmy úspech. Stačí uviesť, že obrat v štátnych kinách činí ročne asi 140 miliónov, t. j. o 150 a 200% väčší, ako bol obrat všetkých kín v rokoch 1940 až 1944, pokiaľ boli v súkromných rukách.

Poštátnenie kín znamená desiatky miliónov výťažkov pre štát, ktoré čiastky sa môžu použiť na vybudovanie a zveľaďovanie slovenskej filmovej výroby a zdokonalenie a rozšírenie siete kín do najmenších aj najzapadlejších slovenských dedín, čo má nesmierny kultúrno-politicko-výchovný význam pre najširšie vrstvy nášho ľudu.

Každý z vás by očakával, že príslušný rezort a ľudia stojaci na čele Povereníctva informácií s nadšením sa pustili čo najskorej realizovať dekrét prezidenta o poštátnení filmovníctva. Ale čoho sme boli svedkami? Boli sme svedkami práve opačného postupu. Boli sme svedkami toho, že Povereníctvo informácií hamovalo uskutočnenie poštátňovacieho dekrétu. Sú v našich rukách jasné dôkazy na to, že určití ľudia, chcúci znemožniť alebo zoslabiť dekrét prezidenta Republiky o poštátnení filmovníctva za podpory a pomoci najvyšších činiteľov Povereníctva informácií mali v úmysle z účinnosti poštátňovacieho dekrétu vylúčiť určitú značnú časť kín. A či nie je dostacujúcim dôkazom nechoty Povereníctva informácií obstaráť zákonný podklad pre poštátnenie filmovníctva, keď platnosť § 2 dekrétu prezidenta Republiky, ktorý hovorí o odovzdaní prevodzovacích prostriedkov filmovníctva, zámerne poldruha roka nerozšírilo na Slovensko?

Povereníctvo informácií išlo však ešte ďalej: poštátnenie filmovníctva na Slovensku hatilo tou mierou, že vyhlasovalo, že dekrét prezidenta Republiky na Slovensku neplatí a tým v mnohých prípadoch podporovalo býv. kinomajiteľov, aby poštátňovací dekrét nerešpektovali a prevodzovacie prostriedky a výnosy z kín neodvádzali. Povereníctvo informácií namiesto toho, aby sa snažilo čo najrýchlejšie nahradiť nedostatok a nesprávnu štylizáciu dekrétu, pokiaľ sa týka § 2, t. j. odovzdanie prevodzovacích prostriedkov do vlastníctva štátu a namiesto, aby sa postaralo o urýchlené rozšírenie tohto § 2 na územie Slovenska, volilo iný postup, a to vyvodilo z nedostatku dekrétu práve

opačný záver, t. j. že poštátnenie filmovníctva na Slovensku sa uskutočniť nedá. S týmto stanoviskom však nesúhlasilo vtedajšie vedenie Slofisu, ktoré sa snažilo dôsledne a v intenciách zákonodárcu poštátnenie filmovníctva na Slovensku uskutočniť. Bol to úmorný zápas, ale len vďaka neohrozenému boju týchto nekompromisných ľudí poštátnenie na Slovensku sa úspešne uskutočnilo, ako to doterajšie výsledky jasne dokazujú.

Nie div, že p. prezidiálny šéf Povereníctva informácií, pán Dr. Jesenský sa nahneval na týchto ľudí a snažil sa ich odstrániť. Len takto sa dá vysvetliť úporná snaha pána povereníka Dr. Belluša a jeho poradcu Dr. Jesenského za každú cenu uskutočňovateľov poštátnenia filmu nahradiť ľuďmi, ktorí prejavili ochotu slúžiť záujmom súkromno-kapitalistickým a nie záujmom štátnym. Pán povereník informácií odstraňoval a odstraňuje ešte aj teraz účastníkov odboja, vedúcich úradníkov z tohto odboru a z filmového podniku zo strannických a už spomenutých dôvodov, nahrádza ich príslušníkmi istej strany a zasahoval priamo a pomocou týchto svojich ľudí do vedenia podniku spôsobom podniku škodlivým. Obmedzoval právomoc výkonných orgánov a tým ohrozoval plynulý chod podniku. Personálne zásady povereníka išly dokonca tak ďaleko, že určoval a nariaďoval Slofisu vymenovať ním označené osoby za správcov kín len preto, lebo boli príslušníci jeho strany a ním chcel nahrádzať ľudí zaslúžilých zo zahraničného a domáceho odboja a už ľudí zapracovaných. (Hlas: „Ako Bezek!“) Keď uvážite, že je 300 správcovských miest, uznáte dôležitosť aj tohto nemiestneho zákroku. Povereníctvo informácií vykonanými personálnymi zmenami chcelo ovládať aj distribúciu vo filmovníctve a účinok týchto zásahov môžete vidieť v tom, že dnes sa jednostranne uprednostňujú sa filmy americkej a inej produkcie. Dnes, keď robíme slovanskú politiku, keď zdôrazňujeme príchynnosť k SSSR, mali by sme sovietske filmy za každú cenu propagovať už aj preto, lebo prinášajú nové hodnoty, nový pohľad na život, elán do budovateľskej práce a z týchto filmov široké vrstvy slovenského ľudu sa môžu len poučiť a povzbudiť. (Hlasy: „O kolchozoch!“)

Slávna Slovenská národná rada!

Vrháme však pohľad na filmové týždenníky. Filmová kronika, ktorá by mala veľký význam v propagácii budovateľského programu, mala by sledovať budovanie nového Slovenska, veľké úsilie slovenského ľudu v splnení dvojročnice, pracovný elán slovenských robotníkov a roľníkov v podnikoch, závodoch a na poliach, výstavbu a úspechy nového ľudovo-demokratického režimu. Z tohto všetkého tieto týždenníky málo čo ukazujú. Nízku úroveň slovenského zvukového týždenníka, neodborne vedeného za Slovenského štátu exponovaným gardistickým činiteľom potvrdí každý návštevník našich kín, ba musel ju potvrdiť aj orgán DS „ČAS“, ktorý nedávno ostro kritizoval slabú úroveň našej filmovej kroniky. Nepočuli sme však ani raz o úmysle poverenika informácií vymeniť tohto neschopného vedúceho, za človeka schopnejšieho, skutočného odborníka. (Hlasy: „Za komunistu!“)

Naša verejnosť z dennej tlače vie dostatočne, že neprešlo ani štvrt' roka, aby poverenik pod titulom výmeny doterajších vedúcich za tzv. „skúsených dlhoročných“ odborníkov nebol vyhadzoval z podniku tých osvedčených vedúcich činiteľov, ktorí poštátne biografiu vykonali a podnik bez závady viedli a že by ich nebol nahradzoval násilne vyťahovanými veličinami. Môžem vám prezradiť podľa doložených dát, že to boli vždy iba príslušníci odboja, čo sa ukázali podľa pána poverenika neschopnými na tieto miesta a boli to vždy členovia istej veľkej strany (hlasy z lavice: „KSS! Zbytočne útočiť na stranu!“), prípadne iní neorganizovaní, ale osvedčení bývalí ľudáci, ktorých ako takzvaných odborníkov dával na tieto miesta. Akí to boli odborníci, najlepšie vysvitá z jeho posledného opatrenia zo dňa 11. marca 1947, kedy musel odvolať pred pol rokom ním menovaných tzv. dlhoročných odborníkov s 20-ročnou praxou a dať na ich miesto nových, pravda zasa svojich ľudí. Každému v podnikových veciach znalému človekovi je jasné, aké nesmierne pracovné a hospodárske škody utrpí podnik, v ktorom sa ako špinavá bielizeň vymieňajú riaditelia, len a len zo strannicko-politických príčin.

A tieto neporiadky nie sú len vo filme, ale aj v rozhlase a v zpravodajskej

službe. Denné rozhlasové zprávy, ktoré rediguje Zpravodajská agentúra Slovenska, sú zamerané svojím obsahom v zahraničnej politike prílišne smerom na západ a neukazujú takú úctu a lásku naproti SSSR, ako by to bolo treba pestovať a zveľaďovať v našom slovenskom národe. Treba tu zdôrazniť, že také informovanie, aké robí ZAS pod falošným rúškom objektívnosti, podryva dôveru širokej slovenskej verejnosti a politiku, ktorú vykonáva naša vláda a prezident Republiky, ktorí jednoznačne zaraďujú náš štát do sväzku politiky slovanských národov, kde vedúce miesto zastáva práve SSSR. Ešte väčšiu dezorientáciu šíri ZAS prostredníctvom rozhlasu vyzdvihovaním tých zprávy, ktoré preferujú jednak podniky DS, jednak ciele a program tejto strany. Takto jednostranne motivovanými zpravami s tendenciou nielen protikomunistickou, ale i proti ostatným stranám NF a proti všetkým záujmovým a odbojovým organizáciám podporuje poverenik informácií a jeho politická kamarila snahy tých složiek slovenského národa (hlasy: „To je urážka!“), ktorým nevoní nový sociálny a štátoprávny poriadok ČSR. (Hluk.) Ako príklad najväčšej štátno-politickej nezodpovednosti uvádzam zpravu, vysielanú rozhlasom na Veľkonočný pondelok o 12.30 hod., ktorá vyznela v tomto smysle: ZAS uviedla budapeštiansku úradnú zpravu o priebehu celoslovensko-maďarských rokovaní o výmene obyvateľstva medzi ČSR a Maďarskom. V tejto zpráve sa hovorí o ochote maďarskej vlády vyriešiť tieto problémy, pričom vraj maďarskej vláde robí ťažkosť čsl. delegácia, ktorá nie je ochotná v určitých hospodárskych otázkach ísť v ústrety. Ak by tieto rokovania skončili neúspechom, treba to pripísať na vrub nechoty československej delegácie. (Hlasy: „Vy Ste tomu verili?“ „Od kedy máte ten prejav napísaný, veď je to už stará vec?“) Po tejto zpráve bezprostredne a bez každého komentára nasledovalo vyhlásenie maďarského predsedu vlády Nagya o zahraničnopolitickej situácii Maďarska.

Z tejto zprávy markantne vyplývalo, že Maďarsko vedelo si vyriešiť vzájomné vzťahy a menšinové otázky s Južosláviou, Rumunskom a blahovoľne poskytlo všetky menšinové práva najmä slovanským menšinám v Maďarsku, naproti tomu k takémuto vyriešeniu nedošlo s ČSR,

na čom nesie vlnu československá vláda. Obsirnejšie vysvetľovať, do akého svetla stavia takáto zpráva ČSR v očiach domácich i zahraničných poslucháčov, je zbytočné uvádzať.

Pán poverenik informácií zneužíva rozhlas v ranných prehľadoch, v ktorých sústavne citujú sa tie state z dennej tlače, ktoré strannicko-politicky útočia proti výdobytkom našej národnej revolúcie, zásadne uvádzajú útoky na KSS, ako aj na iné strany NF. (Hlasy: „Na ktoré?“) pritom neuvedú ani v jednom prípade state z ostatných časopisov, objektívne kritizujúcich nesprávny postup DS, alebo jeho činiteľov. Tieto state sú najčastejšie brané zo štvavej a bulvárnej rubriky „do živého“.

Pán poverenik informácií v otázke čistoty verejného života a v otázke bližšieho sa súdu nad Tisom a spol. nevykonal ani najmenší pokus v nijakom sektore informácií priviesť verejnosť na správne skutočnosti, zodpovedajúce náhľadu o zločinnosti tejto fašistickej vlády (hlasy: „Už je po ňom! To je už staré“). Na zľahčenie tých referátov, ktoré podávané boli z Národného súdu, uvádzal ZAS 15 minút pred týmito referátmi svoje zprávy z Národného súdu v takom zameraní, že boli veľmi často v príkrom rozpore s oficiálnymi referátmi rozhlasu, vyzdvihujúc tie časti denného rokovania, ktoré podpieraly obhajobu a zamlčovali objektívne dôkazy obžaloby. Iste nie je ťažko uhádnuť, prečo to robil pán poverenik informácií prostredníctvom svojich činiteľov v ZAS-e, keď si pripomenieme politickú dohodu DS pred voľbami (Hluk).

Uvediem, slávna Slovenská národná rada, ešte jednu nesprávnu a nehoráznú a politickú nezodpovednosť tých, ktorí vedú v rozhlase politiku DS, ktorá neumožnila prejavy poslancov Národného shromaždenia Falfana a Holdoša z pohnútok vyložené strannických, naproti tomu pripúšťajú v rečiach činiteľov DS nielen veci, ktoré naprosto vyhovujú politickým intenciam DS (potlesk a smiech), ale ktoré sú proti intenciam vlády a NF. Ako príklad uvádzam z prednášky poslanca DS Jozefa Mjartana zo dňa 19. I. 1947, v ktorej úsilie našej vlády a NF v roľníckej politike bagatelizuje a svádza na strannicko-politický záujem komunistický, čím vnáša zmätok do radov našich roľníkov. Ako ďalší príklad na priame hanobenie

pripravovanej osnovy zákona o poľovníctve zneužíva rozhlas p. Dr. Ladislav Ruman pre úzke strannické záujmy DS v rozhlasovom prejave dňa 15. decembra 1946, z ktorého citujem. Hovorí p. Dr. Ruman: „Viem, že osnova nového poľovného zákona vyvolala v radoch poľovníkov nielen na Slovensku, ale aj v Čechách a na Morave veľký rozruch. Nečudujem sa tomu. Veď, ak by táto osnova mala byť uzákonená, poľovníctvo celého štátu by bolo veľmi poškodené a pochybujem o tom, žeby sa mohlo vyšvihnúť na takú úroveň, akou sa mohlo pýšiť pred druhou svetovou vojnou.“ (Potlesk). Začo môžeme považovať takúto prejavy, ak nie za úzko-strannické zneužívanie štátneho aparátu, ktorý má slúžiť celému národu a štátu a nie jednej strane. (Hluk.) Domnievame sa, že všetky tie milióny, ktoré štát venuje na budovanie rozhlasu, sú takýmto spôsobom zneužívané v prospech jednej strany, čo sa prieči základným zásadám o poslaní tejto ustanovizne, ktorá má byť síce politická, ale nie strannická.

Zmienky zasluhuje aj neproduktívna a často programu NF zámerne škodlivá tendencia činnosti tlačového odboru Povereníctva informácií. V tejto súvislosti poukazujem na rôzne bulletinové tlačového odboru, z ktorých mnohé sú úplne zbytočné, bezvýznamné. Tlačový odbor vydáva napr. prehľad dennej slovenskej tlače a dodáva ich s dvoj- až trojdňovým oneskorením redakciám, úradom a členom SNR, ako keby redakcia a členovia SNR nesledovali slovenskú tlač priamo z novin. Prítom prinášajú prehľad dennej tlače úplne tendenčne tak, že vyberajú z denníkov tie state, ktoré podporujú politiku DS. Je priamo drzé, keď v úradnom orgáne Povereníctva informácií sa odciťujú štvavé články z rubriky „Času“ (hlas z lavice: „A v Národnej obrode!“) „do živého“. Tak isto strannicky sú vyberané state pre cudzo-jazyčné bulletinové Povereníctva informácií, ktoré sú zahotené proti strane komunistickej a veľmi často aj proti zriadeniu nášho štátu. Preto sa právom pýtame, komu slúži Povereníctvo informácií touto svojou činnosťou? Či nie je to podkopávanie existencie tohto nášho štátu?

Tlačový odbor Povereníctva informácií vydáva česky písaný bulletin „Slovensko dnes“ pre české redakcie. V tomto bulletinu tiež zámerne tendenčne infor-

muje českú tlač o pomeroch na Slovensku spôsobom stranníckym.

Tretí odbor - publikačný vydáva obrázkový týždenník „Domov a svet“. Tento časopis je hodne pasívny a financuje sa zo štátnych prostriedkov. Očakávali by sme, že za štátne peniaze sa koná aspoň nejaká informačná alebo ľudovo-výchovná služba pre štát, ale keď si vezmete do ruky hociktoré číslo tohto časopisu, zistíte, že prináša siahodlhé články o poslednej móde, o kozmetike pre ženy, o živote nejakého exotického afrického kmeňa, ale nenájdete zdravú reportáž zo slovenských závodov, z pracovného náboru slovenského robotníctva a roľníctva, nevidíte obrázy o skutočnom dnešnom Slovensku, nevidíte propagovanie dvojročného plánu, neukazujú hrdinov slovenskej práce, ale pochybné postavy nezaujímavých ľudí. Tento časopis stojí úplne pod vplyvom p. prez. šéfa Dr. Jesenského a jeho časté zasahovanie do obsahu a úpravy zapríčinilo, že z redakcie vystúpili jej najschopnejší členovia. (Hluk.)

Pritom sa robia v administrácii tohto časopisu všelijaké machinácie. Bolo by účelné, keby Najvyšší kontrolný dvor sa bližšie pozrel na šafárenie so státisícami, ktoré sa vyberajú na inzerciách. Boli by sme veľmi zvedaví, kedy sa skončilo vyšetrovanie s finančnými machináciami, začaté vo veci vyúčtovania z inzertných príjmov.

Kultúrny bulletin rediguje Dr. Grajciar, býv. tajomník HSLS, ktorý pochopiteľne sa nezmieňuje o článkoch, ktoré sa objavili v pokrokových časopisoch. Tak isto prezidiálny šéf zasahuje a usmerňuje obsah časopisu „Ozvena sveta“, ktorý vydáva Povereníctvo, zakazuje uverejniť články, ktoré sú písané v pokrokovom duchu.

Na Povereníctve informácií sú ľudia zámerne vyberaní z radov ľudí kompromitovaných, ktorí necitia spolu s dnešným režimom a ktorí majú k našim revolučným výdobytkom záporný postoj. Niet sa čo diviť, keď sa čo raz opakujú aféry pre zámerne nesprávne informovanie zahraničných návštevníkov o pomeroch na Slovensku. Títo cudzinci, či sú to zahraniční novinári, alebo politickí činitelia, nedostávajú informácie v duchu vládneho programu a v duchu Národného frontu, ale čisto v stranníckom duchu DS. Niektoré prípady boli tak krikľavé, že ponosy

hostov sa dostaly do Prahy a vyvolaly pozornosť našich ústredných úradov. Je známe aj z dennej tlače vyhlásenie ministra zahraničných vecí, ktoré potvrdilo, že k nemu došli sťažnosti o tom, že boli na Slovensku tendenčne a nemiestne informovaní. (Povereník informácií Dr. Beluš: „Pán minister to už odvolal! To je už stará vec!“).

Povereník a prezidiálny šéf vysielajú do zahraničia iba príslušníkov svojej strany a obmedzujú alebo znemožňujú kompetenciu úradníkov, ktorí sú príslušníci inej strany bez ohľadu na ich schopnosť alebo nadanie.

Hoci rozpočet Povereníctva informácií to umožňuje, dodnes Povereníctvo informácií neprodukovalo ani jednu brošúrku alebo publikáciu o Slovensku, ktorá by plnila ľudovo-výchovný cieľ. Niet jednej jedinej brošúrky, ktorú by Povereníctvo informácií vydalo v cudzej reči o význame Slovenského národného povstania, o hospodárskych sociálnych a kultúrnych pomeroch na Slovensku.

Další odbor Povereníctva informácií sa volá „Národný odboj“. Ale pýtam sa, načo tento odbor je, a čo doteraz vykonal? Od oslobodenia nepodarilo sa Povereníctvu informácií do dnešného dňa spracovať ani najmenší úsek tejto historickej epochy slovenských dejín a nepublikovalo ani len jednu jedinú publikáciu, ak neberieme do úvahy práve teraz vydanú Čajákovu spomienkovú knižku. Či nie je hanba, že o Slovenskom národnom povstaní vyšla obsiahla publikácia ešte v Londýne 1944, či nie je hanba, že Ministerstvo informácií, teda Česi vydaním brošúry nás prešli? Aj „Vojenský historický ústav“ v Prahe vydal už zle-nedobrou publikáciu o národnom povstaní, ale Povereníctvo informácií za dva roky sa nemohlo zmôcť na spracovanie a vydanie aspoň takejto publikácie!

Po týchto pripomienkach, ako Povereníctvo informácií zneužíva svoj aparát a príslušné podniky na strannícke ciele, právom sa pýtame, čo Povereníctvo informácií vykonal na spopularizovanie ľudovo-demokratického systému, na propagovanie programu vlády, čím prispelo pri očistení nášho verejného života, čo vykonal pre utúženie bratstva Čechov a Slovákov, pre vytvorenie priaznivého ovzdušia, pre konštruktívne spolunažívanie týchto dvoch národov, ako bojovalo na vykyno-

žení ľudáctva, akým spôsobom pomáhalo pri rekonštrukcii Slovenska, aké akcie podniklo pri propagovaní predsedníctva Slovákov z Maďarska? Tieto všetky otázky Poverenieťvo informácií malo si položiť pri svojom vzniku a dnes mali sme len konštatovať túto prácu, ktorá pre náš národ a štát je tak dôležitá. Ale akože môže pán povereník informácií splniť všetky tieto úlohy, keď sa snaží zbaviť dobrých pracovníkov preto, že sú príslušníkmi druhých politických strán a obklopuje sa ľudákmi, ktorí boli nepreverení, alebo preverení len veľmi ťažko. Ktorá politická legitimácia dala pánu povereníkovi informácií toľko právomoci, aby doslova zneužil moc, ktorú mu dáva nariadenie v otázke preverenia zamestnancov? Je totiž známe, že pán povereník informácií nerešpektoval ani jeden návrh preverovacej komisie pri Poverenieťve informácií a preveril všetkých zamestnancov proti návrhu preverovacej komisie. Uvádžame tu prípady býv. tajomníka Gašparovho Otta Obucha, Kota, Lisála, Habáňa, Gécyho a mnoho iných. Okrem toho, že sa pán povereník informácií obklopuje ľuďmi viacmenej kompromitovanými, ako napr. Dr. Grajciarom, Dr. Hudákom, Kallayom, synom býv. župána Slov. štátu, ktorý falošne informuje zahraničných hostí, Eugenom Markovičom, riaditeľom Habáňom, býv. osobným tajomníkom Dr. Kosu a zbavuje sa naproti tomu povereník informácií odbojových pracovníkov, ak nie sú príslušníkmi jeho vlastnej partaje. (Hlasy: „Například?“ Hluk.) Pán povereník informácií spolu s p. Dr. Jesenským vykonal celý rad takých personálnych zmien, ktoré boli diktované čiste stranníckymi motívami a ktoré mali za cieľ odstrániť osvedčených a schopných úradníkov len preto, že boli príslušníkmi komunistickej strany, aby ich mohli nahradiť živelami často ľudákymi.

Bolo by dobre a predsa nebolo by dobre, mám tu dáta, mám tu údaje, ale neuvádzam všetko z tej personálnej politiky. Tak napríklad pán povereník Dr. Belluš ihneď po svojom nastúpení pozbavil Dr. Mrliana funkcie zástupcu povereníka, určil ho za prednostu V. odboru, ale po niekoľkých mesiacoch pozbavil ho bezdôvodne aj tejto funkcie a preložil ho na referát dvojročného plánu.

Andreja Plávku zaslúžilého účastníka Národného povstania, ktorý bol pred-

nostom tlač. odboru, pozbavil tejto funkcie, aby ho nahradil mladým redaktorom „Slowakische Rundschau“ Melesom, neskoršie Dr. Šulanom (Hlas: Dr. Šulan bol zahraničný vojak!) a t. č. Petrom Suchanským. Alebo funkciu prednostu osobného oddelenia po odchode Dr. Horského sveril kompromitovanému býv. tajomníkovi Dr. Kosu, Ludovitovi Habáňovi. A tento kompromitovaný človek, za Slovenského štátu tri razy povýšený, rozhodol o služobných veciach odbojových a ilegálnych pracovníkov.

Michala Považana, prednostu filmového odboru, zaslúžilého účastníka povstania, chce odstrániť bez príčiny a nahradiť exponovaným režimistom Slovenského štátu Dr. Michalom Hudákom, ktorý vo svojej osobe kumuluje tri funkcie.

Slávna Slovenská národná rada! Je zrejmé, že sústavné odstraňovanie zapracovaných, zaslúžilých ľudí, úradníkov, odborníkov zapríčinilo očividný úpadok výkonu a pracovnej morálky. Prezídium Poverenieťva informácií zrejme ide o hatenie úloh tohto Poverenieťva, aby miesto osvetovej ľudovej výchovy a kultúrno-politickej činnosti celý aparát mohli postaviť do služby svojej strany. Pri všetkých týchto zásahoch nerešpektoval pán povereník informácií závodnú radu a odborovú organizáciu, čím sa zrejme dokazuje, že je proti výdobytkom našej národnej revolúcie.

Slávna Slovenská národná rada! Mám tu ešte rôzne údaje o finálnom hospodárení o tomto poverenieťve, keďby ste sa o toto zaujímali, to si môžete prečítať, ale radšej nejdem ďalej reči šíriť. (Hlasy: „Von s tým, chceme počuť!“).

Takýto postup vo veciach osobných a finančných nemôže vnášať pracovný kľud u zamestnancov Poverenieťva informácií (hluk, smiech) a v ich zákone ich len demoralizuje.

Všetky tieto tu uvedené fakty, ktoré osvetľujú, ako pán povereník informácií so svojimi ľuďmi hrubo zneužíva aparát Poverenieťva informácií na vyložene strannícke ciele, ako aj vnáša rozvrat vo vnútri rezortu a príslušných podnikov, ktoré patria do právomoci Poverenieťva informácií. Tieto všetky veci, ktoré som tu uviedol a mohol by som ešte aj viac uviesť (hlasy: „Ďalej pokračovať!“ Hluk.), nepodávam preto, aby som zlomyseľne kritizoval, ale chcem, aby sa pri tejto vý-

znamnej našej inštitúcii pri filme, rozhlase a Zpravodajskej agentúre slovenskej stala základná radikálna náprava. Vraciam sa tam, odkade som vyšiel, že sme zodpovední za výchovu vzdelanostnú, kultúrnu a mravnú svojho národa, svojej mládeže, svojej budúcnosti a preto film, rozhlas a ZAS musia byť v rukách spoľahlivých, v rukách takých ľudí, ktorí sa osvedčili za ilegálnej práce, za domáceho a zahraničného odboja, ľudí, ktorí sa zúčastnili nášho Slovenského národného povstania. Len takíto ľudia sú hodní toho, aby nás kultúrne a duchovne viedli. (Potlesk.)

A týmto svoj prejav končím z poverenia Klubu Komunistickej strany a oznamujem, že návrh predložený odhlasujeme v nádeji, že sa stane radikálna náprava pri Povereníctve informácií. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Ďalším rečníkom je člen Slovenskej národnej rady pán Juraj Pavlík. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR Juraj Pavlík:

Slávna Slovenská národná rada!

Ak čakáte odo mňa repliku na reč môjho predchodcu, mylíte sa. Ja len jedno dám k tomu, to, čo naposledy môj predrečník povedal, t. j., aby na čele Povereníctva informácií stál ilegálny pracovník a takým ilegálnym pracovníkom náš pán povereník Dr. Belluš myslím je, má zásluhy. (Potlesk.)

Poviem Vám svoju reč tak, ako som si ju pripravil a ako mi ju nikto natlačene nedal. (Hlas z lavice: „To nikto nepopiera.“)

Slávna Slovenská národná rada!

Jedinou základnou normou, ktorá rieši a upravuje na tento čas pomery v našom filmovníctve, je dekrét prezidenta Republiky čis. 50/1945 Sb. Týmto dekrétom stal sa vlastníkom a prevádzovateľom všetkej filmovej činnosti v Republike štát. A hoci sa v úvode dekrétu hovorí, že bol vydaný na návrh vlády a po dohode so Slovenskou národnou radou a hoci z prvého jeho paragrafu jasne vidieť, že dekrét má platiť pre celé územie Republiky, nevedno, ako sa stalo, že pôsobnosť § 2, ktorý hovorí o tom, že všetci doterajší majitelia a prevádzovatelia sú povinní odovzdať kiná i so všetkým zariadením štátu, bola obmedzená platnosťou len na zem Českú

a Moravsko-sliezsku. Dekrét však i tak v celom svojom rozsahu bol hneď od počiatku prevádzaný i na Slovensku a preto Predsedníctvo Slovenskej národnej rady predložilo nariadenie, ktorým by sa platnosť § 2 i legálne vzťahovala na Slovensko. Je isté, že celý tento dekrét nesie na sebe pečat revolučnosti, jeho rýchleho spracovania a vyžadoval by novelizácie, lebo sú dnes už veľmi zjavné i jeho nedostatky. Uvediem len niektoré z nich. Dovoľte však, aby som najprv uviedol kladné snahy zákonodarcu, ktoré každopádne z tohto dekrétu vyplývajú. Pri pozornom prečítaní dekrétu čis. 50/1945 dôjdeme k záveru, že snaha zákonodarcu bola veľmi dobrá, lebo chcel, aby poštátnením všetkej filmovej činnosti

1. zamedzil neodôvodnené obohacovanie jednotlivcov a spôsobil, aby zisky z výroby, požičiavania a z premietania filmov slúžili našej širokej československej verejnosti (potlesk),

2. aby pozdvihol kultúrnu úroveň filmovníctva tým, že by sa pod dozorom štátu dbalo tak pri výrobe domácich filmov, ako aj pri dovoze filmov z cudziny na kvalitu a výchovnú hodnotu filmu,

3. aby sa dosiahlo podstatného zlepšenia pri výstavbe, dobudovaní a úprave našich kín, aby ony už svojim vzhľadom a svojim zariadením pôsobili na estetický cit nášho ľudu a aby reprodukčné a premietacie kinoaparáty boli dokonalé, aby tak obraz i zvuk boli bezchybné.

Preto z tohto dôvodu plne súhlasíme s dekrétom a jeho § 2 na Slovensko uvádzame.

Táto snaha zákonodarcu sa však 100% nekryje s dnešnou skutočnosťou, ktorú dnes po dvoch rokoch poštátnenia filmovníctva môžeme najmä v našich kinách pozorovať. Chcem poukázať najmä na jednu vec, kde poštátnenie nepovažujem práve za najšťastnejšie, ale keďže sa už v skutočnosti stalo, je potrebné i tu zjednať prevádzajúcimi orgánmi určitú nápravu. Myslím na toto: do roku 1939 značnú časť kinolencii, ktoré udeľoval štát, vlastnily významné, pre národ a štát opravdu vysoko zaslúžilé kultúrne a dobročinné inštitúcie, a to Sokol, Československá obec legionárska (potlesk), Matica slovenská (potlesk), Slovenská liga (potlesk), Červený kríž (potlesk). Tieto inštitúcie sú poštátnením kín veľmi poškodené a ich čin-

nosť podstatne obmedzená. Mnohé z uvedených inštitúcií starali sa svedomite i o prosperitu a rozvoj kín, stavali moderné budovy, kupovali premietacie aparáty najnovšieho typu. Spomeniem napríklad len nádhernú budovu kina v Novom Meste nad Váhom, postavenú tamojšou telocvičnou jednotou Sokol. Telocvičná jednota Sokol v Modre začala so stavbou modernej budovy v roku 1938, v budove mali byť dva veľké sály 12×20, telocvičný a kino-sál. Budova je nedostavaná, Jednota mieni ju dostaviť, ale je možné, aby z prípadných oných 5% príjmu, ktoré platí štátna správa ako nájomné, amortizovala Jednota zvýšený náklad, ktorý jej tým vznikne? Buďe môcť štátna správa zakladať nové kiná a stavať pre ne vhodné budovy, keď dnes v čase najväčšej konjunktúry je, a ja zdôrazňujem, že je z 255 kín na Slovensku istý počet kín pasívny. Môžem Vám to prehľásiť, lebo v sobotu som hovoril s kontrolným orgánom kín, ktorý uvádzal, že niektoré kiná sú pred zrušením. Bolo by želateľné, aby si štátny orgán, v tomto prípade Poverenictvo informácií všimalo týchto vecí, aby dbalo na to, aby kiná šírili filmom opravdu kultúru a aby nestávaly sa prípady, žeby štátne kino odmietlo prenajať miestnosť na iný kultúrny podnik, napríklad ako sa stalo, na akadémiu poriadanú na počesť prezidenta Masaryka, pretože má nariadené riaditeľstvom premietanie filmu práve v tom čase.

Je potrebné, aby miesta správcov i ostatných zamestnancov v kinách boli obsadzované súbehom a aby vyberané boli osoby spoľahlivé a odborne vzdelané, ktoré sa budú starať o prosperitu kina a nebudú v ňom vidieť len dobrý zdroj vedľajšieho príjmu. V týchto veciach nesmie sa dať Poverenictvo informácií mýliť žiadnym politickým tlakom, aj keď on ide od ministra informácií. (Potlesk.)

Je treba dnes uvážiť, či hodnoty získané poštátnením sa aspoň vyrovnajú hodnotám, ktoré tieto tu spomenuté inštitúcie vracali štátu svojou štátom inak nehonoranou, ale pre štát nezaplatiteľnou a nedoceníiteľnou činnosťou telovýchovnou, všeobecne kultúrnou a dobročinnou. Zisky týchto inštitúcií z kín boli v mnohých prípadoch väčšie, ako sú zisky z tých istých kín dnes, lebo režia ich bola nepomerne menšia, ako je režia štátna. A preto, i keby chcel štát normálny

zisk z týchto kín vrátiť v inej podobe týmto inštitúciám, nevyváži straty kín i národu vzniklé. Veď vo väčšine prípadov činovníci Sokola i ostatných vymenovaných inštitúcií vykonávaly všetky služby pri kine od správcu až do posledného uvádzacza alebo poslika úplne zadarmo. Naproti tomu štátna správa honoruje všetky funkcie pri štátnom kine, ktorýmikoľvek osobami vykonávané a tento osobný náklad nie je malý.

Ide v tomto prípade o dvojakú stratu. Predne takto vydané značné sumy zostaly by týmto inštitúciám a napomáhaly by tak prevádzkať ich činnosť a za druhé je tu nie menšieho významu strata rázu morálneho. Veď totiž sa takto priamo štátom ubíja práca idealistov a nebude pomaly človeka, ktorý by z ideálu, z lásky k veci samotnej bol ochotný bezplatne obetovať svoj čas, sily, svoj um pre dobro celku v národe i v štáte. V minulosti platila zásada, že práca za národ sa nehonoruje. A bolo by potrebné túto zásadu uviesť znova do života, (potlesk) najmä v tieto časy, keď Republika vojnou tak strašne poškodená potrebuje každej pomoci. Je priamo boľastné, že sa mnohým ľuďom prekáža, aby venovali svoje sily dobrovoľne, bezplatne službám spoločnosti. A tu dovoľte, keď trochu odbočím od vlastného, teraz predloženého tu návrhu a v tejto súvislosti spomeniem na nemožné, dosiaľ nevyriešené pomery s otázkou riadneho povolenia činnosti Sokola na Slovensku. Je opravdu nepochopiteľné, že za dva roky po oslobodení nepripúšťa sa legálnou cestou práca najmohutnejšej organizácii Sokolu, organizácii, ktorá pre utvorenie Československej republiky pred rokom 1918, pre jej výstavbu do roku 1938 a pre jej znovuoslobodenie v rokoch 1938 a 1945 priniesla tie najväčšie obete. (Hlas: „To je hanba!“) Sokol dal základ najlepšej a najdisciplinovanejšej našej prvej československej armáde, našim légiam. A ak má Sokol zásluhy o celú Československú republiku, tým väčšiu zásluhu má o naše Slovensko.

Nemožno si ani len dostatočne predstaviť tie straty na ľudských životoch a na majetku, ktoré by boli spôsobili Maďari za svojho vpádu na Slovensko v roku 1919, keby neboli zasiahli obeťaví Sokoli. Prvý župan, bratislavský biskup Dr. Zoch pri vítaní Sokolov v Bratislave uznáva prácu Sokolstva slovami: „Je to

sokolstvo, ktoré porazilo a rozložilo nepriateľskú nám ríšu rakúsko-uhorskú. Heslom dnešných čias po porážke fašistických a nacistických diktátorov je demokracia. A kde sa uplatňuje opravdová demokracia, nuž je to iste v Sokole, v ktorom medzi príslušníkmi nikdy nevidieť rozdielov náboženských alebo rozdielov stavovských, lebo tam žijú všetci opravdu ako v rodine brat a sestra. (Člen Holdoš: „Len aby tak bolo!“ Hluk.)

U nás dnes volá sa zo všetkých strán po utužení bratstva medzi Čechmi a Slovákmi. Pre tento cieľ založená bola včera v Bratislave Zemská odbočka československej spoločnosti. A kde sa opravdu československy žije, ak nie v Sokole, ktorý je nielen hlásateľom, ale priamym a veľmi mocným uskutočňovateľom československého bratstva a spoločného spoluzitia. Prečo teda potiaľto odmietavé stanovisko k tým, ktorí chcjú dobrovoľne dať svoje sily bezplatne do služieb národa a štátu. Mimochodom napadajú mi tu slová najväčšieho hlásateľa československého bratského spolunažívania a najväčšieho hrdinu slovenského národa generála Dr. Milana Rastislava Štefánika, ktoré povedal ministerskému predsedovi talianskemu Orlandovi v roku 1918 pri zakladaní československých légii. Keď mu totiž ministerský predseda Orlando a minister zahraničných vecí Sonino hovorili: „Ako chcete, aby sme Vám dali záruky na úspech vecí, keď my Vám za dnešnej ťažkej situácie žiadnych záruk dať nemôžeme?“ Na to Štefánik odpovedal: „Kto žiada na Vás záruky, nežiadam záruky, žiadam len, aby ste ľudom, ktorí chcú za vlast bojovať a umierať, dali možnosť.“

Dúfam preto, že na najbližšom zasedaní pléna Slovenskej národnej rady bude predložený návrh na povolenie činnosti Sokola na Slovensku, ktorý som teraz Predsedníctvu Slovenskej národnej rady predložil, aby sa tak napravila krivda, učená mu fašistickým režimom v roku 1938, keď jeho činnosť bola zastavená (Potlesk). Je nutné vydať takéto nariadenie Slovenskej národnej rady, aby sa v smysle spomenutých slov generála Milana Rastislava Štefánika dala možnosť pracovať na budovaní štátu tým, ktorí pracovať chcjú a je to nutné i preto, aby sa slovenské sokolstvo mohlo slobodne a nerušené pripravovať na najväčšiu uda-

losť u nás v roku 1948, na XI. výsokolský slet. (Potlesk.)

Podpredseda SNE Andrej Cvinček:

Viac rečníkov neni prihlásených, rozprava sa skončila. Dám hlasovať o návrhu nariadenia Slovenskej národnej rady o opatreniach v oblasti filmu na Slovensku podľa § 2 dekrétu prezidenta Republiky čis. 50/1945 Sb. Kto súhlasí s osnovou tak, ako bola pánom zpravodajcom prednesená, nech zdvihne ruku. Zisťujem, že Slovenská národná rada schválila toto nariadenie v prednesenom znení.

Štvrtým bodom rokovania je zpráva právneho výboru o návrhu povereníka vnútra na vydanie nariadenia o samostatnom okrese Šahy. Zpravodajcom je člen Slovenskej národnej rady pán Dr. Ján Beharka. Udeľujem mu slovo.

Člen SNR Dr. Ján Beharka:

Slávna národná rada!

Právny výbor Slovenskej národnej rady sa zaoberal návrhom Povereníctva vnútra na vydanie nariadenia Slovenskej národnej rady o zriadení samostatného okresu Šahy, a to prvý raz už v jeseni minulého roku a vtedy právny výbor z veľmi vážnych politických, hospodárskych i národných dôvodov sa rozhodol nepredložiť ho plénu Slovenskej národnej rady. Tento návrh bol znova predložený právneho výboru na prejednanie. Bol opäť veľmi pečlivo preskúmaný a bol pritom tiež vypočutý i zástupca Okresného národného výboru v Krupine.

Právny výbor Slovenskej národnej rady znova však došiel k jednomysefnému záveru, že zriadenie samostatného okresu Šahy by nebolo na mieste. Hlavné dôvody tohto rozhodnutia sú asi tieto:

1. Okres, ktorý by takto vznikol, bol by skoro výlučne maďarský, so všetkými neblahými dôsledkami, ktoré by z toho vyplynuly. Princíp ľudovo-demokratickej správy by sme tu nutne museli porušiť, pretože v Šahách by sa musela zriadiť Okresná správna komisia.

2. Vznikly by značne vyššie výdavky, prakticky dvakrát tak vysoké, ako sú potrebné dnes na správu jedného okresu, pričom príjmy by zostaly nezmenené. Sídlo okresu v Šahách by bolo veľmi excentricky položené, skoro na hraniciach slovensko-maďarských.

Na druhej strane právny výbor plne

uznáva ťažkosti, vyplývajúce z pretiahleho tvaru krupinského okresu. Je plne odôvodnená snaha vyriešiť okresnú administratívu okresu krupinského i s ohľadom na veľmi vzdialené obce južnej časti okresu, tedy Šiah a ich okolia. Preto právny výbor Slovenskej národnej rady vyzýva Okresný národný výbor v Krupíne, aby na základe § 3 ods. 4 nariadenia čí. 26/1945 Sb. n. SNR v Šahách zriadil expozitúru Úradu okresného národného výboru krupinského. Pritom upozorňujem na vyhlášku Ministerstva vnútra čí. 15/1923, ktorou už v roku 1923 boli tieto isté ťažkosti v krupinskom okrese obdobne riešené.

Právny výbor odporúča plénu Slovenskej národnej rady, aby tento návrh na zriadenie samostatného okresu v Šahách bol stiahnutý s programom.

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Nasleduje rozprava o odznelom návrhu. Hlásí sa niekto o slovo? Neni tomu tak, rozprava odpadá.

Nasleduje hlasovanie o rezolúcii, ktorú navrhuje právny výbor. Kto súhlasí s rezolúciou, nech zdvihne ruku. Zisťujem, že Slovenská národná rada s rezolúciou súhlasí.

Nasledujú piaty bod programu, ktorým je zpráva imunitného výboru o žiadosti Hlavného štátneho zastupiteľstva v Bratislave o udelenie súhlasu k trestnému stíhaniu člena a podpredsedu Slovenskej národnej rady pplk. Milana Poláka. Zpravodajcom je člen Slovenskej národnej rady pán škpt. Július Kukliš. Dávam mu slovo.

Člen SNR škpt. Július Kukliš:

Slávna Slovenská národná rada!

Hlavné štátne zastupiteľstvo v Bratislave žiada o udelenie súhlasu k trestnému stíhaniu člena a podpredsedu Slovenskej národnej rady pplk. Milana Poláka. Hlavné štátne zastupiteľstvo v Bratislave predložilo Slovenskej národnej rade žia-

dosť Okresného súdu v Bratislave o udelenie súhlasu podľa § 50 ods. 1 nariadenia čí. 57/1945 Sb. n. SNR k trestnému stíhaniu člena a podpredsedu Slovenskej národnej rady pplk. Milana Poláka pre priestupok podľa §§ 1—3 zákona čí. 108/1933 Sb. Trestné oznámenie na podpredsedu Slovenskej národnej rady pplk. Milana Poláka podal súkromný žalobca Imrich Bojsa. Podľa trestného oznámenia mal sa pplk. Milan Polák dopustiť priestupku podľa §§ 1—3 zákona čí. 108/1933 Sb. voči Imrichovi Bojsovi, národnému správcovi Československej dunajplavby, účastinná spoločnosť, tým, že na konci valného zhromaždenia Československej dunajplavby boli doručené členovi správy Zdenkovi Krauhauserovi listy v zalepenej obálke SVOJPOV-u, na ktorých bol podpísaný ako funkcionár SVOJPOV-u pplk. Milan Polák. Obsahom spomenutých listov bola ohrozená hmotná existencia menovaného, ako aj výkon národného správcu.

Imunitný výbor na svojom zasadani prerokoval uvedenú žiadosť Okresného súdu v Bratislave a usniesol sa navrhnúť plénu Slovenskej národnej rady, aby nesúhlasila s trestným stíhaním podpredsedu Slovenskej národnej rady pplk. Milana Poláka. (Potlesk.)

Podpredseda SNR Andrej Cvinček:

Otváram rozpravu o prednesenom návrhu. Kto sa hlási k slovu? Nikto? Rozprava odpadá. Dávam hlasovať o prednesenej zpráve. Kto súhlasí so zpravou tak, ako bola prednesená pánom zpravodajcom, nech zdvihne ruku. Zisťujem, že Slovenská národná rada podľa § 50 ods. 1 rokovacieho poriadku nedala súhlas k trestnému stíhaniu člena Slovenskej národnej rady pplk. Milana Poláka.

Tým je program dnešného plenárneho zasadnutia vyčerpaný. Oznamujem, že najbližšie zasadnutie Slovenskej národnej rady svolá Predsedníctvo Slovenskej národnej rady písomne. Zasadnutie zakľúčujem.